

Bjørn Andersen

LAKKOGERIET

Beretning fra en arbejdsplads

Digital version - PDF– A5

Denne internetudgave må bruges frit
når blot kilden anføres:

<https://bjoerna.dk/Lakkogeriet.pdf>

<https://www.bjoerna.dk>

ISBN: 978-87-976685-0-4

Udgave 3.0 – 30.10.2025

**BJØRN
ANDERSEN**

LAKKOGERIET

– BERETNING FRA EN ARBEJDSPLADS

1: © Bjørn Andersen, 1978

Fortrolig duplikeret udgave [A4] ⁱ

2: © Bjørn Andersen, 1981

Forlaget Røde Hane, 1981

Tryk: Narayana Press, Odder

ISBN 87 85095 397

3: © Bjørn Andersen, 2025

Digital version PDF [A5]

Skrift: Georgia

ISBN: 978-87-976685-0-4

4: © Bjørn Andersen, 2025

The Alkyd Cookery

An industrial workplace in Denmark 1973-1974

Extracts in English

Digital version – PDF - A5

Font: Georgia

ISBN ... - - -

The publication is in preparation.

Indhold

Indledning (1981).....	10
1. Lakkogerne på Dyrups.....	10
2. Bogen består af to dele.....	11
3. Dagbogen og arbejderkollektivet.....	12
4. Hvad kan man få ud af bogen?.....	13
5. Hvad der er udeladt i den trykte udgave.....	16
1. Ansættelsen.....	19
2. Oplæringen.....	25
Opslag i rygerummet.....	56
3. Overarbejde?.....	59
4. Værkføreren.....	70
5. Fremmedarbejderen.....	83
6. Tillidsmanden.....	93
7. Klubmødet.....	100
8. Fødselsdag, støjen på 118 og mit eget sløseri.....	108
9. Dyroscopet nummer 1.....	116
Gruppearbejde.....	116

10. Hovedaftale. platform. Fremmedarbejdere.....	121
11. Fællesklubgeneralforsamlingen.....	130
12. Gruppemødet.....	143
13. Sikkerheden.....	146
Brev i Fagbladet om farve- og lakfabrik.....	155
14. A/S-valget. Sikkerheden.....	162
15. Vi stiller krav.....	186
Til direktør M. Harbak & fabrikschef J. Rasmussen.....	188
16. Besøget.....	192
Besøg på fabrikken.....	192
17. Ny tillidsmand.....	198
18. Fællestillidsmanden taler fornuft.....	204
19. Indbyrdes slagsmål. Enighed.....	212
20. Mødet med Ledelsen.....	228
21. Dagen derpå. Aktion og afblæsning.....	234
22. Nye folk. Valg af sikkerhedsrepræsentant.....	240
23. Resultatet af lønforhandlingerne.....	248
24. Brand i råvarelageret. Tomgang.....	252

25. Støjen.....	264
26. ”Jobrotation”	267
27. Mogens i avisen.....	269
28. Branchegeneralforsamlingen.....	272
29. Vi forbereder os på klubmødet. Støjteknikeren bliver fyret.....	289
30. Klubmødet (Arbejdsmændenes klub).....	319
31. Fyringen.....	333
Opsigelse.....	335
32. Eksplosionen.....	355
33. Bagefter.....	365
EFTERSKRIFT 1 (1978, 1981).....	366
1. Hvad kan bogen bruges til ?.....	366
2. Nogle konklusioner.....	369
2.1 Som landet ligger nu er arbejderen den lille.....	369
2.2 De fleste af arbejderkollektivets medlemmer kom fra arbejderklassen.....	372
2.3. Der var ikke nogen egentlig forbindelse mellem arbejderne og funktionærerne.....	392

2.4. Arbejderne opfatter sig selv som arbejdere – det vil sige som en klasse i modsætning til kapitalist- eller overklassen.....	395
2.5. På Dyrup var det i hovedsagen den socialdemokratiske reformisme der var slået igennem i de faglige klubber.....	405
2.6. Det var nødvendigt at arbejderkollektivet selv tog initiativ til at få forbedret arbejdsforholdene.....	416
3. Min baggrund for at skrive bogen.....	423
4. Et specielt problem.....	428
1. maj-fonden (1981).....	431
Forkortelser, først arbejdsgiverne, så fagbevægelsen...	434
Personer, alfabetisk efter efternavn (2025).....	435
Mogens Bengtsson.....	436
Jamen. Du er født til at være arbejdsmand	436
Magnus Demnitz.....	437
Per Gregersen.....	438
Carl Hill-Madsen.....	441
Anker Jørgensen.....	442
Thomas Nielsen.....	443
Jens Thorsen.....	444
Bogens omslag, bagsiden (1981).....	445

Foto af BA længe efter tiden på Dyrup's.....	445
Lektørdtalelse af bibliotekar Birte Thornæs (1981)....	447
Fagforeningsformand Ejner Larsen: Frisk pust fra en lakgryde (1982).....	449
Arbejderhistorie: Historiker Jørgen Andersen (1982)..	452
Teknisk efterskrift (2025).....	457
EFTERSKRIFT 2 (2025).....	461
Det ville næppe være en god idé at omskrive eller bearbejde dagbogen til '2025'-forhold.....	461
Slutnoter fra 1970'erne og fra 2025.....	464

Indledning (1981)

1. Lakkogerne på Dyrups

Dette er en beretning om lakkogerne på Dyrups fabrik i Gladsaxe. Bogen er skrevet til kollegerne og til arbejdere på andre virksomheder, men måske kan læsere der ikke kender industrien få nytte af den? Jeg tænker på skoleelever og lærere, på studerende, kontorfolk og andre.

Hensigten med bogen er at beskrive dé vilkår der gælder på en moderne og nogenlunde almindelig kapitalistisk virksomhed for at man desto bedre kan forstå dem og derefter begynde at ændre dem.

At det var formanden [den daværende formand] for Dansk Arbejdsgiverforening, Jens Thorsen, der indirekte og gennem fonds styrede Dyrup gjorde næppe virksomheden mindre typisk eller interessant.ⁱⁱ

Men der er osse et andet formål med bogen - nemlig at vise at det sagtens kan lade sig gøre at

lave samfundsbeskrivelse og samfundskritik fra arbejdspladserne, og at der er visse muligheder med et så simpelt middel som en dagbog.

Måske vil andre blive inspireret til at gøre "kunsten" efter. Det er ikke så svært endda.

2. Bogen består af to dele

Dels af en dagbog som jeg skrev mens jeg arbejdede i lakkogeriet - det vil sige fra juli 1973 til november 1974 hvor jeg røg ud på grund af "arbejdsmangel": Døden måtte jo helst have en acceptabel årsag, en årsag der ikke provokerede mere end højst nødvendigt!

Dels er der bagest en efterskrift hvor jeg forsøger at trække de vigtigste konklusioner op.

3. Dagbogen og arbejderkollektivet

I dagbogen har jeg forsøgt at fortælle så meget af historien som muligt og så dokumentarisk korrekt og så objektivt som jeg kunne, for jeg tror at det derved bliver lettere at få et indtryk af hvad der egentlig skete og hvorfor.

På den anden side kommer der alt muligt med - måske som lidt af en "pærevælling" - for det jo er dagligdagen jeg prøver at få ned på papiret og ikke kun højdepunkterne i arbejderbevægelsens historie.

Den rigtige hovedperson er hele arbejderkollektivet, det vil sige alle dem der arbejdede i lakkogeriet. Men der er selvfølgelig sket dét som ofte sker når det kun er en enkelt der skriver ned, at det er denne enkelte der trænger sig på hele tiden, stjæler billedet og næsten altid gør de "rigtige" ting og sætter tingene på plads.

Beretningen ville være blevet meget bedre - og man ville have kunnet lære mere af den - hvis vi havde været flere til at skaffe materiale, diskutere og

skrive ned. Dette havde heller ikke været helt umuligt hvis jeg var blevet på virksomheden noget længere.

Som det er nu, og det kan jeg desværre ikke lave om på, så har jeg været mere flittig med at nedskrive mine egne ”guldkorn” end makkernes. Man må prøve at se væk fra denne fejl og fra mig og mine ”korrekte” meninger når man vil have fat i arbejderkollektivet.

4. Hvad kan man få ud af bogen?

Det er svært at sige. Man kan ikke bare skrive den af og bruge den i andre situationer, for jeg tør nok sige at vi gjorde fejl.

Jeg tror heller ikke bogen giver nogle nye sandheder om arbejderklassen. Bogen er ikke epokegørende, resultaterne er for så vidt lige ud ad landevejen, men jeg tror det af og til kan være på

sin plads osse at beskrive det almindelige og det selvfølgelige.

For det første: Selv om man nu om stunder får en løn man kan leve af, og selv om man ikke ligefrem bliver invalid af arbejdet (det er der desværre nogle der gør), så viser det sig at arbejderne stadig er den lille, som bliver brugt af "de store".

Der er ikke tale om at det er arbejderne (eller hedder det ikke medarbejderne nu om stunder?) som styrer produktionen til alles bedste.

Det er lige omvendt: Det er arbejdsgiveren der styrer arbejderne til sit bedste; dette kan man se af alle de sager der dukker op i beretningen.

For det andet: Arbejderne har ganske vist en fagforening og så videre, men den er ikke meget værd - hverken til daglig eller når det virkelig gælder. Den må gøres meget bedre.

I alle væsentlige forhold viser det sig - i hvert fald i denne beretning - at fagforeningslinjen går ud på at "samarbejde" og "forhandle", mens man forlængst har opgivet at stille grundlæggende krav. Man er jo "realister", og man gør alt for at osse kollegerne skal blive - og blive ved med at være – dét, det vil sige "realister".

Det er ikke fra fagforeningen man skal vente et udspil om arbejderdemokrati og reelt selvstyre. Tværtimod er man tilsyneladende meget godt tilfredse med at administrere og med at lirke sig frem fra sag til sag. Dette giver beretningen osse mange eksempler på.

For det tredje: Det vigtigste resultat er nok at det viser sig at det alligevel nytter noget når arbejderne tager sig sammen til selv at tage hånd om sagerne.

Hvis der skal mere i posen - og hvis sikkerhedsforholdene skal bedres, så er det fra gulvet det må komme. Hvis der skal demokrati og

selvstyre ind i fagbevægelsen, så er det fra gulvet det må komme.

Det er ikke fagforeningen der skal styre gulvet, men lige omvendt: Gulvet skal bruge fagforeningerne til at kæmpe med. Gulvet har derfor brug for ledere, men det er ikke det samme som at gulvet skal styres oppefra.

Vi kom ikke så langt på Dyrup som man er kommet andre steder, men vi viste da lige flaget og så sveden pible frem på arbejdsgiverens pande.

5. Hvad der er udeladt i den trykte udgave

Denne udgave er en meget forkortet udgave af et duplikeret udkast (fra 1978) ⁱⁱⁱ.

Jeg har udeladt artikler, mødereferater og alt muligt andet som ledelsen fik delt rundt. Desuden er der røget en hel del baggrundsmateriale ud der måske har større interesse for nørder ^{iv}. Og endelig er der udgået kortere og længere passager hvor der

ikke skete noget. Hverdagen er jo ikke altid lige spændende, og dét syntes jeg osse man skulle have et indtryk af, men læseren ville formentlig kede sig og lægge bogen væk, og det var jo ikke dét der var meningen.

Der er osse en anden fordel med alle disse udeladelser: Bogen blev væsentligt billigere end ellers.

Nogle særlige dele er helt udeladt og ikke bare forkortet. Det drejer sig om en gennemgang af hvordan man koger lak.

Desuden om et langt økonomisk afsnit hvor jeg dels diskuterede forholdet mellem borgerlig driftsøkonomi og "arbejderøkonomi", dels foretog en foreløbig analyse af Dyrups økonomiske forhold.

Og endelig om noget fagforeningsmateriale: 1973-overenskomsten, aftalen om tillidsmænd og nogle klublove.

Omkostningerne ved trykningen i 1981 er blevet betalt af 1. maj-fonden, forlaget Røde Hane og mig selv.

Med tak og kammeratlig hilsen

Bjørn Andersen

1. Ansættelsen

Onsdag den 4. juli 1973 henvendte jeg mig i porten hos Dyrup i Gladsaxe for at spørge om arbejde. Jeg blev budt indenfor i buret hvor en fremmedarbejder allerede ventede.

Lidt efter ringede Portneren op og sagde at der var to der søgte arbejde - en dansker og en fremmedarbejder - og fik besked på at sende danskeren over først.

Jeg gik over til fabrikschefens kontor, hvor jeg dog blev modtaget af fællestillidsmanden der tog sig af ansættelserne af arbejdsfolkene i fabrikschefens fravær.

Jeg præsenterede mig og spurgte, om der var arbejde at få fra den 16' juli. Det var der nok.

Fællestillidsmanden, Bent Jørgensen, spurgte, hvad jeg havde lavet før. Jeg havde læst på universitetet: *Dansk*. - "Men du er sprunget fra?". Næh, det var

jeg ikke, jeg havde taget min eksamen men mente ikke at det var noget for mig at blive gymnasielærer.

Han gav mig et skema at udfylde: Navn. Adresse. Gift/ugift. Tidligere ansættelser. Helbredstilstand. Værnepligtsforhold.

Da disse formaliteter var overstået, tilbød han mig job i afdeling F 5, lakkogeriet. - Der var 7-8 i afdelingen som var forholdsvist afsondret fra den øvrige fabrik. Da det var nødvendigt med en længere oplæring, satsede man her i særlig grad på at få stabile folk - sagde han - og lønnen var af samme grund en smule højere end i andre afdelinger. Blandt andet opnåede man hurtigere at få anciennitetstillæg.

Jeg skulle starte med 19 kroner i timen, fra den anden uge ville jeg få 20. Og når jeg var kommet ind i jobbet - det var ingeniøren og værkføreren der afgjorde når dét var tilfældet - ville jeg få mere. Så ville jeg være seniorarbejder og få 21 kroner og 50 øre.

Efter 1, 2 og 3 år ville jeg få yderligere 20 kroner om ugen, altså 60 kroner ekstra om ugen efter 3 år. I andre afdelinger nåede man først op på de 60 kroner efter 5 år.

Bent fortalte at ledelsen ikke sparkede folk i røven, for man regnede folk for voksne mennesker der selv kunne finde ud af det.

Da jeg havde hørt noget om at alkydmaling^v var noget farligt stads, spurgte jeg om hvordan det lå med sikkerhedsforholdene. Bent svarede at der var en meget energisk sikkerhedsmand i afdelingen (tillidsmanden), og at han havde anbefalet ham at diskutere sikkerhedsforholdene igennem på afdelingen og eventuelt indkalde fabriksinspektøren for at diskutere mere konkret om de risici der var. Ingeniøren på afdelingen havde i øvrigt udarbejdet nogle sikkerhedsforskrifter man skulle følge når man håndterede diverse varer.

I en anden afdeling havde man bedt om hjelme på grund af faren for at dåserne kunne falde ned fra lagerhylderne. Beløbet til hjelmene var blevet bevilget, men man gik ikke med dem.

Og et tredje sted dér havde man bedt om stigetillæg og fået det, men så havde man lagt arbejdet til rette så at man fik det maksimale tillæg. Bent havde så skredet ind, givet dem en skideballe og taget tillægget fra dem. Sikkerhed var ikke noget der skulle klares med højere løn.

Det sidste var jeg naturligvis indforstået med, men jeg spurgte om det ikke kunne tænkes at folkene tilsidesatte sikkerheden fordi lønnen var for lille. Sådan var det jo mange steder når man var på akkord. Og arbejderne havde vel ikke grund til at være tilfredse med 40.000 kroner sammenlignet med de 200-300.000 kroner som en almindelig direktør fik?

Bent svarede at man nu i mange afdelinger, dog ikke i aftapningen, havde afskaffet akkordarbejde,

omend det var fordi arbejdet var for svært at måle op. Men folk havde stadig alt for travlt nogle gange. For eksempel skete det at de ikke gad indstille tryklufthamrene i aftapningen når de gik fra den ene dåsetype til den anden.

Ellers skete der såmænd ikke så mange ulykker. Det var mere hvis en smed kom til at file sig i fingeren, eller hvis der kom en hånd under en tryklufthammer.

Han ville i øvrigt lige ind på en anden ting. I kogeriet var der nogle specielle problemer af mere menneskelig art, idet man havde en værkfører af den gamle skole som der havde været en del klager over. Man ville ikke gøre noget ved det nu, for manden skulle afgang til jul på grund af alder, og man syntes osse at en afskedigelse ville være tragisk.

Jeg spurgte om hvad folkene sagde til at man ikke ville fjerne ham, og Bent svarede at de godt forstod det når man tog deres fornuft fangen.

Så fik jeg en folder - Velkommen hos S. Dyrup & Co. A/S - og Ordning vedrørende sygeattester. Bent tilføjede at fagforeningskontingentet automatisk blev trukket over lønnen, og at man i øvrigt forhandlede løn ret uafhængigt af den almindelige overenskomst. For eksempel havde man lige fået en forhøjelse igennem.

Der var ikke mere at snakke om, så vi sagde farvel og på gensyn.

2. Oplæringen

Den 16. juli stillede jeg igen klokken 7.00^{vi}. Der var flere andre der skulle begynde samme dag – blandt andet flere studenter der skulle have feriejob.

Bent Jørgensen var på ferie, så det var en anden fra klubben, Bennedbæk hed han, der tog imod. Vi skulle udfylde et kort om fagforening og skulle have udleveret tøj, og så blev vi fulgt ud til hvor vi skulle være.

Jeg blev ført ind i det nye køgeri, op ad trapperne og stod så i et rum med to store gryder, en bunke instrumenttavler og rør - og nogle hvidkittede mænd der stod og kiggede interesseret på tavlerne.

En arbejder i grønt spurgte mig, om jeg ikke skulle lave noget. Jeg smilede. Den ene hvidkittede - det var ingeniøren - gik sin vej, den anden - lakmester Sørensen - sagde at jeg skulle gå med ham.

Vi gik ned ad en udvendig trappe, hen langs det gamle kokeri og ind i et gryderum, hvor jeg skulle være indtil videre og læres op.

Det var hos Richard og Aksel som passede to ret store gryder. Osse her var der nogle instrumenttavler, men ikke så mange som i det nye kokeri. Arbejdsrummet var delt op i to etager ved et jerndæk, som man kom op på ad en jerntrappe midt i rummet. Tørstofferne blev hældt i gryderne oppe fra dette dæk gennem nogle mandehuller, mens olier og terpentin blev ført ned i gryderne gennem et rørsystem fra nogle lagertanke.

Den første dag lavede jeg ikke så meget; jeg skulle bare se på for at få et indtryk af hvad det hele drejede sig om. Og ellers snakkede vi lidt frem og tilbage om hvad jeg var for en - og hvad de andre var for nogle.

Jeg blev naturligvis osse spurgt om hvorfor jeg ikke hellere ville være gymnasielærer, og jeg spurgte så dem om de måske syntes det ville være særlig sjovt

at undervise borgerskabets børn i Oehlensläger og sådan noget? Det syntes de godt nok ikke, men lønnen var da meget bedre? ^{vii}

Jeg fik den samme advarsel mod værkføreren, som Bent allerede havde givet mig. Ham var der meget at udsætte på men det ville jeg nok hurtigt selv finde ud af.

Den næste dag - 17. juli - var jeg mere med, især med at fylde tørstof i gryderne. Tørstoffet var i papirposer med 25 kilo ^{viii}, nogle dog med 30 kilo. Poserne lå på en palle som blev løftet op på dækket af en truck - og så kunne vi ellers gå i gang med at skære dem op og smide indholdet i gryden. - Det fik man hurtigt varmen ved, særligt på en hed sommerdag.

Noget af tørstoffet hed D 86. Det er isofthalsyre ^{ix} i meget små hvide partikler, som man skulle være omhyggelig med at vaske af huden, fordi de kunne give små sår eller eksem. Af samme grund brugte vi maske og handsker. Masken var nu ikke meget

bevendt - den var til éngangsbrug og var lavet af fibermateriale med en elastik om.

Både Richard og Aksel mente at man skulle skærpe sikkerhedskravene meget over for firmaet – blandt andet støjede omrørerne i gryderne meget, og det samme gjorde vakuumpumperne.

Richard havde i øvrigt ikke fidus til dén rundgang, arbejdstilsynet kunne præstere. Det kunne næsten være det samme.

Jeg fortalte om min snak med Bent om sikkerhedsforholdene, men Richard var heller ikke tilfreds med ham for han gjorde ikke noget særligt ved klagerne. Han forelagde dem for ledelsen, og når man så kom ned for at se på tingene, så bakkede han ikke én op men stod bagved ingeniøren og sagde ingenting.

"Hvorfor vælger man ham så når han ikke gør noget?", spurgte jeg.

"Hvem skulle ellers stille op?", sagde Richard. "Det er der jo ingen der vil gøre."

Værkføreren, Sørensen, var inde i rummet flere gange i løbet af dagen, og makkerne fortalte mig at han havde været i firmaet næsten fra han var barn. Han var begyndt under den gamle Dyrup som arbejdsdreng og var efterhånden avanceret. Han kunne slet ikke vænne sig til udviklingen og de nye omgangsformer.

18. juli. Jeg løb stadig rundt i hælene på de andre og forstod ikke alt for meget af det hele. Der var et utal af haner, der skulle åbnes og lukkes på forskellige tidspunkter. Så skulle der sættes vakuum på (fra en pumpe), så skulle det af igen, så skulle der tages prøver, så skulle der varer på. Og knapt nok var det første kog ude af gryden, før det næste var i gang.

En gammel smed kom forbi. Han havde været på B & W (Burmeister & Wain) i 18 år og var nok vant til

lidt mere faglig aktivitet end på Dyrup, men nu måtte det være de unge der tog slæbet.

Vi sludrede lidt frem og tilbage om støjen hvad der var ret nærliggende - og vi var allesammen enige om at den var lige præcis så høj som vi ville acceptere det. Der var dog ikke så meget at gøre, mente de. Det vil sige Richard havde listet sig til at få lavet en reel støjmåling.

Nogle folk fra firmaet Niro Atomizer, som ligger på Gladsaxevej lige over for Dyrup, var ved at lave nogle prøvekok i pilotrummet ^x. Ved at spørge vores ingeniør, Kosack, om ikke Niro var et udviklingsfirma der havde støjmålingsudstyr, havde han fået ham lirket til at bede en ingeniør derfra om at lave en måling på vores gryder.

Richard vidste ikke om der var en bestemmelse om, hvor meget støjen måtte være, og tillidsfolkene havde på et tidspunkt benægtet at der var sådanne regler. - Men for nogen tid siden havde Richard og Aksel fået bevilget nogle hovedtelefoner til at tage

støjen når den var værst. Dem gik de af og til med, især Richard.

Da jeg efterhånden osse syntes at støjen var temmelig enerverende, fik jeg lov til at prøve telefonerne et stykke tid.

De var ret ubehagelige at gå med - strammede om hovedet - men de tog faktisk en hel del af støjen.

Sørensen, der var dukket op, så undrende på mig, så jeg forklarede at de tog en del af støjen, og at jeg syntes at der var alt for meget støj. - Efter hans mening var det imidlertid bedre at gå uden telefoner, fordi man fik en dum, monoton lyd i hovedet når man havde dem på.

19. juli. Vi skulle hælde én eller anden isocyanat ^{xi} (TDI) på gryden og skulle derfor bruge gasmaske, det vil sige en maske med et enkelt kulfilter påmonteret.

Jeg fik Aksels ubrugte maske og lånte et par briller og meldte bagefter til Sørensen at Aksel skulle have en ny maske, og at jeg skulle have et par briller.

Svaret var ikke: OK - men: "Knap er man kommet ind i firmaet, før man skal have alle mulige beskyttelsesmidler."

Det var satans!, tænkte jeg. Er han virkelig så gammeldags? Men man skulle altså lige sé om folkene blev hængende, før man ville have besværet med at skrive noget ud til dem?

Niroingeniøren dukkede op med en støjmåler og målte henved 86-88 dB, det vil sige decibel ^{xii}. Det var en solid støj, men lovlig idet grænsen var 90. Jeg fik på anmodning et diagram, hvor han havde tegnet niveauet ind. Et andet eksemplar ville han give til Kosack.

Mens vi stod uden for gryderummet og snakkede om hvad diagrammet viste, dukkede Sørensen op. Han kiggede lidt på det og sagde noget forfærdeligt sludder om hvad det var man kunne se.

Jeg forstod ikke meningen med hvad han sagde, heller ikke om der var tale om en slags spøg.

Ingeniøren og jeg forklarede ham i fællesskab ganske kort hvad resultatet var, men så fik jeg at vide at jeg hellere skulle interessere mig for at koge.

"Jo - men nu skal jeg måske være her 15-20 år, så er det da klart at jeg interesserer mig for støjen".

"Ja - det er godt", svarede han, "men De skulle hellere gå ind til de andre; de har været her 15-20 år".

(I parentes bemærket var der overhovedet ikke noget arbejde, der ventede på mig. Gryderne kørte, og Aksel og Richard var på deres pladser).

Ingeniøren og Sørensen gik, og jeg gik ind og fortalte de andre det passerede. Der var selvfølgelig ingen der undrede sig, men han var alligevel godt fræk, mente de.

Dagen før havde jeg haft et andet muntert sammenstød med mester. Det kom sig af at jeg

havde siddet ude foran gryderummet på en tromle. Richard og Aksel var gået et andet sted hen for at hente noget, og Sørensen og en smed var ved at kigge på en kondensator inde i rummet, som var stoppet til. Sørensen kom ud og spurgte om jeg var syg.

- "Syg? Næ - jeg har det fint".
- "De ser ikke rask ud i ansigtet".
- "Jeg er ikke syg".
- "Hvorfor sidder De så herude? De skal være inde ved gryderne".
- "Hvorfor det?", spurgte jeg. "Jeg kan jo ikke køre dem alligevel".

Det måtte han indrømme, men jeg skulle være derinde. Rent principielt. - Så trak han mig nærmest derind, med let hånd ganske vist, og begyndte at forklare mig noget om en tilfældig termostat.

Der var lønudbetaling til de andre ud på eftermiddagen. Sørensen kom rundt med poserne og inde hos os fik han - uden nærmere anledning - sagt at han kendte mange der fik mere udbetalt efter skat, end han fik før skat. - Det smilede vi lidt af, Richard og jeg. At han ville være så fjollet.

Med slet skjult ironi spurgte jeg Richard, om han denne gang havde fået lige så meget i posen som Hill-Madsen, direktøren?

Sørensen skimtede komikken, og jeg fortalte ham at hvis man for eksempel boede i Høje Gladsaxe - lige over for fabrikken - og betalte 1000 kroner om måneden, så var der ikke meget at rutte med.

Han betalte lige så meget, sagde han. Og han måtte tit ind om aftenerne og i weekenden (han boede i en funktionærbolig klos op ad fabrikken).

Richard fortalte mig bagefter at Sørensen godt nok ikke betalte 1000 kroner i husleje, men han var blevet udnyttet en hel del gennem årene. En tid havde han tilmed haft en klokke i huset, som

alarmerede ham hvis der skete et eller andet med gryderne om natten.

20. juli. Jeg havde taget Bryggerirapporten med og viste Richard at der (ifølge dén) var en officiel støjgrænse, og at den lå på 90 dB ^{xiii}.

Vi blev enige om at få fat i Arbejdstilsynets støjpjece - og således fik vi senere bekræftet at der var en støjgrænse, ligesom vi ud fra forskelligt materiale blev overbevist om at støj kan være direkte nedbrydende – både fysisk og psykisk.

Om eftermiddagen var Aksel og jeg ved at lægge nogle tromler ned ude i gården efter at de var blevet fyldt, var kølet af, og vi til sidst havde skruet dækslerne fast på dem.

Aksel og en anden kammerat, Willy, havde lige vist mig, hvordan man skulle bruge den dovne arm – det er en jernstang som er bøjet i h-form og udstyret på en sådan måde at den kan sættes på kanten af tromlen (med nederste del af h'et), således at man ved hjælp af kraft-gange-arm lettere

kunne vælte den (med stangen i h'et). Jeg skulle netop til at prøve selv, da Sørensen kom forbi.

"Ham Andersen er vist en værre voldsmand", sagde Aksel for sjov. Og Sørensen måtte naturligvis spørge, om jeg sådan var stærk.

"Bomstærk", sagde jeg – hvilket osse var for sjov og noget af en overdrivelse.

Og lidt efter: "Ved De da ikke at jeg har siddet inde?".

Kunstpause.

Sørensen så lidt forvirret på mig.

"Jo, der kom en værkfører i vejen".

"De skulle hellere bruge kræfterne på de rigtige ting", sagde han og ville nu se mig spille med musklerne.

Jeg lagde min tromle ned med den dovne. Det lykkedes. Den lagde sig med et ordentligt bump - tromle med indhold vejer i omegnen af 200 kilo.

"Sådan skal De ikke gøre - den kan gå i stykker! Ved De ikke, hvad sådan én koster?".

Jeg skød på et par tusinde og tilføjede at det jo ikke var noget.

Sørensen nærmest korsede sig. Her skulle jeg bare se, hvordan man skulle bære sig ad. Han tog fat om en ny tromle. Bøjede sig over den. Vippede den væk fra sig, gik - mens han holdt den på "højkant" - om på den anden side af den og lagde den forsigtigt ned.

- "Men ryggen:", sagde Willy. "Hvad med ryggen?".

- "Brhhh -", svarede Sørensen.

- "Ja, hvad med ryggen?", spurgte jeg. "Tror De ikke at min ryg er mere værd end et par tusinde?".

Aksel og Willy gik. Sørensen sagde at jeg skulle lægge tromlerne lige og på række. De stykker vi havde væltet lå en smule forskudt. "Det kan da være lige meget", sagde jeg, nærmest for en ordens skyld. "Lakken kan vel være lige god for det?".

"De skal ligge på række. Tromlerne skal ikke ligge og flyde".

Vi begyndte så at lægge dem ordentligt på række, hvorpå manden begyndte at snakke om at jeg var alt for kritisk. Jeg snakkede for meget. Der var alt muligt i vejen.

Jeg svarede ikke, for hvad skulle man sige?

"Sig mig", spurgte han, "tænker De at alt hvad jeg siger er sludder og vrøvl?".

Jeg svarede stadig ikke.

Han gentog spørgsmålet.

"Jeg tænker overhovedet ikke", sagde jeg. Det var det mest diplomatiske jeg kunne finde på.

Så gik han.

Willy dukkede op lidt efter så vi snakkede - mest om Sørensen, som han ikke havde meget respekt for.

Han gik igen - og jeg væltede tromler uden tilskuere og lagde dem på et par snorlige rækker. Måske havde jeg osse gjort dét uden indblanding?

Da vi skulle til at gå hjem samledes hele kogeriet som det var sædvane på den anden side af bygningen. Dén der vendte ud mod porten.

Willy fortalte at han havde mødt Sørensen senere og spurgt ham om, hvad det skulle ligne at gå og spille stærk mand over for en ny. Han ville have ønsket at hans ryg var gået i stykker. Han kendte ikke noget til arbejdspladser, for han havde kun været på Dyrup, men vi andre havde været rundt omkring og set hvordan man greb tingene an.

Aksel fortalte fængselshistorien, og der var almindelig munterhed.

Der var politik på programmet i frokosten (om mandagen tror jeg). Charles, en af de ældste kogere, Richard og jeg - som på 2' frokosthold sidder sammen ved et bord helt oppe ved tut-damerne - diskuterede om nogle japanske flypirater der netop

var i aktion i Mellemøsten. Vi var alle enige om at fordømme pirateriet, men vores motiver var lidt forskellige.

Jeg var vist den eneste som mente at man måtte tage afstand fordi sådanne aktioner var en hæmsko i kampen for socialismen.

Richard mente at det kunne være meget godt hvis det ellers kunne lykkes at stoppe flytrafikken på Israel, men at pirateriet drejede folks tanker et helt andet sted hen end til sympati med palæstinenserne.

Han mente osse at man skulle have en FN-hær, som kunne sættes ind for alvor forskellige steder, som for eksempel i Palæstina-området.

Ovre ved gryderne foreslog jeg Richard at vi skulle holde op med at bruge éngangsmaskerne når vi hældte isofthalsyren på. Jeg mindede om at Niels fra tårnet - det vil sige fra det nye kogeri - brugte en rigtig beskyttelsesmaske med filter, og at vi jo osse brugte sådan én når vi hældte isocyanat på.

Richard skulle sådan set ikke overbevises. Man kunne tænke sig, sagde han, at støvet kom ned i halsen hvis engangsmasken ikke sluttede helt tæt til (og det gjorde den bestemt ikke).

Når isofthalsyren gav udslet på arme og eventuelt gav eksem, var det ikke godt at vide hvad den gjorde i hals og mave.

Tirsdag den 24. juli. Richard og Sørensen havde et sammenstød. Begge blev røde i hovederne, og Richard blev lidt hektisk, som han bliver når der er noget i vejen.

Misèren kom sig af at der var opstået en smule overtryk i gryde 120. Sørensen sagde at det var fordi der var for meget varme på og mente at vi skulle hælde en smule antiskum på. Det er en klar væske der kan dæmpe opkogning.

Richard bestred at der var for meget varme på, for han havde fulgt kogeforskriften helt nøjagtigt.

Sørensen spurgte hvorfor han overhovedet havde henvendt sig til ham og sagde at han ville orientere Kosack.

I frokosten snakkede vi om alle de prisstigninger, der var kommet som følge af EF-tilslutningen.

Richard fortalte at Hill-Madsen før EF-afstemningen i 1972 havde indprentet de ansatte at det var nødvendigt for den fortsatte beskæftigelse på Dyrup at vi kom ind i EF - og at der ikke rigtigt var nogen der havde protesteret.

Richard undrede sig over hvorfor der skulle være prisstigninger på varer der var stort behov for, for eksempel mælk. Det skulle være sådan at der skulle være en grænse for hvor meget avance firmaerne måtte tage.

Vi var enige om at firmaerne kun solgte for at få profit, og at det hellere skulle være sådan at man i fællesskab planlagde hvad der skulle produceres, og at man fastsatte nogle rimelige priser så at husleje, mad og tøj ikke var så dyrt.

Aksel sagde om eftermiddagen - på en lidt skælmsk måde - at når jeg nu interesserede mig så meget for støj og sikkerhed, så måtte jeg deltage i alle klubmøderne.

"Jo da".

"Jamen, så må du osse blive tillidsmand - og: fællestillidsmand - - - og: fagforeningsformand - - - for rigtigt at få ordnet sagerne!"

Jeg sagde til ham at jeg godt kunne lugte at han ikke mente det helt oprigtigt, og at jeg forresten ikke mente at man kunne gøre ret meget godt ved at gå dén vej.

Man skulle hellere arbejde for at de der stod på gulvet blev enige om hvad der skulle gøres - og så holdt dem der var blevet valgt til det ene eller andet grundigt fast i ørerne.

Aksel spurgte hvordan det skulle lade sig gøre, og jeg blev ham i nogen grad svar skyldig. En ting var dog sikker, sagde jeg – at hvis der ikke var en solid

opbakning bag kravene - og bag dem der skulle fremføre dem så kom man ikke langt.

25. juli. Jeg blev fra morgenstunden flyttet til et andet rum på den anden side af bygningen. Her skulle jeg være føl hos Preben, der hidtil havde været ferieafløser for tillidsmanden i det nye kogeri.

Gryderne 116 og 118 (som det viste sig at jeg skulle være ved i temmelig lang tid) var en del mindre end gryderne jeg kom fra, så derfor skulle der mindre i dem.

Der var ikke så meget moderne ved dem, og arbejdet var på en måde lidt mere besværligt fordi man stod så akavet når man skulle hælde tørstoffet på.

Osse her var der et utal af haner og rør, og selv om princippet skulle være det samme som på de andre gryder, tænkte jeg: "Tak skæbne - hvornår lærer man at finde ud af dem?"

Vi sludrede lidt om Sørensen. Preben sagde at han tog ham på en anden måde end Richard gjorde. Richard gik altid imod Sørensen, både når han havde ret og når han ikke havde det. Men det førte ikke til noget.

Man skulle tage det stille og roligt og undgå skænderier med ham. Jeg forstod meget godt at Preben mente det var bedst, hvis jeg osse tog det roligt og ikke kom så meget op at toppes med Sørensen.

Aksel, der interesserede sig meget for psykologi og havde snuset til det på universitetet på basis af en ældgammel studentereksamen, kom inden for på et tidspunkt for at se til mig.

Han spurgte, om jeg ikke osse mente at man ikke kunne lave samfundet om uden at man havde lavet menneskene om først. Menneskene måtte have det godt med sig selv før de havde kræfter til noget andet.

Det var jeg slet ikke enig i. Jeg kunne ikke se, hvordan det skulle lade sig gøre, for menneskene kunne ikke få det godt hvis ikke samfundet blev lavet om, og samfundet blev først lavet om hvis man var tilstrækkelig utilfreds.

Aksel ville føle mig lidt mere på tænderne og spurgte, om jeg måske mente at man havde det godt i Sovjetunionen?

Det gjorde jeg ikke, sagde jeg, for dér er der ikke socialisme.

"Hvad så med Kina?", spurgte han. "Det ved jeg ikke. Det kan godt være de har det bedre dér - men det ved vi jo ikke så meget om?"

26. juli. Sørensen og jeg tog igen en tur om støjen.

Det var mig der startede diskussionen, for dels syntes jeg at der var for meget støj, dels kunne jeg ikke så godt forsvare at lade vores mester løbe rundt med sine underlige idéer uden at prøve at gøre noget ved dem. Jeg halede diagrammet frem og forklarede igen hvad det viste.

Sørensen forstod det ikke så godt, og han virkede ret uinteressert i diagrammet. Han slog så kontra og sagde at når Kosack havde sagt at støjen var ufarlig, så var den ufarlig. Kosack var meget klogere end han selv, så det var klart at han lyttede til ham.

Dette skulle velsagtens forstås på dén måde at jeg osse var et elendigt fabriksnul og at jeg bare skulle rette mig efter hvad de kloge hoveder sagde.

Til frokost sagde Ejvind, der havde været på ferie, og som osse sidder ved bord med Charles, Richard og mig at han gik ind for at Glistrup kom i Folketinget, så der kunne blive ryddet lidt op. Men han var nu ikke enig med ham i alle ting. Imidlertid blev der betalt alt for meget i invaliderente.

Jeg spurgte ham om han virkelig mente hvad han sagde. De andre sagde ikke noget, det var et gammelt tema ved dét bord.

Ejvind svarede at der var alt for mange fuppere der bare gik op og fik på "dårlige nerver". Hans søster for eksempel.

Jeg spurgte om han kunne leve for en invaliderente?

Det kunne nok være svært, sagde han. I hvert fald fik hans far, der osse var på rente, ikke ret meget.

31. juli. Tillidsmanden, Erik, der havde plads i det nye koger, og som jeg ikke havde hilst på endnu, kom hen og spurgte mig hvordan jeg syntes om at være der.

”Nogenlunde”.

Vi snakkede lidt frem og tilbage om Sørensen, som jeg sagde var en værre fætter at have gående.

Erik mente at han skulle sættes ud i porten som portvagt eller lignende, men han skulle i hvert fald ikke have med mennesker at gøre for han var alt for gammeldags. Men jeg skulle ikke være bange for at blive fyret, for de manglede folk i øjeblikket, og Sørensen havde ikke kompetence til at fyre.

Undtagen naturligvis ved druk eller tyveri. Han skulle nok gøre noget ved sagen, hvis jeg fik en

fyreseddel. Han havde hørt om tromlehistorien og de andre små sammenstød, men dét skulle jeg bare tage helt roligt.

"Det gør jeg skam osse".

"Tag det bare helt roligt" gentog han.

1. august. Når tørstofferne er kommet i gryden i den varme olie, sætter man varme på igen, og fra temperaturen er noget over 200° sender man hver halve time prøver op til laboratoriet i det nye koger, lige ved Eriks gryder. Det foregår på dén måde at man tager et særligt glas i en holder og sætter ind under en prøvehane i bunden af gryden. Man åbner stille og roligt - og lukker igen når glasset er fuldt.

Prøven hælder man derefter op i et papbæger, hvorpå man forinden har skrevet kogets indhold med en forkortelse (for eksempel: PZ 57) og osse grydens nummer (for eksempel: 116).

Så bringer man prøven hen til en lille elevator udvendig på det nye kogeriet, trykker på en knap og prøven kører op.

Oppe i kogeriet henter laboranten prøven i elevatoren og måler dens syretal og viskositet, det vil sige dens sejhed ^{xiv}. Efterhånden som koget skrider frem falder syretallet hvorimod viskositeten stiger - det vil sige at kogets evne til at reagere kemisk falder samtidig med at det bliver mere tyktflydende.

På et bestemt tidspunkt (eller niveau) stoppes koget, der køles af - og senere fortyndes varen.

Når laboranten har målt syretal og viskositet giver han besked over et samtaleanlæg, og så skriver man resultaterne på kogerecepten.

I sommertiden var det ikke den sædvanlige laborant der passede butikken, men én fra Kosacks forsøgslaboratorium i den hvide bygning langt fra kogeriet. Han var inder og talte helt godt dansk.

Der var flere af kollegerne der advarede mig mod at sige noget som helst af betydning til ham da han blev anset for at være ledelsens mand.

På grund af støjen fra gryderne, og fordi jeg var uvant med at han udtalte viskositetsbetegnelsen Z som jet i ordet: jetmaskine - måtte jeg bede ham gentage beskeden et par gange før jeg var helt sikker på hvad han mente.

Sørensen, der åbenbart havde været oppe på laboratoriet og overhørt samtalen, kom farende ned og sagde at jeg skulle tage høreværnet (telefonerne) af når der kom besked over kaldeanlægget'.

Jeg bemærkede forsigtigt at man sagtens kunne forstå hvad der blev sagt når man havde høreværn på, og at det ikke var derfor at jeg havde været lidt langsom i optrækket.

Men Sørensen fremturede. Når man gik med høreværn kunne man blive skyld i at lakken blev for tyk. - Hans ordre blev tilsidesat (uden yderligere kommentarer).

2. august. Ejvind og Preben fortalte at Sørensen havde sagt til dem at jeg bare manglede briller, handsker og halstørklæde, før jeg var en rigtig motorbølle. "Ham telefonmanden".

Ejvind havde svaret at det godt kunne være at det var mig der grinede når de andres hørelse var gået fløjten.

Men der var andet i vejen. Sørensen henkastede under en inspektion at jeg vist ikke rendte livet af mig.

"Han er god nok", sagde Preben. "Han er hvor han skal være".

3. august. Sørensen kom rundt for at notere vores tøjsmål til den næste tøjuddeling. "De har vist ikke brug for nyt arbejdstøj", sagde han til mig.

Han antydede dermed at jeg ikke lavede noget, og at mit arbejdstøj derfor hverken kunne være blevet beskidt eller slidt.

I øvrigt burde en rigtig koger have både tøj, sækkeforklæde og kasket.

På mit lidt muntre spørgsmål om hvor jeg så fik udleveret en kasket - rigtig koger ville jeg jo gerne være - svarede han at dén måtte jeg tage med hjemmefra.

I gamle dage, fortsatte han, skulle man selv have det hele med. Så deraf sluttede vi at man nu om stunder havde det formidabelt.

Ovre i rygestuen fik jeg en sludder med Willy om ØD^{xv}. Han gik ind for det - som god socialdemokrat - og mente at det ville være et stort fremskridt, mens jeg mente det ville blive en narresut. Det ville være noget bedre, hvis arbejderne overtog fabrikkerne. Ikke ved at købe dem, men ved at tage dem.

Hvis man derimod fik en ØD-ordning med en bestyrelse bestående af folk fra toppen, LO, staten og arbejdsgiverne, så ville arbejderne ikke få et ben til jorden.

Willy var betænkelig ved at overlade for meget til arbejderne alene. Hvis det var dem der skulle lede arbejdet ville det hele køre i smadder.

Jeg spurgte om vi måske ikke selv ville kunne finde ud af det i kogeriet. Han mente nok vi kunne være bedre end Sørensen, men jeg fik ham ikke overbevist.

Opslag i rygerummet

I hver afdeling - eller som i kogeriets tilfælde i en anden bygning, nemlig i dén hvor Willy filtrerer diverse varer - findes der rygerum. Rygning må kun finde sted i disse rum plus i marketenderiet af hensyn til brandfaren. I alle rummene hænger følgende opslag:

RYGE- HVILERUM

Gennem de sidste år er der efter aftale mellem vore arbejdere og selskabet oprettet ryge-hvilerum i fabrikkens afdelinger og på lageret. Vore medarbejdere kan her hvile sig en kortere periode, når arbejdet i øvrigt tillader det. Da rummene kun skal fungere som ryge- og hvilerum, bør øldrikning ikke finde sted.

Der er ikke udarbejdet et fast reglement for benyttelse af disse rum, da det er ledelsens indstilling, at vore medarbejdere selv bør kunne

holde den fornødne justits, så misbrug i form af hyppige og langvarige besøg eller overbefolkning ikke finder sted.

Det var således en forudsætning for rygerummenes oprettelse, at arbejdstiden fortsat udnyttedes effektivt. Et misbrug fra Deres side vil også påvirke Deres kollegers arbejdsindsats, og ledelsen og tillidsmændene opfordrer derfor alle til at medvirke til, at rygerummene bliver et værdsat gode og ikke et irritationsmoment i forholdet mellem ledelse og medarbejdere.

Søborg, den 4. juli 1973

Farve- og lakfabrikken

S. DYRUP & CO. A/S.

C. Hill-Madsen.

Jeg har flere gange hørt at den administrerende direktør, cand. polyt. C. Hill-Madsen, tog en tur i rummene for at blæse folk ud. Sørensen sagde tilmed engang, i et fortroligt øjeblik, at vi jo havde en chef, der gik på lokummerne.

3. Overarbejde?

9. august. Ud på dagen omdeltes følgende brev:

TIL VORE MEDARBEJDERE

Til trods for at der i de første syv måneder af 1973 er præsteret en god arbejdsindsats, er det ikke lykkedes for vore produktionsafdelinger at holde trit med salget.

Salgsmængden er langt overskredet produktionsmængden, hvilket enhver kan forvisse sig om ved at betragte vort halvtomme højlager samt den store mængde eftersendinger, vi ligger inde med, til stor gene for såvel os selv som for vore kunder.

Problemet er alvorligt, ikke mindst fordi vi tillige inden nytår skal have oparbejdet et rigeligt færdigvarelager med henblik på malesæsonen 1974.

Der er kun en vej ud af misèren; nemlig ved at forøge produktionen. Der er for længst givet instruktion til vore salgsafdelinger om at gennemføre en grundig sanering af vort standardvareprogram samt om at søge salget af produktionsordrer begrænset til at omfatte rationelle chargestørrelser af produktionsvenlige kvaliteter.

I fabriksafdelingerne vil der blive gjort alt for hurtigst muligt at færdiggøre igangværende nyanlæg og forbedringer af eksisterende anlæg.

Hensigten med skrivelsen er efter den korte redegørelse for situationen at appellere til enhver medarbejder om i det daglige at gøre sit yderste for ved sin personlige indsats at medvirke til at forøge produktionen mest muligt i sin afdeling.

Vi har brug for mere arbejdskraft - men vi har først og fremmest brug for Deres arbejdskraft, fordi De kender Deres arbejdsplads og det job De dér udfører. Men selv den mest effektive indsats vil ikke

løse vort akutte behov for større produktion, idet dette kun kan ske ved suppleringsmed overarbejde og lørdagsarbejde i de kommende måneder.

Vi anmoder Dem derfor om på vedhæftede blanket at give Deres tilsagn til et vist overarbejde (enten om morgenen før arbejdstids begyndelse eller om eftermiddagen efter arbejdstid eller om lørdagen).

Vi har først og fremmest brug for overarbejde i vore produktions- og aftapningsafdelinger, men vi er i høj grad interesseret i at så mange som muligt melder sig også fra andre afdelinger, idet disse vil blive sat til at supplere kolleger i produktionen.

Sedlen bedes afleveret ved porten fredag morgen.

Med venlig hilsen

Jens Rasmussen

Brevet blev taget noget uvilligt op i kogeriet; der var ingen der ville have overarbejde på dén måde - derimod nok hvis der opstod en akut situation en enkelt uge. Der var derfor ingen der afleverede blanketten om fredagen. På den øvrige fabrik var resultatet osse ret magert - for det var kun 20-25 der meldte sig.

Preben skulle på ferie, og jeg skulle til at koge alene, så derfor sagde jeg til Sørensen at jeg måtte op på den fulde kogeløn, 21,50 kroner. Han svarede at jeg ikke var tjent med en lønforhøjelse, fordi den ville udløse prisstigninger i forretningerne.

Jeg gik derfor til tillidsmanden, Erik, som efter at have rådspurgt Charles gik til Kosack. Der var overhovedet ikke problemer for Kosack anbefalede forhøjelsen over for fabrikschefen ud fra argumentet at jeg havde været der i 4 uger, og at man måtte gøre noget for at holde på folk.

13. august. Erik indkaldte til et skurmøde - i det lille småråvarelager ved siden af det gamle koger - fordi tillidsmændene var blevet indkaldt til møde med fabrikschefen vedrørende overarbejdet og den manglende entusiasme for at tage det.

Erik opstillede som ufravigelig betingelse for at vi i kogeriet kunne tage overarbejde at Sørensen blev fjernet som arbejdsleder (han var netop taget på ferie). Man skulle ikke acceptere overarbejde, før der var en acceptabel arbejdsplanlægning i afdelingen. Tidligere havde overarbejde bare medført at man ikke havde noget at koge i de følgende dage, fordi man var løbet ud for råvarer.

Det var vi helt enige om.

Jeg sagde at vi ikke kunne have interesse i at arbejde ekstra, for de eneste der ville få noget ud af dét var aktionærerne. Den opfattelse stod jeg dog ret alene med - i hvert fald sagde Charles at det ikke kunne interessere os - alt dét med aktionærerne.

På det efterfølgende møde med Rasmussen fremførte Erik vores opfattelse, men fik at vide at vi stillede for store krav.

14. august. Willy sagde til Johs., der kørte råvarer frem og tromler væk at det ikke var rimeligt at han kørte rundt med trucken 8 timer hver dag.

Meningen var at han hellere skulle lave noget. Om Willy tænkte på at firmaet netop stod og manglede arbejdskraft ved jeg ikke, men det er tænkeligt.

Johs. gik til den fungerende værkmester, driftsassistent Westergaard, som tilkaldte Willy og sagde at han skulle lade være med at blande sig i arbejdsledelsen.

I den almindelige snak i afdelingen var der fuld opbakning bag Johs. Man mente at Willy blandede sig i for meget - og der var flere der nævnte at han havde lavet mange numre i tidens løb. En gang var han vist gået i arbejde, mens de andre var blevet ude.

22. august. Kosack var rundt for at spørge om der var nogen der ville tage overarbejde på lak 37 (lak 37 udgør hovedbestanddelen af træbeskyttelsesmidlet Bondex).

Aksel og Richard kunne ikke, sagde de. Erik kunne ikke førstkommende lørdag, men ville godt den følgende, hvis det var Kosack selv, der ledede arbejdet.

Aksel, Erik og jeg diskuterede sagen. Aksel og jeg mente at Erik gik fra den aftale, vi havde lavet - for det var ikke spørgsmålet, om Kosack ledede arbejdet den pågældende lørdag, men om ledelsen i det hele taget.

Erik svarede at der jo ikke havde været problemer under Sørensens ferie, og så kunne han ikke se at der skulle være noget i vejen. Vi derimod sagde at vi havde lavet aftalen mens han havde ferie, og at argumentet derfor ikke duede.

23. august holdt vi skurmøde igen. Erik gentog sin nye opfattelse, og vi andre gik imod. Richard

foreslog så at vi kunne sige at på grund af den store mangel på lak 37, så ville vi arbejde både lørdag og søndag. Dermed ville vi få meget mere ud af det fordi søndagslønnen var meget større. Flere af os syntes ikke om den idé, så enden blev at vi ikke blev enige om noget som helst, at den gamle aftale var ophævet, og at hver mand kunne gøre som han fandt bedst.

Bagefter snakkede Aksel og jeg videre om, hvad vi skulle gøre. Vi var enige om at prøve at undslå os så meget som muligt, for fritiden var kort nok i forvejen, men faktum var jo at firmaet ud fra overenskomsten kunne kræve et vist minimum af overarbejde, og at det var overenskomststridigt at undslå sig permanent.

Senere på dagen spurgte Richard Kosack om, hvordan han stillede sig til søndagsarbejde. Og da Kosack svarede at firmaet ikke havde råd til dét, måtte Richard konkludere at firmaet ikke kunne have ret meget brug for lak 37 alligevel.

Fabriksinspektør fru Vinter fra Arbejdstilsynet foretog en rundtur på fabrikken, jeg ved ikke om den var uanmeldt, eller om det var efter aftale. Rundturen gik ikke til mine gryder, 116 og 118, som ellers nok kunne trænge til at blive set - eller rettere: hørt på.

Derimod var hun ved gryderne 120 og 125 - Richards og Aksels - og påtalte støjen. Det skulle ordnes inden jul – sagde hun. Hun påtalte vist osse den dårlige udsugning sammesteds.

Jeg spurgte bagefter Erik, som foruden at være tillidsmand osse var sikkerhedsrepræsentant og som derfor havde deltaget i rundturen, om hun ikke skulle have været gelejdet hen til 116 og 118? Det var ikke nødvendigt, svarede han, for hun var orienteret, og 118 skulle osse ordnes!

Ejvind var osse utilfreds. Han var ikke blevet tilkaldt vedrørende en hudskade, han tidligere havde haft - sandsynligvis på grund af D 86, isofthalsyre - og som han var blevet behandlet for.

Da jeg blandede mig (for at støtte Ejvind) og sagde at det var det mest rimelige at man blev tilkaldt når der blev snakket om én, blev Erik noget fortørnet.

27. august. I januar 1973 udspandt der sig en arbejdskamp omkring firmaet Hope Computer i Hadsund, fordi direktøren ikke ville underskrive overenskomst med SID.

De lokale SID-foreninger etablerede blokade mod virksomheden, men da direktøren med flere følte sig indespærret rejste anklagemyndigheden sag mod de ledende fagforeningsformænd og andre - og fredag den 24. august afsagde retten i Terndrup dom. Én af arrangørerne blev idømt bødestraf med 20 dages hæfte som forvandlingsstraf.

Da denne dom var et slag mod den organiserede arbejderklasse - mod hele fagbevægelsen og ganske særligt mod vores eget forbund, SID - kunne man måske forvente en vis reaktion på Dyrup?

Der var ingen!

Og hvad mere var: Det viste sig senere at tillidsmændene - fagbevægelsens fortropper - havde forberedt sig på at sige til os at vi skulle gå i arbejde. - Det var altså ikke nødvendigt ^{xvi}.

Det viste sig i løbet af dagen at Ejvind - på Sørensens forlangende - om fredagen havde filtreret ved et tryk på 4 atmosfærer, det vil sige over dobbelt så meget som man måtte. Ejvind havde vist nok protesteret spagt, men altså bøjet sig. - Willy der normalt passer den pågældende maskine var nu kommet fra ferie, og han og jeg skældte ud på Ejvind og sagde at han ikke under nogen omstændigheder skulle have bøjet sig. Vores sikkerhed måtte til enhver tid gå forud for Sørensens krav.

4. Værkføreren

27. august. Ud på eftermiddagen sad jeg på en gammel stol jeg havde fundet uden for mit gryderum. Gryderne passede sig selv, og jeg hyggede mig med en bajer (som var parkeret inde i gryderummet). Af og til kiggede jeg naturligvis indenfor, tog de foreskrevne prøver og modtog prøveresultaterne og så videre. På lang afstand så jeg pludselig Sørensen nærme sig i godt humør, men efterhånden som han kom nærmere forsvandt smilet og han blev mere og mere bister at se til. Da han var helt henne ved mig, sagde han at jeg ikke måtte sidde dér.

"Hvorfor?"

"De kan ikke se gryderne".

"Beskylder De mig for ikke at passe arbejdet?"

"Nej - overhovedet ikke".

"Hvorfor må jeg så ikke sidde her?"

"Jeg kan ikke have at De sidder på stribe udenfor".

"Men så beskylder De mig vel alligevel for ikke at passe arbejdet?"

"Nej – det er ikke dét - men chefen (det ville sige Hill-Madsen) kan komme forbi".

"Hvis han kommer skal jeg nok forklare hvorfor jeg sidder her".

"Det skal De i hvert fald ikke - De er bare ude på at provokere mig. De vil lave om på det hele. Det er det samme med høreværnet."

"Når jeg har høreværn på, er det fordi gryden er over skadegrænsen - ikke for at provokere. Har De ikke hørt, hvad fru Vinter har sagt om 120?"

- "Nej".

- "Hun har sagt at den støjer for meget, og at den skal repareres inden jul".

- "Det er meget godt, men Kosack siger at de ikke støjer for meget".

- "Det passer ikke - for han har fået målingen af gryden, og han har osse sagt at 118 skal sættes ud af funktion blandt andet fordi den støjer for meget. Og med hensyn til stolen, så var det ikke mig, men Dem der provokerede - men hvis det kan glæde Dem, skal jeg gerne sætte mig, så jeg kan se ind i rummet".
- "Det er min stol", sagde han - og så gik han med den.

Bagefter fortalte jeg de andre det passerede, og Charles der har gryder i rummet ved siden af mit fortalte at det godt nok havde været Sørensens stol, men at han havde fået en ny.

Man havde tidligere fået gennemført at man godt måtte sidde ned når arbejdet tillod det, men så havde firmaet skruet nogle træsæder fast på muren inde i rummene, hvad der jo ikke hjalp så meget om sommeren når der var ekstra varmt indendørs ved gryderne. Charles ville tage stolen ud i morgen og sé hvad der skete.

Jeg gik osse til Erik og klagede mere formelt over Sørensen.

Erik var enig med mig, sagde han, men anbefalede at jeg var lidt mere diskret når jeg sad ned udenfor. Han ville osse spørge Kosack, om han havde noget imod at vi sad ned udenfor når det ellers passede med arbejdet. Svar fik jeg dog aldrig.

28. august. Charles tog stolen ud. Sørensen så det i løbet af dagen, men nøjedes med at spørge om det var ham, der havde taget den ud. Dét var det.

De følgende dage lod Sørensen som om der slet ikke var sket noget, det vil sige han fedtede en smule for mig, men da jeg naturligvis var fornærmet, talte jeg kun med ham om det allermest nødvendige, og det viste sig at være ikke så særlig meget.

30. august. Der dukkede en ny mand op (som jeg vil kalde Per). Han så et par gryder og udbød - glædestrålende - at hér ville han vældig gerne være.

Den var lidt ... påfaldende?

Han fortalte at han lige var dumpet til HF, og det må vel være derfor at han ved frokostbordet gerne ville diskutere freudiansk psykologi og eksistentiale forfattere?

Der gik ikke mange timer før Johs.! begyndte at snakke om at vi ikke kunne bruge ham. Preben og

jeg dyssede ham lidt ned og sagde at han i det mindste måtte have nogle uger til at vise hvad han duede til.

31. august. Erik skal på overarbejde lørdag den 1. - og forresten på tillidsmandskursus i økonomi og statistik umiddelbart derefter. Det skulle vare en uges tid.

Jeg fik en sludder med en tillidsmand fra celluloseafdelingen, Mogens, i rygerummet. Han fortalte at han og nogle andre skulle skrive en debatbog på forlaget Spektrum, som skulle følge LO - magt eller afmagt? op. Han havde ikke læst den endnu, men havde indtryk af at den var noget tam, og dét kunne jeg kun bekræfte.

Det viste sig at der var flere, der ville tage overarbejde om lørdagen, blandt andet Richard, Johs. og Ejvind. Aksel havde sagt nej, og mig var der heldigvis ikke nogen der havde spurgt. Det var lak 37 der skulle koges ekstra af.

I ugens løb fortalte jeg Erik at jeg havde set en officiel oversigt over lønudviklingen, og at det klart fremgik at vi hang langt bagefter. Vi aftalte at jeg selv skulle tale med fællestillidsmanden om det.

Aksel og Charles talte - uafhængigt af hinanden - om at vi nok skulle forsøge os med at kræve mere i posen i kogeriet og sé om ikke nogle andre afdelinger kunne følge efter. Lønningerne forhandles ellers af fællestillidsmanden alene og fabrikschefen.

Aksel foreslog at vi skulle sigte mod at få et tillæg for at arbejde med farlige og ubehagelige stoffer, det vil sige at skaffe en mere indirekte begrundet lønforhøjelse.

Per blev sat til at koge standolie ^{xvii} alene, dog under et vist opsyn af Sørensen. Vi var nogle stykker, der mente at det var lidt risikabelt at sætte en ny mand til at koge mutters alene så hurtigt - Willy, Richard og mig selv. Jeg gik endda så vidt at jeg gjorde indsigelse over for Sørensen, som sagde at han nok

skulle holde øje - og at jeg skulle blande mig udenom og passe mit eget.

Sikkerhedsrepræsentanten – Erik - var på kursus, så ham kunne jeg ikke hente, og jeg havde rent glemt at Preben var stedfortrædende sikkerhedsrepræsentant.

6. september. Per blev flyttet til emballageafdelingen efter at det havde vist sig at han ikke kunne finde ud af det, det vil sige under de givne omstændigheder. På trods af instruktionen kunne han ikke finde ud af at tænde og slukke for gasfyret.

Preben havde et sammenstød med Sørensen om det, for Preben forlangte at Per ikke rørte fyret. Han var blevet meget forskrækket og havde reageret helt febrilsk da det knaldede ved tændingen fordi han havde grebet det galt an.

7. september. Ejvind havde været sygemeldt nogle dage. Den 5' fik han dårlige øjne, måske fordi han hjalp mig med at hælde tørstof i?

Samaritten - én af maskinmestrene - mente dog ikke at han skulle sendes på skadestuen. Dagen efter gik han til sin egen læge - og nu den 7' kom han tilbage igen. I mellemtiden havde fællestillidsmanden og fabrikschefen talt sammen og var blevet enige om at han snarest skulle flyttes - måske til tørfarveafdelingen.

På klubmødet den 24. oktober bemærkede Bent Jørgensen i sin beretning at Ejvind skulle flyttes fra kogeriet da det var uforsvarligt at lade ham blive på grund af hans overfølsomhed over for D 86.

Da både Kosack og Sørensen gerne ville beholde ham, ville han – Bent - kræve at han underskrev en erklæring om at det var helt på eget ansvar at han - i givet fald - blev i afdelingen.

Omkring maj 1974 blev Ejvind flyttet til etiketteringsafdelingen efter sygdom og efterfølgende operation (se senere).

Jeg havde - her den 7. - en samtale med Sørensen, som begyndte med at jeg sagde at Ejvinds øjne

måske var blevet irriteret af en ret kraftig og sviende gas fra råstoffet D 23, der indgik i kogene på gryde 118.

Sørensen sagde straks at jeg kun var ude på skæg, hvortil jeg - "for skæg" naturligvis - svarede at det var ham der gik og hidsede sig op, og at den eneste grund til at han var faldet over mig den anden dag med stolen var at han var ræd for at Hill-Madsen skulle se mig.

Sørensen svarede at jeg nok skulle ordne hele verden og spurgte om jeg mente at han var på nakken af mig.

Dét kunne jeg dårligt bestride, men han blev lidt bedrøvet da jeg tilføjede at han var den mest aggressive person jeg havde mødt i lange tider.

Per blev fyret fra emballageafdelingen - eller osse sagde han selv op - på grund af personlig forfølgelse efter hans egen mening.

Det var ikke til at finde ud af hvordan det var gået for sig for han var forsvundet ud af porten før der var nogen af os der fik snakket ordentligt med ham.

- Ved frokosten, umiddelbart før fyringen, var han meget dårlig til mode, for han tog forflyttelsen fra kogeriet til emballagen som et personligt nederlag.

Vi andre ved bordet trøstede ham lidt og sagde at det nok var i hans egen interesse at blive flyttet, og at der jo ikke var nogen, der kunne springe lige ind og koge.

10. september kom Erik tilbage fra kursus og allerede om eftermiddagen skulle han til møde med de andre tillidsmænd og fabrikschefen.

11. september lod Erik "sive" at firmaet var interesseret i noget mere samarbejde. Han talte selv godt for det og blev noget irriteret, da jeg hævdede at det umuligt kunne være i vores interesse med mere samarbejde, og at vores interesse primært bestod i at få noget mere for vores arbejde.

Erik mente at vi netop kunne få noget i posen, hvis vi var med på samarbejdet.

Da jeg fremturede og sagde at han åbenbart mente at vi skulle stå med hatten i hånden og vente på at der - måske - faldt noget af, så ville han til sidst slet ikke tale med mig om det, sagde han.

Ved frokosten tog Richard, Ejvind og jeg samarbejdstankerne op til debat. Jeg fortalte om min diskussion med Erik, og vi blev vist nogenlunde enige om at vi næppe havde fornøjelse af en tillidsmand der tænkte i de baner.

Jeg nævnede at vi måske skulle lave en talsmandsordning i stedet for at bruge tillidsmandsordningen. Det skulle foregå på dén måde at det hele tiden var gulvet der besluttede, og at man så sendte en forhandler eller to afsted når det var nødvendigt.

13. september dukkede der D 86 op efter at det var løbet ud dagen før. Der opstod desuden en mindre produktionsstandsning på 118, da diverse tanke

med færdigprodukter fra kogeriet var fyldt til
bristepunktet. Det viste sig således hurtigt at der
var blevet produceret mere af visse varer end der
var råvarer eller efterspørgsel fra andre afdelinger
til.

5. Fremmedarbejderen

18. september fik jeg et føl - en iraker der hed Tariq og som var kommet til landet cirka 2 måneder før. Han var dansk gift og havde læst medicin i 4 år i Alexandria i Ægypten, men havde måttet vende tilbage til sit hjemland på grund af nogle uoverensstemmelser mellem Irak og Ægypten.

I de følgende dage var der en del snak mellem alle makkerne om hvor vidt man kunne have en ikke-dansk talende i kogeriet. Jeg var den eneste - bortset fra ingeniøren - der kunne tale med ham, og dét foregik på engelsk. Vi var enige om at på en så farlig arbejdsplads, dér måtte alle kunne forstå hinanden fuldt ud. Vi fandt det osse mærkværdigt og uforsvarligt af ledelsen at den ikke havde taget dette i betragtning.

21. september. Tariq bad om et forskud på lønnen, men Sørensen strittede imod - hvornår gjorde han ikke dét?

Efter at have forhørt sig på lønningskontoret tilbød han dog 50 kroner - svarende til lidt under 1/2 dags arbejde efter skat. Dette fandt jeg var alt for lidt, især da Tariq kun ønskede hvad han havde tjent indtil nu (tillidsmanden Erik var syg og det var årsagen til at jeg blandede mig). Da Kosack kom på sin morgenrunde, henvendte jeg mig derfor til ham og forklarede sagen.

Sørensen dukkede imidlertid op og hævdede tilbuddet til 100 kroner.

Da jeg gjorde opmærksom på at det var Tariq der lånte firmaet penge - og ikke ham der med hatten i hånden skulle låne 100 kroner af firmaet, svarede Kosack at Tariq måtte kende (det vil sige bøje sig for) de overenskomstmæssige betingelser, men at man dog kunne undersøge om det var muligt at udbetale mere - ellers måtte han henvende sig til fællestillidsmanden.

Mens jeg var til frokost - Tariq var på første frokosthold, jeg selv på andet - havde Sørensen

været der igen og sagt at 100 kroner var det absolut maksimale. Det accepterede Tariq så.

Da jeg kom tilbage fortalte han det, og jeg spurgte ham om han var tilfreds fordi jeg ellers ville opsøge Bent Jørgensen. Men dét var han.

24. september. Før vi gik ind om morgenen sad vi som vi plejede ved bordet i kantinen, Richard, Willy, Erik og jeg. Vi diskuterede Tariq-problemet, altså dét at han ikke forstod en brik dansk. Willy mente at jeg skulle kræve et personligt tillæg for at oplære ham på et fremmedsprog, men dét afviste jeg da det ikke drejede sig om en særordning for mig, men om at vores fællesinteresser blev tilgodeset. Når vi ikke var så glade for at have Tariq i kogeriet var det udelukkende på grund af de risici der var opstået. Der var ingen racistiske undertoner så vidt jeg kunne spore.

25. september fortsatte diskussionen. Vi var alle enige - bortset fra Aksel, der altid var humanit indstillet over for kammerater der var anderledes.

Han syntes at vi kunne være ligeglade, hvis bare Tariq ikke blev sat til noget, der kunne indebære fare. Men hvad skulle dét være, og skulle vi hele tiden rende rundt og kontrollere det?

Erik lovede at tale med Kosack, men gik i stedet til Bent Jørgensen, som sagde at vi bare skulle tage det roligt en måneds tid, for så ville Tariq blive flyttet af sig selv. - Hvorfor fik vi ikke at vide.

Erik fortalte mig dette, men jeg svarede at jeg ikke kunne tage stilling alene men måtte tale med de andre. Han prøvede flere gange at snakke mig fra det og sagde - osse flere gange - at jeg bare skulle tage det stille og roligt.

Fem minutter efter kom han tilbage og sagde at jeg godt måtte snakke med de andre alligevel. Det havde jeg nu osse i sinde.

Resultatet af de indbyrdes samtaler var at vi fastholdt vores standpunkt.

Jeg talte grundigt med Tariq og forklarede ham at vi ikke havde noget som helst mod ham, men at vi måtte vende os imod at ledelsen havde anbragt en ikke-dansk-talende hos os, hvor der var så mange risici.

Da Kosack dukkede op om eftermiddagen, forelagde jeg ham vores synspunkter - Erik var desuden gået hjem da han var blevet sløj.

Jeg sagde at der var forskellige faremomenter og at oplæringen på engelsk var ret vanskelig, fordi jeg ikke kendte udtrykkene for de forskellige instrumenter og manøvrer ved gryderne (hvilket resulterede i at jeg fik et hæfte på engelsk der var blevet brugt til instruktion af teknikere på Dyrups datterselskab i Portugal), og at Tariq heller ikke kunne forstå ret meget af det, selv om han var god til engelsk.

Det var heller ikke godt at det kun var mig der kunne snakke med ham. Jeg forklarede at Tariq arbejdede udmærket at der ikke var noget at

udsætte på ham, og at problemet ikke var personligt.

Kosack forstod argumenterne meget godt og lovede at ville tale med fabrikschefen, Rasmussen, når denne vendte tilbage nogle dage senere.

Jeg gjorde ham opmærksom på at jeg – sådan sét - havde en klemme på firmaet eftersom jeg eventuelt kunne nægte at tale engelsk.

Han svarede at det ville være ret påfaldende, da jeg jo havde bevist at jeg kunne. Så erindrede jeg ham om at han selv havde slået på overenskomsten, da vi havde diskuteret forskuddet til Tariq, men at der vist ikke stod noget i dén om at jeg var forpligtet til at tale engelsk? - Dét måtte være min egen sag, sagde han.

I løbet af eftermiddagen orienterede jeg naturligvis makkerne igen, og Willy begyndte at snakke om at jeg havde den rette holdning, og at jeg kunne være meget god som tillidsmand.

- Jeg sagde at det ville være meget bedre, hvis vi ikke havde nogen tillidsmand overhovedet, og at vi stedet lod kollektivet træffe beslutningerne og valgte talsmænd efter behov i de konkrete situationer.

Willy mente imidlertid at vi var bedst tjent med at have en tillidsmand, fordi denne havde en vis overenskomstmæssig beskyttelse.

26. september. Kosack var taget på ferie hvad der forekom mig at være ret mærkeligt, da han lige havde sagt at han ville tale med Rasmussen når denne kom tilbage. Der var forresten ikke én blandt arbejderne der vidste at Kosack skulle holde ferie nu.

27. september. Erik var dukket op igen, og jeg fortalte derfor hvad der var passeret. Han var ikke ligefrem overlykkelig og bad mig om at slå koldt vand i blodet.

4. oktober gik Erik rundt for at sondere hvad man ville give til Sørensen i anledning af hans 65 årsdag

i slutningen af måneden. Alle arbejderne, bortset fra Ejvind, ville give 25 kroner, altså noget over en timeløn. Ejvind ville ikke være med, for han havde aldrig selv fået noget, men på den anden side ville han godt være med til at give til Richard når han fyldte 50 i november.

Funktionærerne - laboranten Ulrik og driftsassistenten Westergaard - forbavsede os nu lige godt, for de ville ikke give 25 kroner, ja ikke en gang 10.

Enden blev så at vi arbejdere fastholdt 25 kroner for vores vedkommende.

En diskussion mellem Ejvind, Willy, Preben og mig endte med at vi fastslog at Sørensen ikke burde have haft spor fordi han var en stiktosset arbejdsleder, men da han på den anden side aldrig havde været smålig når der var arbejdere der fyldte noget rundt, så måtte det være rimeligt osse at give til ham.

8. oktober. Da der manglede råvarer til 118, blev Preben flyttet til filterkælderens under det nye koger. Han havde holdt sig en del i baggrunden, mens Tariq og jeg "puslede" med 116.

Tariq og Ejvind blev sat til at rense gulv i filterrenserummet - hvor der så forfærdeligt ud efterhånden, oversmurt som det var af gammel klæbrig lak og andre gode sager - mens jeg selv blev sendt over for at hjælpe Aksel ved 120 og 125.

Når rummet ikke var blevet rensset tidligere, var det fordi produktionen gik på højtryk.

9. oktober fik vi bekræftet vores antagelser om ledelsens mangel på omtanke. Tariq blev nemlig flyttet ind i rummet ved siden af 116 og 118, det vil sige til Charles' gryder. Charles selv var sygemeldt.

Tariq skulle fylde D 98 (giftstoffet lindan ^{xviii}) i en gryde. Under påfyldningen tabte han et plasticposeindlæg ned i gryden, og Sørensen, som var tilstede, gav ham uden videre besked på at hive det op med hånden efter at have taget handskerne

af og stoppet omrøreren. Anden besked fik han ikke mig bekendt.

Ejvind fortalte historien til os andre ved frokostbordet nogen tid efter, så jeg bad ham underrette Erik, da jeg fandt fremgangsmåden temmelig tvivlsom.

Efter frokost spurgte jeg selv Westergaard om stoffet var farligt, hvad han bekræftede, men han kunne ikke lade være med at grine da jeg derefter fortalte ham, hvad Sørensen havde gjort. Efter hans mening skulle der dog ikke være fare på færde, hvis bare Tariq havde vasket hænderne omhyggeligt.

Senere fortalte jeg osse historien til Erik og foreslog at man skred ind over for Sørensen. Erik forhørte sig nærmere hos Ejvind, der jo havde været vidne til episoden, men hvad der til sidst kom ud af det, ved jeg ikke.

Få dage efter blev Tariq sygemeldt - på grund af influenza eller lignende - og vi så ham ikke siden.

6. Tillidsmanden

14. oktober meddelte Erik at vi skulle holde tillidsmandsvalg fredag før fyraften, og at vi forinden kunne diskutere sagen, blandt andet om han skulle stille op igen. - Det opfattede vi nu nærmest som noget der var afgjort i forvejen, eftersom han selv virkede interesseret i at blive genvalgt.

17. oktober. Efter at jeg havde snakket frem og tilbage med Aksel om at det nok mest var i vores interesse at alle ting blev snakket igennem på gulvet, før tillidsmanden gav sig i forhandling, greb jeg en anledning til at snakke lidt mere indgående med Erik.

Jeg sagde - sådan lidt spøgefuldt - at en rigtig tillidsmand nærmest skulle være kollegernes stik-i-rend-dreng. - Erik svarede at det var lige hvad han var.

Jeg nævnede så nogle ting, som jeg syntes burde være grebet an på en anden måde:

1/ Overarbejdet - hvor Erik havde anslået en hård linje over for ledelsen - men var sprunget fra igen. Erik benægtede dog nu at det var ham der havde stillet det "hårde" forslag, men dét slap han ikke fra.

2/ Spørgsmålet om fremmedarbejderen der ikke kunne dansk - hvor Erik blot havde sagt at vi bare skulle vente.

3/ Lønnen. - Vi var meget langt fra en ordentlig løn.

4/ Sikkerheden. - Der var langt til en acceptabel situation. Støjniveauet var meget for højt, og vi havde ikke ordentlig fod på de farlige stoffer.

Erik svarede faktisk kun at jeg skulle slå koldt vand i blodet, hvad jeg mente var helt utilstrækkeligt.

Han forklarede mig så at han tidligere havde været lige så aggressiv som jeg var nu, men at han havde lært at det ikke gik på den måde.

For at understrege sine ord strammede han min arm om bagstolpen på den truck jeg sad på, så jeg måtte undre mig over, hvor aggressiv han var.

Derefter lovede han mig halvt om halvt en røvfuld en dag, ikke inde på fabrikken - men udenfor. Jeg spurgte ham hvorfor han tog sagen sådan, men dét ville han ikke svare på - derimod gik han sin vej.

Da førsteholdet skulle til frokost, spurgte Erik Aksel om, hvad vi havde snakket om. Jeg havde jo været henne ved ham for at fortælle historien med det samme, især da det hele var udsprunget af at Aksel og jeg havde haft en sludder om at gulvet skulle bestemmes. Erik antydede at han havde forløbet sig over for mig og truet med tæv, og dét skulle Aksel ikke gå videre med.

Da der skulle være tillidsmandsmøde samme aften, bad Erik Aksel og mig om at vi skrev en seddel til ham om, hvad vi ønskede.

Jeg antog dengang at han tilsvarende havde spurgt de andre (der skulle trods alt være valg om

fredagen), men om det faktisk var tilfældet véd jeg ikke. Spurgte alle under ét gjorde han i hvert fald ikke.

Aksel og jeg enedes så om følgende:

- 1/ Mere i løn - forslag 3 kroner mere i timen.
- 2/ Angående ledelsens samarbejdsplaner - og lignende fra dén side - ønsker vi grundig orientering, før der bliver taget stilling fra vores side. Vi ønsker i almindelighed at tingene er gennemdiskuteret i afdelingen, før tillidsmanden går videre.
- 3/ Regelmæssige lægeundersøgelser for at sikre at vi ikke rammes af støvsygdomme eller forgiftninger i øvrigt.
- 4/ Diverse støjproblemer må løses på det snarest, det vil sige at støjen skal fjernes.
- 5/ Udsagningsanordningerne skal fungere effektivt.

Ud på eftermiddagen havde vi en diskussion i rygerummet. Willy, Preben og Johs. var der - og i noget af tiden desuden Aksel. Erik var der til at begynde med, men gik da jeg kom (senere kom han tilbage, som man vil se).

Jeg fortalte de andre om formiddagens hændelser med Erik - og om Aksels og mit 5 punkts-program, som der var almindelig tilslutning til.

Vi fik osse en debat om Tariq-sagen, som begyndte med at Willy kritiserede mig for at gå uden om de andre. Preben og jeg selv røg lige i flæsket på ham og sagde at han var alt for langt ude.

Jeg slog en del på at vi skulle skaffe os en løsning på sagen som vi alle kunne være interesseret i, og sagde at Willy udmærket vidste at jeg hele tiden havde fremført vores fælles standpunkt over for Kosack.

Enden på det hele blev at vi besluttede at jeg nu skulle glemme at snakke engelsk - men dét fik ingen praktisk betydning eftersom Tariq var

sygemeldt og ikke kom igen. På den anden side var vi altså nået så langt at vi var blevet enige om noget.

Da Erik nu var kommet igen bad jeg ham om selv at fortælle de andre hvad han havde sagt til mig om hans og Bents holdning i fremmedarbejder-sagen. Han sagde - helt korrekt - at han havde anbefalet mig at slå koldt vand i blodet. - Jeg erindrede ham så om at han osse havde sagt at jeg ikke skulle diskutere sagen med kollegerne. - Det indrømmede han.

Da jeg på dét tidspunkt havde siddet og holdt palaver i vel omkring 30 minutter (og dét var længere end normalt, selv for mig), tog han det som anledning til at spørge, om jeg havde siddet der "siden sidst". Det bekræftede jeg - og spurgte om han havde noget imod det. Det havde han godt nok ikke, men han lovede ikke desto mindre at det ville blive "taget op".

18. oktober. Erik bad mig glemme det passerede og fortalte at der skulle være klubmøde følgende onsdag.

19. oktober holdt vi tillidsmandsvalg lige før vi skulle stemple ud. Tilstede var Erik, Aksel, Niels, Preben, Willy og jeg selv. Ejvind var gået en time før, Johs. ved middagstid - men begge havde sagt til Preben at de mente Erik skulle fortsætte. Richard var på ferie, Charles og Tariq var syge. - Aksel, Preben og Niels stemte for Erik, Willy stemte imod - og jeg selv undlod med dén begrundelse at det ikke var så smart at vælge en tillidsmand overhovedet. - Erik kunne jo tage det roligt nu og sagde så at han syntes mit standpunkt var helt OK.

22. oktober fik vi en ny mand fra en anden afdeling da "vi" manglede folk. Han hed osse Villy – Villy H. - og havde flere gange bedt om overflytning, fordi han mente at vi havde et mere spændende og selvstændigt arbejde end man havde i andre afdelinger, blandt andet dén han kom fra.

7. Klubmødet

24. oktober var der klubmøde (generalforsamling) for arbejdsmændene. Klubmøderne - og fællesklubmøderne - blev holdt i marketenderiet kort efter arbejdstids ophør. I fællesklubmøderne deltog osse håndværkerne og de kvindelige arbejdere.

Der var en 25-30 stykker tilstede, hvoraf 6 fra kogeriet, som dermed var dén afdeling der var stærkest repræsenteret. Vi stillede med over 50 %, og det var Erik, Preben, Richard, Charles, Willy og mig selv. Aksel var syg, men resten var der bare ikke og havde heller ikke meldt afbud til os andre - det var Villy H., Johs., Ejvind og Niels.

Det vigtigste punkt på dagsordenen var formandens - det vil sige Bent Jørgensens - beretning og debatten herom.

Bent sagde at virksomhedens samarbejdsudvalg havde besluttet at der skulle etableres et mere

vidtgående samarbejde mellem ledelse og medarbejdere. Der skulle oprettes grupper i de enkelte afdelinger, og disse grupper skulle have mere eller mindre ledende funktioner og skulle selv løse de problemer der opstod i afdelingerne.

I de store afdelinger skulle der vælges repræsentanter til grupperne.

I de små afdelinger - som kogeriet - skulle alle være med i gruppen.

For at få sat gang i dette mere vidtgående samarbejde, ville man begynde med et par grupper - blandt andet kogeriet - og give dem undervisning i diskussions- og mødeteknik. (Der kom dog ikke gang i det, mens jeg var på fabrikken. Årsagen var især at det fra 1974 begyndte at gå tilbage for firmaet.)

Dernæst kom han ind på tankerne om en sygelønsordning. Der var ganske vist nu indført en dagpengeordning, men da den ikke gav fuld dækning, var der behov for noget mere. På Sadolin

- der er et konkurrerende firma - havde man nu lavet en supplementsordning, således at man fik 100 %'s dækning når man havde været ansat i 1 år. Bent ville foreslå en lignende ordning på Dyrup, som skulle finansieres ved at vi - arbejderne - skulle betale 7 promille og firmaet 3 promille af lønsummen.

Til sidst nævnede Bent forslaget til ny hovedaftale mellem LO og DA, som snart skulle til afstemning. Der var efter hans mening sket en klar forbedring af § 4, som omhandler arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet.

Efter at der havde været et par korte spørgsmål og et par spredte bemærkninger, så det ud til at beretningen skulle vedtages uden yderligere diskussion. Jeg bad herefter om ordet; så nemt skulle det heller ikke være.

Det første emne jeg tog op var lønnen. Ud fra en officiel statistik kunne det konstateres at vi på Dyrup lå cirka 1 kroner efter gennemsnittet af

arbejdsmænd i København - med andre ord at vi trak gennemsnittet ned.

Eftersom firmaet i den nuværende situation kunne sælge alt det, der blev produceret - og osse mere til - leverede vi en ekstra stor profit til aktionærerne, så meget mere som vi kunne konstatere at firmaet kunne lægge såvel lønstigninger som råvareprisstigninger på færdigvarerne uden at nogen gøede. Mit forslag var herefter at vi skulle kræve 3 kroner mere i timen over hele linjen. (Da dette krav blev afvist blankt af Bent - og da han i det hele taget ikke ville love at gøre noget ved lønningerne - blev det temmelig påkrævet at vi i afdelingen tog sagen i vores egne hænder.)

Det næste emne var den nye hovedaftale. Jeg syntes at Bent var gået helt hen over problemerne. For det første pålagde den nye aftale - akkurat som den gamle – organisationerne at bruge alle midler til at få standset overenskomststridige arbejdsstandsninger.

For det andet var det stadig arbejdsgiverne, der havde retten til at lede og fordele arbejdet og at ansætte og fyre hvem de ville, blot var det nu tilføjet at ledelsen skulle udøves i samarbejde med de ansatte og deres tillidsrepræsentanter. - Det måtte stå klart at ledelsen ville samarbejde akkurat så længe som det gav profit, og ville afbryde samarbejdet, så snart profitten tørrede ind, for så ville man uden nogen som helst betænkeligheder fjerne de tungere dele af produktionen og af de ansatte. (Den senere udvikling bekræftede – efter min mening - fuldt ud at forbedringen var en narresut.)

Til sidst sagde jeg om sygelønsforslaget at det var lige så vattet som resten af dét fællestillidsmanden havde sagt. For det var som sædvanlig os selv, der skulle betale for goderne - vi skulle jo betale 2/3, mens arbejdsgiverne skulle slippe med 1/3.

Hvis vi skulle have suppleret dagpengeordningen - og dét kunne være rimeligt nok - var der ikke meget

fornøjelse ved at det skulle ske som en tvungen opsparing. Vi burde derimod rette et krav til arbejdsgiverne om at betale 100 % når vi var syge.

Bent svarede med det samme. Han var selvfølgelig - det var klart, sagde han - helt enig i at det drejede sig om at arbejderne skulle lede og fordele arbejdet, men hér var det netop at de nye grupper kom ind som et skridt i den rigtige retning. Jeg måtte dog være klar over at alt tog sin tid. Vi kunne ikke springe lige ud i de nye former, for vi havde en mangelfuld uddannelse og desuden været underlagt et autoritært system indtil nu. - Det var, når alt kom til alt, kun udtryksmåden der skilte ham og mig, og når han var lidt tilbageholdende med at stille krav skyldtes det kun at han måtte tage hensyn til inertien i arbejderklassen.

Richard bragte derefter et andet vigtigt emne på bane - nemlig kravet om en lægeundersøgelse. Han havde stillet dette krav mange gange tidligere, og det havde osse været oppe på forrige klubmøde.

Bent drejede sagen til at Richard og vi andre som støttede ham ville have en sygekasselæge - hvorefter han elegant, dét må man sige, fik kravet afvist for alle kunne naturligvis se at en sygekasselæge ikke var meget bevendt.

I øvrigt syntes han at vi skulle afvente resultaterne af de forhandlinger, der pågik højere oppe mellem LO og DA om en bedriftslægeordning.

- Så gjorde vi dét.

25. oktober. Bent trak mig ind på sit kontor efter frokost. Det blev til en snak på tre kvarter. Han havde haft fat i en løn-statistik og forelagde mig en seddel med nogle andre tal end dem jeg selv havde fundet, og de viste at vi lå rigtig udmærket.

Men da jeg næste dag havde "min" statistik med (den var fra Dansk Arbejdsgiverforening), og vi sammenlignede vores tal og det viste sig at Bent havde set i kvindespalten i stedet for i mandespalten, måtte han bøje sig^{xix}. Vi lå ikke udmærket - tværtimod lå vi langt bagefter.

Desværre konkluderede han ikke at han måtte se at få stillet nogle gevaldige lønkrav, jo før jo bedre.

Hvad der optog ham var noget ganske andet – nemlig at det kunne være at jeg "sprang fra" efter en tid. I hvert fald havde han allerede drøftet denne mulighed med nogle andre.

8. Fødselsdag, støjen på 118 og mit eget sløseri

Tirsdag den 30. oktober. Sørensen fyldte 65, hvad der gav anledning til udskænkning og reception i buret. Derefter havde han orlov resten af ugen.

31. oktober. Støjen på Prebens og min mindste gryde, 118, var stadig ret enerverende, så vi blev enige om at meddele Kosack og Westergaard at vi ikke ville køre med stor hastighed efter nytår, hvis man ikke fik reduceret støjen betydeligt. Larmen var væsentligt lavere i 1' gear, men vi skulle i almindelighed køre hurtigt i 2' for at sikre en god sammenrøring.

Desuden forlangte vi en forbedret udsugning, fordi én af råvarerne på gryden - D 93 (melamin ^{xx}) - udviklede en kraftig stank, nærmest en slags gas.

Det viste sig imidlertid kort efter at maskinafdelingen ikke havde tænkt sig at gøre noget ved det foreløbig, fordi fabriksinspektøren

ikke havde rejst spørgsmålet på sin nylige rundgang. Det var selvfølgelig ikke så mærkeligt, for hun havde jo slet ikke været omme ved vores gryde. Måske vidste hun slet ikke at den var der?

Preben blev eddikesur og gik til Erik, som sagde at man ikke havde kunnet komme til at ordne udsugningen, fordi Sørensen ville have at gryden skulle køre hele tiden. - Hvis dét var rigtigt, var det næsten utroligt.

Vores beklagelser virkede imidlertid efterhånden. Den 14. november fik vi nemlig besked om at rense 118 og dens udsugning med ludvand, men da rensningen ikke forbedrede udsugningen synderligt, blev enden at man bestilte et nyt udsugningsaggregat, som ville være klar i løbet af 3 måneder: Samtidig tog man mål til nogle ekstra rørevinger, så det ikke skulle være nødvendigt at køre med den høje hastighed, og således at støjen ville blive reduceret. - De nye vinger blev monteret den 4.12. og gav det ønskede resultat!

2. november. Under fredagsbajeren - som almindeligvis blev indtaget ud på eftermiddagen et gedulgt sted - sagde Willy at jeg var "gået hurtigt ind i kogeriet", men han kunne alligevel ikke forstå at jeg ikke hellere ville være gymnasielærer. Jeg svarede at jeg ikke syntes det var særligt sjovt eller vigtigt at undervise i litteratur, og at det var både morsommere og mere lærerigt at gå på en almindelig arbejdsplads end at sidde i en skolestue. - Vi blev enige om at alle lærere burde ud på arbejdspladserne nogle år - før de begyndte at undervise således at de vidste noget reelt om samfundet og om almindelige menneskers arbejdsforhold.

8. november. Ejvind, Preben og jeg regnede løseligt på aktionærernes profit - ikke at forveksle med firmaets overskud. Resultatet var næsten utroligt. De havde hvert år i tre år scoret cirka 37 %.

Kursen for B-aktierne var *i begyndelsen* af 1971 cirka **150**, mens den nu - *i slutningen* af 1973 - var cirka **280**, derved var der over 3 år opnået en **kursgevinst** på **130** kroner (eller cirka **185** %).

Foruden kursgevinsten havde man fået 12 % i udbytte af det pålydende beløb (det vil sige 12 % for hver 150 kroner aktier (der var investeret i begyndelsen af 1971).

Det ene med det andet bevirkede at **renten** – det vil sige **den samlede gevinst over 3 år** - var **280** kroner minus startbeløbet på **150** kroner **plus 3 gange 12** kroner (**36** kroner) – 'groft sagt' 130 kroner plus 36 kroner = **166 kroner**.

Målt i procenter – 'groft sagt' $166 * 100$ divideret 150 divideret med 3 = 37 procent

Der blev samme dag udskrevet folketingsvalg, hvad vi ikke lod os ophidse af, men vi fik selvfølgelig snakket frem og tilbage i den følgende tid.

Ét af de emner vi oftest tog op var Erhard Jacobsen, som vi ikke rigtig kunne greje, fordi han flere år havde været "moderne" socialdemokratisk borgmester i Gladsaxe. I hvert fald var både Ejvind og Johs. meget positivt stemt over for ham, mens andre tvivlede en hel del på at han ville føre en arbejderpolitik.

Der var osse enkelte, blandt andet Westergaard, som talte for Glistrup - ikke så meget fordi de var enige i hans politik, men for at give de gamle partier en gevaldig forskrækkelse. Dét havde man ønsket længe; - og hér var chancen.

Fredag den 9. november. Lige før lukketid havde vi travlt, alt for travlt.

Det viste sig nødvendigt at tilsætte noget ekstra isocyanat på 116, men da Preben og jeg skulle skynde os gik det for hurtigt og jeg fik noget af skidtet i øjet og måtte på skadestuen efter at have skyllet så godt jeg kunne under vandhanen.

Både Preben og jeg havde undladt at tage briller på, for det var jo kun en smule der skulle i (det blev første og sidste gang jeg glemte brillerne). - Der blev med det samme ringet efter en Falck-vogn.

Kogeriets laboratorium eller andre vidste ikke, hvad man skulle skylle med for at neutralisere en eventuel virkning (og Kosack var slet ikke tilstede).

På skadestuen vidste man heller ikke, hvad toluendi-isocyanat ^{xxi} var for noget og hvad man skulle gøre, så jeg blev kun kigget på og fik en recept på noget almindelig øjensalve og besked om at stille hos en øjenspecialist den følgende mandag.

Han sagde at der ikke var sket skader og at det var godt jeg havde skyllet: Vand er altid godt.

20. november. Preben, Richard og jeg diskuterede i rygerummet, hvordan man kunne få "ting" igennem.

Vi drog læren af aktionen for bedre udsugning og mindre støj på 118, - nemlig at det kunne være lige

meget med høflige forespørgsler og anmodninger for firmaet gik kun med til forbedringer når vi stod klart og konsekvent på vores standpunkt og om nødvendigt ville sætte magt bag. Preben og jeg havde jo sagt at vi ikke fra nytår ville køre på den store hastighed længere, og det var udelukkende derfor at der var kommet gang i den.

Vi snakkede osse om en lægeordning, for vi var ret skuffede over Bent Jørgensens afvisning og mente afgjort der måtte arbejdes mere med sagen. Der var enighed om at vi skulle have en læge der var motiveret for at beskæftige sig med miljøspørgsmål, og at han - eller hun - skulle have mulighed for at gå hele produktionsprocessen grundigt igennem.

Ved en langt senere lejlighed viste det sig at der den 19. havde været afholdt et sikkerhedsudvalgsmøde, hvor fabrikschefen havde talt om sikkerhedstjenestens store menneskelige - og økonomiske - berettigelse. Efter hans mening kunne der måske snart blive basis for en

bedriftssygeplejerske, eventuelt en læge. Årsagen til hans interesse var at man havde registreret at sygelønnen lå langt over det budgetterede og at der havde været mange sygedage som følge af tilskadekomst.

Hvad næstformanden i sikkerhedsudvalget - Bent Jørgensen - havde sagt til dette, stod der ikke noget om i referatet. Men han har måske spurgt fabrikschefen om det var en sygekassesygeplejerske man var ude efter?

9. Dyroscopet nummer 1.

Omkring den 20. november udkom første nummer af firmaets personaleblad, Dyroscopet, nydeligt bogtrykt og med mange illustrationer. På forsiden var der et lækkert farvebillede af firmaets produkter. Inden i var der en hel del artikler om ledelse og samarbejde, blandt andet én af fællestillidsmanden. Desuden var der en to siders opsats om personalechefens ekspedition til Irland for at hverve fremmedarbejdere, men der var ikke et ord om selve hvervningen, kun rene ligegyldigheder om rejsen.

Her skal gengives hovedparten af fællestillidsmandens samarbejdsartikel:

Gruppearbejde

Et problem er tilsyneladende afdækket gennem den tid, der er gået. Det er opfattelsen af grupperne.

Man er tilsyneladende tilbøjelig til kun at opfatte dem som værende dem der er valgt. Dette er en total misforståelse. Gruppen er alle - jeg understreger: alle - i det område, der udgør en gruppe. Der kan inden for en gruppe være indtil flere fællesskaber. Der kan for eksempel være 2 tonere, der udgør et fællesskab, 2-3 rivere udgør et andet og så videre, men de er alle medlemmer af det større fællesskab, vi har valgt at kalde en gruppe. Gruppearbejdet består så i, for blot at nævne én ting at få alle disse fællesskabers specielle interesser til at gå op i en enhed til gavn for produktionen og til tilfredsstillelse for den ansatte.

Vi kan osse tænke os at problemet er en vare, der ska! tappes, og at man ingen har til arbejdet. Går man så til fabrikschefen og meddeler at den vare ikke kan tappes, har gruppen ikke arbejdet, men blot givet "sorteper" videre til en anden.

Her må man først se på, om man ved en sortering kan frigøre en mand til arbejdet. Såfremt det ikke

er tilfældet, må man via sine kontakter til andre grupper se, om man dér kan få hjælp. Først når alle muligheder er undersøgt, og det viser sig at alt er forgæves, kan man gå videre, fordi det nu skal vurderes, om aftapningen skal fremmes med det resultat at et andet arbejde må vente.

I et sådant tænkt tilfælde som sidstnævnte kunne det jo være at en medarbejder kunne se at det arbejde, han står med, udmærket kan vente, og såfremt han i stedet giver en hånd med et andet sted, bliver det muligt at frigøre en helt tredje mand, der så kan foretage aftapningen. Sker dette har gruppen arbejdet, og den enkelte har selv været med til at bestemme og til rettelægge sit arbejde, og det er jo til syvende og sidst det, der er målet med grupperne.

Der kunne nævnes mange andre eksempler, men lad det være nok med dette. Blot skal det lige understreges at her er kun nævnt et rent produktionsproblem, men det kunne jo lige såvel

være et problem mellem produktion og laboratorierne, eller i forholdet til en salgsafdeling eller anden administrativ instans; fælles for alle er at man tager kontakt med hinanden og lærer at tale sammen, idet intet problem er løst, før varen står ude hos kunden til tiden og til en pris, der sikrer en økonomisk gevinst til selskabet og alle de led der udgør selskabet.

I bladet indgik endvidere et indlæg af firmaets bestyrelse om at den nye aktieselskabslov gav mulighed for valg af to medarbejderrepræsentanter. Bestyrelsen var meget positivt stemt for denne nyordning, og man udtalte blandt andet: "Det er vor opfattelse at medarbejderrepræsentanter i bestyrelsen yderligere vil kunne styrke samarbejdet mellem selskabets ledelse og medarbejderne og derigennem forståelsen for selskabets problemer, såvel de daglige som de mere langsigtede. Vi vil derfor hilse

medarbejderrepræsentanterne velkommen i bestyrelsen, hvis medarbejderne beslutter sig til at indvælge sådanne, og det er vort håb at valget i så fald vil falde på personer, som har evne og vilje til at påtage sig det ansvar og de pligter, der er forbundet med en bestyrelsespost i vort selskab."

10. Hovedaftale. platform.

Fremmedarbejdere

30. november blev Richard 50 og han blev behørigt fejret med reception i buret, servering af vin og småkager - det vil sige for hans egen regning. Og i pilotrummet klos op ad buret - hvor vi var nogle stykker der vaskede glas af - kunne man få bajere.

I løbet af dagen blev Richards makker, min gamle ven Aksel godt lakket til, og det viste sig om mandagen at han havde glemt alt om hvad han havde bedrevet: Bestilt sikkerhedssko, sovet på lokummet, ladet gryderne køre for fuldt knald til han blev hentet klokken 15.50, ladet diverse haner stå åbne og så videre.

På trods af adskillige henstillinger fra Erik og mig selv var han kørt i bil hjem. Tilmed havde Ejvind tilbudt at køre for ham, men det havde han afslået.

Vi var allesammen godt sure på ham bagefter, og jeg sagde til ham at næste gang tog vi bilnøglerne

fra ham, om han så hulkede eller bed. Han forstod godt at den var gal og skulle nok selv aflevere nøglen "næste gang".

1. december diskuterede Richard og jeg Bents artikel om gruppesarbejdet. Vi var rørende enige om at vi ikke havde en pind interesse i dén slags samarbejde. Det var jo ikke andet end at vi skulle organisere arbejdet sådan at firmaet fik profitten lige ned i lommen.

3. december. Niels var ved at eksplodere over at Johs. ikke var der når han skulle bruge ham. Klokken var 15.15 og der skulle køres en del tromler over i varmeskabene, for at de kunne være "tøet op" til brug næste dag. Han beskyldte ham for at gemme sig og for at sove på sit gemmested og så videre - og nu ville han gå til Westergaard for at klage. Faktisk har jeg aldrig - hverken før eller siden - set Niels så tosset.

Da min gryde passede sig selv, tog jeg en truck og gik i gang med at hjælpe Niels og forklarede at det

var ham der var gal på den, for Johs. lavede altid dét han skulle, og hvis vi ellers gav ham besked i ordentlig tid så kom han med dét vi manglede.

Efterhånden dukkede der flere og flere op og hjalp til, Aksel, Richard og Preben - og i løbet af små 10 minutter var det hele ordnet. "Gruppen" – eller var det mon arbejderkollektivet? - fungerede perfekt.

6. december. Preben fortalte mig at jeg havde en sympatisør i hans kone. Ganske vist var hun slet ikke enig med mig i de store linjer, men derimod i at vi skulle tage større miljømæssige hensyn på virksomheden. I øvrigt havde man osse drøftet mig på hendes arbejdsplads hvor der var én der mente at jeg nok var en kommunist der var blevet placeret på Dyrup for at agitere.

Preben havde afvist at jeg var kommunist: "For dét er du da ikke?", spurgte han. Jeg måtte bedrøve ham med at jeg nok var noget i dén retning alligevel, selv om jeg ikke ligefrem var DKP'er.

7. december. Jeg kan ikke huske datoen, men engang i november havde der været afstemning på arbejdspladsen om den nye hovedaftale. Det foregik på dén måde at Bent delte stemmesedler ud til frokosten, og så kunne man svare ja eller nej.

Afstemningen blev taget ret afslappet og som noget temmelig ligegyldigt. Der blev ikke givet nogen nærmere oplysning om indholdet i aftalen - eller om det politiske formål med den. Og der blev heller ikke afholdt en lyndiskussion for og imod før vi gik til afstemning.

Da afstemningen var hemmelig kan jeg ikke så godt meddele resultatet for kogeriets vedkommende, men så vidt jeg kan skønne ud fra samtalerne stemte godt og vel halvdelen imod, og lidt mindre end halvdelen for.

Den 7. havde jeg fået fat i stemmetallene fra SIDs medlemsblad - Fagbladet. Der var cirka 118.000 ja-"stemmer" og cirka 87.000 nej-"stemmer". - Da

der var cirka 761.000 stemmeberettigede var
"stemme"-procenten så høj som 27!

Udskilt på de største forbund og "diverse" faldt
"stemmerne" cirka således ^{xxii}

	Ja	Nej	I alt
SID	24.967	24.099	49.066
Metal	12.000	19.000	31.000
Diverse	6.000	29.500	35.500
Sum af disse [afrundet]	43.000	73.000	116.000
Dertil HK	75.000	14.000	89.000
I alt	118.000	87.000	205.000
Kilde: <u>Fagbladet</u> 25.11.1973			

Nu er det ganske vist sådan at hvis aftalen skulle have været forkastet, så skulle der BÅDE have været et nej-flertal OG mindst 35% nej-stemmer (= cirka 266.000). På dén måde sikrede toppen sig at deres forslag blev vedtaget. - Hvis 260.000 havde stemt nej - og bare 1 havde stemt ja, så ville forslaget have været vedtaget. Den ene ja-stemme var vist ikke engang nødvendig?

Hvis man ser på stemmetallene - og altså ser bort fra HK - så var der kun 43.000 ja-stemmer og 73.000 nej-stemmer. - Man skal ikke lægge for meget i dét. Arbejderne var ikke lige med ét blevet revolutionære, kamplystne - eller hvad véd jeg. Men de få der overhovedet havde stemt havde altså stort set stemt nej.

Jeg viste mine beregninger til Richard som mildt sagt var forbløffet. Han havde troet at hovedaftalen var blevet vedtaget slet og ret - og med stor majoritet.

10. december. Efter aftale med Preben rejste jeg krav over for Westergaard om at der kom en rigtig rampe til gryde 116, så man lettere kunne fylde i gryden.

Som forholdene var stod der en jernskammel cirka 1 meter bred, 40 cm høj og vel 50 cm ”dyb” foran gryden. Lidt vakkelvorent for resten, for gulvet var ujævnt.

Tørstofposerne skulle løftes op på skamlen, derefter løftes op til mandehullet (som er i mavehøjde når man står på skamlen), skæres op - og tømmes ned i gryden.

Det var en oldnordisk måde at gøre det på - og rent faktisk havde man osse gjort sådan siden Gorm den Gamles dage. - Nu ville vi have en ordentlig rampe eller platform der stod fast, og som pallen med poserne kunne stå på, så man ikke skulle flytte sig eller bøje sig særlig meget når man skulle fylde tørstoffet på.

Westergaard syntes at idéen var god og skrev en rekvisition. Da han antydede at det nok ville tage lang tid før der skete noget, antydede jeg at "man" kunne overveje at bruge samme fremgangsmåde som med rørerer på 118 - altså nægte at arbejde på de uacceptable vilkår fra et bestemt tidspunkt.

11. december. Der var en meget hidsig diskussion i rygerummet mellem Preben, Ejvind og mig om, hvordan man skulle forholde sig til fremmedarbejderne - nu hvor det så ud til at beskæftigelsen ville blive dårligere rundt omkring.

De to andre fandt det mest rimeligt at sende dem hjem på arbejdsgivernes, men altså ikke statens, regning. Hertil sagde jeg at det ganske vist slet ikke var i vores interesse med fremmedarbejdere, det vil sige med at arbejdsgiverne bare kunne knipse med fingeren for at få ekstra arbejdskraft, men når nu arbejdsgiverne engang havde fået dem herop, så måtte vi andre betragte dem som lige så gode makkere som os selv.

Det kunne da godt være at der var nogle fremmedarbejdere der udnyttede de sociale goder i højere grad end danskerne, men det var måske ikke så mærkeligt i betragtning af de vilkår de levede og arbejdede under?

Det ville være synd at sige at makkerne var enige med mig - og Preben blev noget irriteret og beklagede sig over fremmedarbejdernes mærkelige vaner og deres mangel på hygiejne.

11. Fællesklubgeneralforsamlingen

13. december oprandt den store dag:

Fællesklubgeneralforsamlingen skulle finde sted. -
Der kom 37 heraf de sædvanlige fra kogeriet -
bortset fra vores tillidsmand, Erik, som var ude i et
privat anliggende.

Bent aflagde beretning og kom ind på de samme
ting som i beretningen til arbejdsmændenes klub.
Han slog igen til lyd for en sygelønsordning, og
desuden kom han ind på den nye aktieselskabslov
og forklarede at vi havde ret til - sammen med
funktionærerne - at vælge to repræsentanter til
aktieselskabsbestyrelsen. Han gjorde ikke noget ud
af at fortælle hvad vi skulle med de to
repræsentanter, derimod en hel del af at forklare
den procedure hvorefter de skulle vælges [og som
man alligevel ikke fulgte da det kom til stykket].

Efter beretningen, som vel tog omkring tre kvarter,
var der en hel del klap.

Jeg havde hjemmefra skrevet et ret langt indlæg ned, men da det ikke så ud til at man kunne bære endnu et længere foredrag, barberede jeg kraftigt. Jeg udelod for eksempel noget om de kommende eventuelle fyringer og noget om hvordan vi i givet fald burde forholde os med hensyn til de udenlandske kammerater. Men ellers fik jeg sagt som følger:

»På arbejdsmændenes generalforsamling i oktober hævdede jeg at vi lå 1 krone under hvad gennemsnittet af ufaglærte fik i København. Bent lovede at kontrollere om det var rigtigt - men dét var det.

Vores løn er altså for ringe i forhold til hvad man kan få rundt omkring. Vi er ikke lønførere, vi er løntrykkere, for vi trækker gennemsnittet nedad.

Efter min mening skal vi skaffe os så meget i løn som vi kan uden at tage hensyn til kapitalisternes klynkerier om hvad de har råd til og ikke råd til. Hvis vi kigger på hvad aktionærerne har fået ud af

det, vil vi konstatere at de hvert år i de sidste tre år har scoret 37 %.

På arbejds mændenes generalforsamling foreslog jeg at vi skulle stille et lønkrav på 3 kroner til alle - men dét afviste Bent med at det var helt urealistisk.

En lønforhøjelse på 3 kroner er i virkeligheden ikke spor for meget. For det første stiger priserne ustandseligt, og det kan vi kun kompensere for ved en lønstigning. For det andet tager skatten omkring halvdelen af lønstigningen - og for det tredje behøver vi ikke at have dårlig samvittighed over for ejerne. Deres aflønning er der ikke noget i vejen med - og når alt kommer til alt, så er det os der laver det produktive arbejde og ikke ejerne.

Med hensyn til sygelønnen vil jeg sige at vores krav må være fuld dækning under sygdom - og at det må være firmaet der skal dække, ikke os selv.

Bent har en artikel i DyroscoPET hvor han forklarer hvad gruppearbejdet skal gå ud på. Jeg har læst artiklen meget grundigt, men efter hvad jeg kan sé

så er formålet at arbejderne skal medvirke til at lede arbejdet så det bliver mere effektivt, og så diverse produktionsgnidninger kan bringes ud af verden. Hvis jeg skal være helt ærlig, så kunne artiklen lige så godt være skrevet af vores direktør, Hill-Madsen.

Det er klart at vores beskæftigelse afhænger af om firmaet er konkurrencedygtigt og effektivt, men når denne effektivitet skal betales af os med en temmelig beskeden løn og ved at vi selv skal til at lede og fordele arbejdet, så synes jeg prisen er temmelig høj.

Den eneste måde man kan lede og fordele arbejdet på en kapitalistisk fabrik er sådan at profitten øges for at der kan investeres og så videre. Men jo større profitten er, desto mindre får vi ud af det. Vi har ikke fælles interesser med ejerne. Vi har modsatte interesser.

Denne sag har osse lidt at gøre med at vi nu kan få valgt to repræsentanter til selskabsbestyrelsen. Hvad i alverden skal vi dog dér?

Det er klart at der bliver mulighed for at få lidt flere oplysninger om firmaets politik og økonomiske forhold - men en stor del af oplysningerne må ikke gives videre til os andre, fordi repræsentanterne er bundet på hænder og fødder.

Hvordan man end ser på det, så er et bestyrelsesmedlem et bestyrelsesmedlem. Og bestyrelsen skal sammen med den daglige økonomiske og tekniske ledelse sørge for at der produceres og sælges mest muligt til de lavest mulige omkostninger, herunder til de lavest mulige lønninger.

Det er soleklart at en arbejderrepræsentant i bestyrelsen vil komme i en meget ubehagelig dobbeltposition, så snart han vil forsvare ledelsens interesser over for os. Og lige sådan omvendt - hvis han vil forsvare vores interesser over for ledelsen.

Bestyrelsen og den daglige ledelse er vores modspillere og ikke vores medspillere. Bestyrelsen skal sørge for at firmaet giver mest muligt udbytte og investerer med henblik på kommende udbytte.

Vores interesse er i første række så høj en løn som muligt for så lidt arbejde som muligt. Vi skal ikke ubetinget bekæmpe rationaliseringer og produktivitetsforøgelser, men vi skal være på tæerne for at sikre at gevinsten ikke ryger i kapitalisternes lommer i stedet for i vores egne.«

Osse her var der nogle klap, dog ikke så mange som til Bents beretning.

Der var nogen debat bagefter - Bent fandt det nødvendigt igen at tale for sygelønsordningen og for det udvidede samarbejde med ledelsen - men dét der især kom til debat var en lægeordning.

Det var igen Richard der bragte emnet på bane, og da Bent kunne mærke at der var stor sympati for en lægeordning i forsamlingen, foreslog han at man skulle rejse krav i samarbejdsudvalget, og det blev

osse vedtaget. Desværre blev det osse enden på det, for da det kom til stykket glemte Bent at rejse kravet dér.

Beretningen blev vedtaget. Der var kun to der stemte imod, og den ene var mig. Endvidere blev det vedtaget at der skulle forhandles om en sygelønsordning - omend kun med to stemmers flertal. Imidlertid huskede Bent det senere som om generalforsamlingen havde forkastet forslaget, så han var ikke gået videre med sagen.

Herefter fulgte der en lang diskussion om noget helt andet. Fællesklubbestyrelsen foreslog at der skulle holdes en forårsfest og at man skulle invitere Hill-Madsen, direktør Harbak, fabrikschefen og maskinchefen - med koner - for at udbygge det gode forhold til ledelsen.

Der var mange indlæg frem og tilbage, som jeg sandt at sige kun hørte med det ene øre, men så gik det pludselig for alvor op for mig at forslaget igen drejede sig om samarbejde, og derfor bad jeg om

ordet, selv om jeg meget godt vidste at jeg havde talt rigeligt allerede.

Jeg sagde noget i retning af at der var tale om en fest for makkerne og deres koner, og at vi ikke skulle mænge os med de andre, og at det var helt ved siden af at der til vores fest skulle deltage repræsentanter for dem der udbyttede os.

Willy og Richard gik osse imod, men vist mest fordi det var lidt for bekosteligt at invitere 8 gratis med - især når vi skulle betale for at få vores egne koner med. Én af Bents folk, Hesselø, begyndte så at skælde ud på os fra kogeriet. Han sagde at det var for dårligt at man først tog ordet nu (?) og så påstod han at jeg kun var ude på en ting, nemlig at føre politik ind allevegne, og at jeg kun snakkede om festen fordi jeg ikke var kommet igennem over for Bent før.

Willy svarede dog straks igen at han kunne holde sine flabetheder for sig selv, og at han i hvert fald godt kunne pakke sammen med hensyn til politik

(den udmærkede Hesselø havde tidligere været SF-kandidat til kommunalbestyrelsesvalget).

Der var herefter lidt tumult. - Da jeg skulle af med en replik, var der en smed - Børge hed han - som forsøgte at hyle mig ud idet han råbte: "Har hørt det - har hørt det - kom til sagen - sæt dig ned".

Dét blev for meget for Richard, Willy og Preben. Et par af dem rejste sig op - og de protesterede alle højlydt, og da osse dirigenten langt om længe forklarede at vi alle sammen måtte have lov til at tale ud, så rejste Børge sig og undskyldte meget - og nærmest formfuldendt. Omsider gik vi så til afstemning og vedtog bestyrelsens forslag.

Der skulle vælges et medlem af samarbejdsudvalget i stedet for en tillidsmand der var afgang fra virksomheden. Bestyrelsen foreslog vores Erik, men han var ikke tilstede. Willy og jeg gjorde opmærksom på at det var fordi han skulle købe ind

til noget andespil, og derfor valgte man i stedet Børge fra højlageret der var dirigent på mødet.

14. december. Straks om morgenen fortalte jeg Erik at han var blevet bragt i forslag til SU, men at forslaget var trukket tilbage, da vi havde sagt at han ikke havde deltaget i generalforsamlingen for at rende private ærinder. Han blev noget sur i bylden. Willy, Richard og jeg bebrejdede ham at han ikke engang havde meldt afbud til Bent, men at han bare var udeblevet.

I løbet af dagen kom der mange hentydninger til gårsdagens møde, og der var nogen der begyndte at udsprede det rygte at jeg engang havde været medlem af VS' bestyrelse i Gladsaxe (hvad jeg nu ikke havde, selv om jeg havde været medlem af partiet).

Det var Richard der først hørte rygten, og han havde svaret at det ikke kom ham ved, for dét det drejede sig om var at jeg havde sagt det rigtige.

Johan fra råvarelageret, som slet ikke havde deltaget i generalforsamlingen, forkyndte at vi nok havde fået en værre abe ovre i kogeriet; det var selvfølgelig med henvisning til aftenens hændelser og mit fuldskæg? - men Willy havde svaret at han skulle passe lidt på, og at der ikke var noget i vejen med mig. Osse Børge smed dukkede op. Han var fortsat udsøgt elskværdig, takkede for de smukke ord og spurgte – givetvis af oprigtig interesse, hvad ellers? - om jeg ikke snart skulle være statsminister - men jeg havde ingen umiddelbare planer, sagde jeg.

Jeg har ikke ført egentlig dagbog i perioden fra midten af december til slutningen af januar. Men de vigtigste begivenheder var følgende:

Fra nytår fik vi 1 krone mere i timen. Lønnen skulle ifølge opslag betragtes som akkordløn og lønstigningen skulle ses som et forskud på den overenskomstmæssige lønstigning per 1. marts (som den dog heldigvis oversteg). Den ene krone

faldt på et tørt sted, men vi hang stadig bagefter - for man fik jo osse mere i posen på andre virksomheder.

Sørensen trådte af i slutningen af december hvad han var noget nedtrykt over, og der blev holdt afskedsreception.

Hill-Madsen havde haft ham oppe til en lille afskedsceremoni og havde inviteret ham til frokost, så de kunne snakke lidt - men Sørensen meldte fra og svarede at nu havde han været der i 46 år, hvor der havde været rigelig tid til at snakke. Den holdning havde vi faktisk lidt respekt for i kogeriet. Sørensen var så gammeldags, så man nogen gange på det nærmeste måtte holde af ham.

Westergaard blev udnævnt til at være ny lakmester - det var ikke nogen overraskelse.

Charles trådte af samme dag som Sørensen - og osse for ham var der reception og takketale af Kosack. Han blev - helt berettiget - rost for sine håndværksmæssige færdigheder, og firmaet gav

ham et tilskud til folkepensionen på et par hundrede kroner om måneden.

Da receptionerne fandt sted samme dag var der ikke et øje tørt, men det gjorde ikke så meget da der ikke kørte nogen gryder. Arbejdstiden gik med at tælle kogeriets lagerbeholdning af råvarer og så videre op af hensyn til firmaets regnskabsafslutning. Jeg tror nok vi talte rigtigt.

Firmaet holdt en nytårsfest, som var det helt store med spisning, drik og dans for alle ansatte - jeg var ikke selv med, da jeg havde noget andet for ^{xxiii} og havde fået nogle fridage for egen regning, men kollegerne var meget tilfredse med det hele.

12. Gruppemødet

30. januar 1974. Kosack havde indkaldt til et såkaldt gruppemøde efter arbejdstid. Bortset fra de faste medlemmer (fra vores side var det Erik, Preben og Richard) var det frivilligt at deltage. Fra gulvet stillede vi i alt 6, mens der var 4 der ikke havde lyst eller tid. Firmaet gav et mindre mødehonorar, som hverken kunne sammenlignes med almindelig timebetaling, endsige med overtidbetaling, men der skulle selvfølgelig heller ikke produceres noget på mødet.

Vi diskuterede forskellige aktuelle problemer i en meget afslappet atmosfære, selv om problemerne sådan set var alvorlige nok. Richard klagede over at man ikke rettede rørerne i G 125 som var skæv, hvad der bevirkede at gryden larmede overordentligt meget.

Jeg bakkede ham op og sagde at vi syntes at det var fantastisk at man lod rørerne køre i smadder i stedet for at reparere den - og at det da osse måtte

være ret uøkonomisk. Kosack påstod imidlertid at det ikke var sikkert at metoden var uøkonomisk. Og det måtte jeg jo ”indrømme” - under kapitalismen kan det godt betale sig at køre en maskine i smadder, men så er det vel systemet der er galt?

På et tidspunkt da vi havde fremlagt vores synspunkter om fortyndingens (terpentinens) skadelighed, svarede Kosack at man nærmest blev immun over for fortynding. Dette bestred vi kraftigt - blandt andet fordi man ikke kan blive immun over for alkohol, eftersom man ødelægger leveren og hjernen og resten af kroppen. Senere gik Kosack heldigvis fra sin idé igen.

Vi fremsatte atter vores synspunkt om regelmæssige helbredsundersøgelser, som Kosack accepterede, selv om han blev ved med at bestride at der kunne være nogen sammenhæng mellem sygdom og vores arbejdsforhold.

Man blev enige om at pålægge Erik - som sikkerhedsmand - at gå videre med sagen. På dén

måde undgik Kosack selv at skulle fremføre
forslaget for de højere magter, og det var sikkert
meget klogt af ham.

13. Sikkerheden

4. februar. Der er blevet antaget en ny makker - Carsten - en ung fyr på omkring de 20, som jeg fik som føl fordi Preben var blevet flyttet mere eller mindre permanent til G 126 i det nye kogerier.

Om aftenen var jeg til kaffe hos Johs. og hans kone, hvor vi selvfølgelig snakkede en del om forholdene i kogeriet (men ellers om have, kat, udlandsrejser og så videre). Johs. var ikke alt for sikker på Willy – og jeg forstod ham godt for Willy havde flere gange været efter ham.

Mens jeg var der ringede Johs. til Ejvinds kone for at høre hvordan det gik Ejvind. Han var netop blevet indlagt på Bispebjerg.

5. februar gav Erik, Johs. og jeg de andre besked om at Ejvind skulle undersøges for leveren, og vi mente at man måtte mistænke arbejdsmiljøet. Vi snakkede om at samle penge sammen til en kost, men så kom Willy på tværs af én eller anden grund.

Erik ville ikke tage sig af at samle ind når der var bøvl selv om han skulle ud at besøge Ejvind samme aften, men vi var flere der alligevel blev enige om at der skulle gi's en femmer - og derved blev det.

6. februar. Richard og Aksel stillede pludselig krav om at udsugningen skulle bringes i orden på G 120, ellers ville de stoppe kogningen. - Derefter krævede jeg at udsugningen skulle bringes i orden på G 116 og 118 inden 1. marts - ellers ville jeg stoppe de dé gryder.

Ved flere lejligheder demonstrerede jeg i den følgende tid over for Westergaard at den eksisterende udsugning var håbløs. Således en gang hvor der skulle påfyldes benzoesyre ^{xxiv} - for man kunne simpelthen ikke være i rummet eller bare i nærheden af det uden at man havde en rigtig maske på.

7. februar. Det viste sig at Westergaard ikke havde opfattet Aksels og Richards krav så ultimativt som mit. Dette fortalte jeg dem naturligvis, og vi blev så

enige om at sætte samme frist på alle tre gryder og altså meddele at gryderne skulle være i orden inden 1. marts før vi ville køre blot én af gryderne.

Richard var dog temmelig usikker på om det var klogt at være så skarpe, men vi overbeviste ham med at fabriksinspektøren havde krævet udsugningen i orden per 1. januar, og at vi på den måde havde en slags rygdækning. (Lige efter nytår var Richard og Aksel desværre kørt videre uden indsigelse).

8. februar havde jeg en hyggelig samtale med Kosack som var kommet på den idé at vores ultimatum var ment som en slags spøg. Han skiftede dog mening.

Han mente i øvrigt at det var meget menneskeligt at ledelsen havde ladet gryderne køre videre når der ikke var indvendinger (men hvad så med fabriksinspektørens påbud?).

Heller ikke denne udlægning var jeg tilfreds med og jeg gjorde ham opmærksom på at der efter vores

mening ikke kunne være meget menneskeligt i at ledelsen bare forfulgte sine egne - temmelig snævre - interesser.

12. februar. Jeg foreslog Erik at man fik koblet SIDs læge, Per Gregersen, på Ejvind-sagen. Men vi måtte gentage dette ønske mange gange før der skete noget - og så var det alligevel Ejvind selv der fik sat rigtig gang i det.

Da der efterhånden var en del brok på gulvet - både med hensyn til hvordan Ejvind-sagen blev håndteret og med hensyn til udsugningsspørgsmålet - gik Erik til Bent, som derefter meddelte Hill-Madsen at der var optræk til tumulter og at der nok ville ske "noget" hvis man ikke straks gjorde noget ved sagerne.

Senere var Erik og Kosack hos fabrikschef Rasmussen som lovede at udsugningen ville komme i orden i løbet af 8 dage. - Det var skønt at sé at der for en gangs skyld var ved at ske noget. Snakkeri havde der været nok af.

19. februar kom Bent hen til Richard og mig i frokosten og sagde at Ejvind havde ringet og fortalt at lægerne ikke mistænkte arbejdsmiljøet.

Bent mente selv at Ejvinds leverbesvær skyldtes lakrids - idet lakrids i store mængder kunne forårsage forskellige dårligdomme, for eksempel forhøjet blodtryk.

Der var dog en mindre hage ved denne forklaring - at Ejvind slet ikke rørte lakrids (hvilket jeg noget senere fik at vide af Ejvind selv).

Jeg fortalte Bent om vores udsagnsaktion som han i forvejen havde hørt lidt om. Han tog anledning heri til at snakke godt for sine grupper og mente at med dem kunne alle problemer løses.

Både Richard og jeg var skeptiske for vi havde ikke opdaget at der var kommet noget ud af gruppemødet i januar.

24. februar. Richard, Aksel og jeg havde i denne tid mange samtaler om vores aktion, og Richard var

stadig meget usikker på om vi kunne køre den som en alle-for-en-aktion. Aksel og jeg var mere rolige og sammenbidte for vi vidste at firmaet var meget interesseret i at køre produktionen på fuldt drøn, og der hang (endnu) ikke ledige lakkogere på træerne.

Vi fik ham så langt at han ikke ville køre gryden, hvis det var Aksel der havde ansvaret for den i den pågældende uge - de havde nemlig dén ordning at de skiftedes til at køre gryden og til at sørge for udenværkerne, såsom at filtrere.

Det var klart for os alle at aktionen var på kanten af dét man kaldte lovlig, men vi mente at den egentlige provokation ikke var dén vi kom med, men dén der lå i at firmaet hverken af egen drift eller efter vores henstillinger eller efter fabrikstilsynets påbud havde sørget for den nødvendige sikkerhed.

Ved denne tid orienterede jeg osse Carsten om aktionen, men understregede at han måtte stå lidt

udenfor da han lige var startet og heller ikke kunne pålægges at køre alene.

26. februar. Aksel fiskede lidt hos Erik for at finde ud af hvordan han ville stille sig hvis der blev fyret nogen af "os tre" på grund af aktionen. Han ville holde sig neutral, sagde han. Det bekræftede kun vores formodning om hans evner til at varetage vores interesser.

27. februar. Ved flere lejligheder snakkede jeg med Erik om at få koblet Per Gregersen ind. Først mente han at en indkobling først skulle ske om 1/2 års tid - hvis overhovedet nogensinde?

Jeg advarede ham så om at vi eventuelt selv ville tage et initiativ uden om ham. Efterhånden fik jeg forståelsen af at han ville gøre noget, men han strittede fortsat imod: Per havde sikkert ikke tid, og han var osse bundet af lægeløftet. - Jeg vedblev med at det dog aldrig kunne skade at optage kontakt, for vi kunne ikke tabe noget.

Desuden vidste vi at Per Gregersen havde fået et legat til at forske i opløsningsmidler - og for det tredje viste hans artikler i Fagbladet jo at han gik en del længere ad den rigtige vej end så mange andre læger.

Dagen efter - 28. februar - dukkede der en mand op som begyndte at reparere på udsugningsanlægget på mine gryder.

1. marts. Westergaard forlangte af Aksel at han skulle starte et kog op på en gryde der endnu ikke var ordnet, men Aksel ville kun fylde olie og glycerin på - han ville ikke begynde at koge. Westergaard bøjede sig, men Aksel sagde noget om at han ikke skulle bryde sig om at provokere.

4. marts. Erik fortalte - nærmest som om det var ham der havde fikset det - at der skulle holdes et møde om Ejvind's problemer inde i forbundet den 11. De der skulle deltage var Magnus Demsitz (SIDs miljøkonsulent), Per Gregersen, Østerbye (formand for fagforeningen), Bent, Erik og Ejvind selv.

Udsugningen på 116 og 118 er nu omsider bragt i orden. Der sker bare det at det udsugede stads bliver blæst ud til fuglene uden at være filtreret på nogen måde. Dette havde jeg ikke forudsét, men så lærte jeg jo noget igen: Jeg troede at sugerørene som går gennem alle lokalerne og som mine gryder nu var blevet koblet til - samlede sagerne op på en civiliseret måde. Gu' gjorde de ej.

Da jeg gjorde Kosack opmærksom på fadæsen sagde han at der skulle laves et vanddysesystem, som kunne fange støvpartiklerne. Da jeg spurgte hvornår det skulle installeres sagde han kun: "Så! Så!"

Min efterhånden gamle ven Willy ønskede mig til lykke med udsugningen. Han havde selv været lige så aggressiv engang, sagde han.

Her omkring udkom der et nummer af Fagbladet med et læserbrev fra Richard og et svar fra Per:

Brev i Fagbladet om farve- og lakfabrik

I et brev om forhold på en farve- og lakfabrik hedder det:

- Jeg har med begærlighed læst dine artikler i Fagbladet for SID, da jeg er fortvivlelsen nær. Jeg har arbejdet på en farve og lakfabrik i 16 år og har i de sidste 16 år haft det af helvede til for at sige det lige ud. Jeg har i 6 år arbejdet i kogeriet og jeg har i disse år søgt alle de læger, kiropraktorer, fysiurger og akupunktører, foruden såkaldte kvaksalvere af forskellig art. Piller af alle slags fra lægeordnede til dr. Wolles.

Men jeg er ingen vegne nået, og jeg har i de sidste år påberåbt mig mærkning af varer i fareklasse, hvad der nu osse sker. Jeg har skreget op om fabrikslæge, lægeundersøgelse eller kontrol af en eller anden art. Men det er som om man føler sig en smule skeptisk, osse fra tillidsfolkenes side, hvad angår dette spørgsmål.

Nu venter du selvfølgelig at få at vide, hvad jeg fejler. Jeg er følelsesløs i venstre side af kroppen. Min ryg er smertefuld. Jeg har i de sidste 5 år ikke kunnet svede i venstre side af hovedet, en præcis linje tværs igennem hovedet, og har ellers alle de symptomer, du nævner i sidste nummer af Fagbladet (nummer 2/1974). Jeg håber at mit arbejdsområde vil blive taget med ind i billedet ved en undersøgelse.

N.N.

[For at beskytte læserbrevsskribenterne noteres altid NN i stedet for deres navn. - Den artikel der henvises til (nummer 2/1974) handlede om opløsningsmidler i gulvlak, herunder om symptomerne: træthed, hovedpine og svimmelhed.]

Svar: Jeg er opmærksom på at der på farve- og lakfabrikker kan være store sundhedsmæssige problemer. Der kan være tale om såvel udsættelse for farlige opløsningsmidler som farlige farvestoffer.

Det er især skaderne ved lang tids udsættelse der kan være alvorlige. Og der kan man få "lammelse" af følenerverne, som du åbenbart har haft det.

Det er oplagt at din arbejdsplads skal undersøges af arbejdstilsynet. Hvis tillidsfolkene på stedet ikke er stemte for at tilkalde arbejdstilsynet kan du selv gøre det, anonymt (!). Og arbejdstilsynet kan da komme, som om det bare var et uanmeldt besøg, uden at sige at de havde fået et praj.

6. marts. Der var kommunevalg den 5'. Én af smedene, som jeg aldrig havde snakket med før, kom farende ind i mit gryderum straks om morgenen den 6' - greb min hånd - ønskede mig til lykke og forsvandt igen. - DKP var gået stærkt frem, og han havde fået den opfattelse at jeg var DKP-kommunist. Selv om jeg langt fra var dét må jeg indrømme at det var svært hyggeligt at opleve at

der var nogen i de andre afdelinger som syntes at det var fornuftige ting vi lavede i kogeriet.

7. marts. Preben havde fået opsnuset at Westergaard ville have Niels - fra det nye kogerier - flyttet fra afdelingen på grund af samarbejdsvanskeligheder.

Jeg spurgte Erik, som jo både var tillidsmand og makker til Niels, om han var orienteret. Det var han netop blevet, sagde han - men han regnede ikke med at Niels ville blive flyttet alligevel.

Efter lidt detektivarbejde fandt jeg ud af at Niels ganske vist selv havde bedt om flytning flere gange, men at initiativet nu var Westergaards.

Senere denne formiddag spurgte Willy Niels direkte om, hvordan han stillede sig, og han svarede at han siden nytår havde bedt om flytning tre gange og at han var fuldstændig ligeglad med hvor han skulle hen - om det så var ud på Gladsaxevej at stå. - Så var der ligesom ikke mere at gøre ved den historie, men ellers kunne man jo nok have overvejet at få

løst samarbejdsproblemerne i fællesskab for der var i hvert fald ikke nogen af os i det gamle kokeri der havde problemer med Niels.

Erik spurgte til den nye udsugning, og jeg bekræftede at den var effektiv, men påpegede at skidtet røg ud i det blå.

Erik nævnede så at firmaet havde planlagt et vandfilter og mente at det nu måtte komme.

"Kun hvis vi presser", sagde jeg - men det mente han ikke var nødvendigt for der var pres nok i selve "situationen".

Så sagde jeg i al kammeratlighed at han var noget naiv og henviste til at "situationen" ikke havde presset en skid da udsugningen kom på dagsordenen, men at der skete noget lige præcis da vi spillede med musklerne.

Om aftenen ringede Ejvind og fortalte at han nogle dage før havde været i fagforeningen hvor man havde henvist ham til Demsitz i hovedforbundet.

Denne havde så indkaldt til mødet den 11', så man må sige at det nok var Ejvind selv der omsider fik sat gang i sagen (og det var måske osse det bedste?).

Næste dag - 8. marts - om morgenen refererede jeg samtalen med Ejvind for de andre og kom til at hidse Erik op ved at sige at man godt kunne forvente at han var lidt rappere. Han mente derimod at sagerne måtte tage deres tid.

12. marts fortalte Erik at man på mødet havde besluttet at Demsitz og Per Gregersen skulle ud på virksomheden den 30. april for at se produktionsgangen og foretage diverse opmålinger (blandt andet af støv i luften under påfyldning) og for at lave en spørgeskemaundersøgelse blandt de ansatte eller nogle af dem.

Det blev nu kun til en brøkdel af dette i første omgang, men senere foretog SIFA (Statens Institut for Arbejdshygiejne) nogle målinger, og Per

undersøgte nogle enkelte fra forskellige afdelinger på Gentofte Amtssygehus.

Desuden aftalte man at Per skulle se nærmere på Ejvinds sag, det var jo nærmest af dén grund mødet var kommet i stand.

Om aftenen supplerede Ejvind dette referat i telefonen. Blandt andet nævnede han at man havde diskuteret risikoen for kviksølvforgiftning hos Willy ved produktionen af lak 34 (senere hen, efter min tid, skete der desværre netop noget hvad dette angår).

14. A/S-valget. Sikkerheden

Viggo, en kammerat fra celluloseafdelingen, som jeg fulgtes med hjemover hver dag til fyraften, fortalte den 13. marts at Bennedbæk, det er kassereren i fællesklubben, var kommet med en liste hvor man kunne skrive under på at man opfordrede til at stemme på Bent og Erik til valget af medarbejderrepræsentanter i A/S bestyrelsen. Viggo havde afvist at skrive under for han kunne ikke se hvad gavn vi ville have af Bent i bestyrelsen - og han kunne heller ikke se hvorfor man overhovedet skulle have en underskriftsindsamling, der var jo et valg og dét måtte være nok.

På Viggos opfordring var der osse to jugoslaviske kammerater der undlod at skrive sig på. Hans opfattelse var i øvrigt at det ikke passede sammen at være fællestillidsmand og at være bestyrelsesmedlem. Fællestillidsmanden skulle føre lønforhandlinger, og bestyrelsesmedlemmet havde

tavshedspligt og kunne derfor ikke orientere kollegerne ordentligt.

Hvis det skulle være rigtigt, skulle der først holdes en afstemning om, hvor vidt man overhovedet ville have repræsentanter i bestyrelsen. Den "glemte" man at holde, selv om man sikkert godt kunne få det vedtaget.

Næste dag om morgenen bad jeg Viggo fortælle resten af bordet om Bennedbæks liste, hvad han så gjorde. - Jeg kunne heller ikke se, sagde jeg at det var rimeligt at sende Bent op i bestyrelsen, for det havde jo vist sig at han slet ikke stod på vores standpunkt.

Nu sprang Willy op som en trolld. Han var faktisk temmelig ophidset - og sagde at jeg godt kunne holde kæft med dét dér. Det gjorde jeg dog ikke, men kritiserede forhandlingslinjen som Bent og Erik stod for.

Så forklarede Willy at når der var så mange der var utilfredse, så måtte der nyvalg til af tillidsmanden,

men da jeg sagde at jeg ikke havde sagt der var mange utilfredse, men at jeg var utilfreds, brød Erik gemytligt ind og forkyndte at han ville skide min kritik et stykke.

Når Willy luftede idéen om et nyvalg var det nok for at vise mig at Erik havde opbakning, men det var ikke let at gennemskue for Willy havde jo selv - som den eneste - stemt imod Erik som tillidsmand.

Under Willys protester fortsatte jeg konversationen med en påstand om at udsugningen var kommet i orden fordi vi havde aktioneret, ikke fordi vi havde samarbejdet. Osse Erik protesterede, så han var nok ikke helt ligeglad alligevel.

Herefter kritiserede Willy Richard for ikke at have gjort noget den gang han skulle nemlig den 1. januar - som havde været fabriksinspektørens frist.

Jeg fik "for en gangs skyld" det sidste ord da jeg sagde at Willy hellere skulle bakke Richard og os andre op i stedet for at hamre i hvad Richard og Aksel havde glemt at gøre til nytår.

Senere på dagen snakkede jeg med Richard som sagde at det var lidt uheldigt at bringe politik ind i det, for selv om det godt kunne være det var helt forkert så var det jo sådan at Willy og de andre opfattede alt hvad jeg sagde som politik.

Han mente at vi skulle koncentrere os helt om at få ordnet de konkrete og elementære ting, mens vi så kunne tage det politiske op til diskussion på klubmøder og generalforsamlinger.

18. marts. Bent og Erik var på kursus i denne uge - Erik i "sociale spørgsmål". I rygerummet var vi flere, der var utilfredse med at han hele tiden skulle på kursus - han skulle hellere, mente flere, tage sig af tingene i kogeriet. Der var osse nogle der kritiserede en del smånumre han lavede når han skulle rense filtre, og som gik ud over Richard og Aksel.

21. marts. Ejvind dukkede op klokken 11.45, det vil sige i tidsrummet mellem første- og andetholdets frokoster. Han mødte da fabrikschefen ved

benzintanken lige inden for porten. Rasmussen opfordrede ham - for at sige det mildt - til at sætte sig ind i kantinen i stedet for at gå over at snakke med os andre selv om det faktisk ikke kunne skade nogen, heller ikke produktionen.

Da vi - andet-holdet - så kom ind til frokosten fik vi at vide at han skulle opereres den følgende uge.

Efter frokost gik jeg op til Willy (for Carsten kunne køre gryderne alene, da der hverken skulle fyldes på eller filtreres) og snakkede med ham en times tid.

Det viste sig så at han ikke var helt tilfreds med Erik som tillidsmand, men han var osse utilfreds med at Richard ikke tidligere havde villet være med til at rejse diverse nødvendige krav, for eksempel om udsagningsforholdene i "filteriet", hvor Richard og Willy tidligere havde gået sammen.

Jeg fortalte osse Westergaard hvordan det gik med Ejvind. Han havde en vis forståelse for alvoren, men han var temmelig resigneret - osse med

hensyn til at få ordnet sikkerhedsforholdene radikalt.

Aksel fortalte den 26. marts at han nogen tid før havde overhørt en samtale mellem Willy og Richard om en tv-udsendelse. Hér havde Anker Jørgensen talt om at man måtte bekæmpe den kommunistiske infiltration på arbejdspladserne (det er nemlig socialdemokraterne der har monopol på arbejdspladserne), og Willy var nu kommet til dén anskuelse at jeg - og måske endda osse Aksel - var sådanne infiltratorer som man måtte bekæmpe.

Richard var ikke begyndt at diskutere dette med Willy, men havde blot sagt at han ville holde sig helt uden for det politiske.

Ved frokosten havde første-holdet - Willy, Aksel, Erik og Preben - fundet ud af at vi måtte rejse lønkrav, dels begrundet i at der var en ret stor udnyttelse af de "faste" folk fordi vi hele tiden skulle oplære nye som følge af det kraftige gennemtræk i afdelingen, dels begrundet i de

mange gener (udtalt /sjéner/^{xxv}) vi havde ved arbejdet.

Sagen blev overhovedet ikke diskuteret i afdelingen som sådan, og Erik gik nu afsted til Rasmussen uden taktik og uden alt for præcise krav.

Rasmussen var så venlig at ville tænke over sagen - love noget kunne han selv sagt ikke.

27. marts. Niels var om mandagen blevet flyttet til plastikafdelingen, og i dag begyndte der en ny mand i det gamle kokeri. Amerikaner - men dansk-talende: Frederik. Han var vel cirka 20 år.

Westergaard bad mig om at flytte fast i kælderen i det nye kokeri - altså filterkælderen - eller, hvis jeg hellere ville dét: fast på 1. sal som koger - eller på rotation, det vil sige skiftevis på 1. sal og i kælderen. Alt kunne ordnes bare jeg ville flytte, men jeg sagde nej tak.

Westergaard var skuffet og forsøgte at overtale mig, men jeg forklarede at jeg jo havde det meget godt ved 116 og 118 for arbejdet var forholdsvis

afvekslende, udsugningen var lige kommet så nogenlunde i orden, der var tilmed en ny platform undervejs - og det hele løb meget godt rundt.

Jeg brød mig ikke om alternativet at skulle stå i den mørke kælder uden udsugning (enten fast eller på rotation) - jeg havde heller ikke meget lyst til at få Erik som makker, men dét sagde jeg naturligvis ikke.

Jeg foreslog Westergaard at spørge Preben, men dét turde han ikke - sagde han !

"Nå - men så kan du sige til de høje herrer at lønnen er for lille til at man kan få folk til hvad som helst".

Westergaard spurgte så min makker Carsten, men han var heller ikke varm.

Jeg løb straks bagefter op til Erik, men han havde endnu ikke hørt en lyd om Westergaards planer, som han ellers ville blive ret berørt af da

Westergaard havde lagt det sådan op at jeg kunne få det lige som jeg ville.

Erik var overrasket, men han ville ikke selv gå fast på toppen, for dels var luften meget tør dér, dels var det temmelig store mængder der skulle hældes i de to gryder, dels var der kraftigt gennemtræk og endelig kom der temmelig ofte funktionærer farende ind og ud ad døren. Desuden ville han overhovedet ikke høre tale om mig som makker. - For en gangs skyld var vi altså 100 % enige.

28. marts dukkede Bennedbæk op med sin liste hvor man kunne skrive under på at man ville opfordre sine kolleger til at stemme på makkerparret Bent & Erik. Hverken Willy, Richard, Preben eller jeg selv lod os overtale, men Carsten skrev under.

Vi fik til vores overraskelse at vide at der fra trykfarvefabrikken i Allerød - en mindre fabrik som hører ind under aktieselskabet - ville blive opstillet modkandidater. Det interesserede os en del, men vi

kendte faktisk kun ganske få fra Allerød, og der var i det daglige ingen kontakt; ved en enkelt lejlighed havde der været en koger derude fra inde ved os for at koge et specielt kog.

29. marts. Under produktion af lak 12 på G 118 - det var Carsten der stod for det - steg temperaturen pludselig i eksprestempo fra 160° til 220°, hvad der kunne ske fordi der kun var ganske lidt olie i gryden, hvor der nu – ganske forsigtigt - skulle tilsættes harpiks.

Vi ville sætte køling på, men dét ville Westergaard ikke have da dét kunne få harpiksen til at stivne, i øvrigt mente han at temperaturen ville falde tilstrækkeligt af sig selv når harpiksen kom i.

Carsten satte derfor udsugning på gryden, men ikke desto mindre blev harpiksen og det nederste af posen straks antændt da han begyndte at hælde i.

Han rev udsugningsaggregatet til side, og vi lukkede låget for at slukke ilden. Under

manøvrerne knækkede slangen til udsugningsaggregatet.

Bent dukkede op og fik en orientering om det passerede. Det var forresten første gang i 8 måneder at jeg så ham i kogeriet.

Vi fik repareret skaderne og fortsatte med kogningen, blandt andet efter at vi alligevel havde sat køling på gryden. [Jeg kan ikke huske det helt præcist, men tænker det var med indforståelse af Westergaard].

Efter at påfyldningen var tilendebragt uden yderligere intermezzi, dukkede Kosack op og spurgte om hurtigrøreren var i gang. Det var den ikke, men vi havde haft den på i en kort periode, da ”tingene” var ved at gå helt agurk.

Han hævdede nu at vi skulle bruge hurtigrøreren, men dét ville jeg ikke acceptere for vi havde jo fået ekstra rørevinger for at slippe for at køre i det larmende gear.

Han spurgte så om jeg nægtede at gøre som der blev sagt. "Næh - for vi gav jo varsel om at vi ikke ville køre med hurtigrøreren fra nytår", svarede jeg.

"Ja - De har givet varsel ...", sagde han og forsvandt.

Enden blev at Kosack og Westergaard ville overveje at forstørre koget, hvorved der fra begyndelsen ville være mere olie i gryden således at temperaturen ikke ville kunne stige så brat.

Senere igen opgav man dog denne mulighed, men hurtigrøreren syntes at være droppet.

Om eftermiddagen viste det sig desuden at Carsten i forvirringen havde glemt at lukke en oliebane til 118 (og jeg omtaler det for at vise hvor lidt der skal til før der kan ske "noget"). Dét bevirkede at der røg olie ud i spandevise da han nogen tid efter startede oliepumpen for at få et tilskud ned i 116, den anden gryde altså.

Så måtte han til det med klude og ludvand og gummihandsker og andet godt.

Når olien røg ud var det fordi tilførselsrøret skulle svinges ned over mandehullet når der skulle tappes.

- Det var det rene held at der ikke var andre der havde brugt oliepumpen i løbet af dagen, for eksempel mens vi havde været borte fra gryderne (og vores afspærringshane) et kort øjeblik, for så kunne der sagtens være røget adskillige hundrede liter ud på gulvet.

1. april. Kosack talte igen godt for sin syge moster; han ville meget gerne have at vi brugte hurtigrøreren til lak 16.

Jeg spurgte Westergaard før fyraften for om muligt at få lidt opbakning, men dét fik jeg ikke noget ud af for han var enig med bossen.

Da jeg vedblev med at sige at jeg ikke ville stå i dén larm sagde han at det behøvede jeg heller ikke for jeg kunne bare stå udenfor, men dén købte jeg ikke. (Sørensen havde jo i sin tid sagt at jeg skulle stå

indenfor, så jeg besluttede mig for et kompromis: Lidt ude og lidt inde efter behov og muligheder).

Dagen efter forelagde jeg støjproblemet for Willy, Richard og Erik, og vi var helt enige om at eftersom vi havde givet et klart varsel og desårsag fået ekstra vinger, så kunne der ikke være tale om at vi nu skulle bøje os. Hvis vi nemlig gjorde dét, ville det blive sværere for os selv og andre i tilsvarende situationer at holde fanen højt. Firmaet ville få svært ved at forstå at vi mente tingene alvorligt.

3. april fyldte Willy 60, og vi var allesammen til morgenkaffe hos ham - før arbejdstid naturligvis.

I løbet af dagen var der udskænkning og reception i buret og besøg fra alle mulige afdelinger og samfundslag. Der skulle gives pote og tankes op.

Om aftenen holdt han åbent hus hjemme hos sig selv, hvor der kom i stribevis fra fabrikken og hans familie og hans venner i fodboldklubben Hero. Han var i høj grad dagens midtpunkt.

Under sammenkomsten i buret havde Westergaard, Bent og jeg en mindre diskussion om lønnen. Både mester (!) og jeg fremholdt over for Bent at lønnen var alt for ringe - men han så ikke ud til at ville "bevilge" noget.

Osse hurtigrøreren fik sig en tur - den sidste - for omsider bøjede Westergaard sig ... Vi kunne måske finde ud af en teknik med ekstra-ekstra bløde blus og lavt gear, sagde han.

4. april. Ejvind var blevet opereret den 1., og Erik havde fået at vide at man mente at kunne se spor af fortynding i leveren.

8. april. Mogens, som havde været tillidsmand i celluloseafdelingen, men som havde haft "orlov" i et halvt års tid for at skrive på noget til en bog - og for at bytte med sin kone der havde gået hjemme - var begyndt igen. Det havde været nødvendigt med et møde i fagforeningen - med deltagelse af fabrikschefen, fagforeningsformand Østerbye og Bent - for at få ham genantaget.

På et senere tidspunkt trykte Politiken et interview med Mogens hvor han blandt andet fortalte om sin tid som tillidsmand på Dyrup, se nærmere nedenfor side 269.

Jeg spurgte ham ved en senere lejlighed hvad der var sket, og han fortalte mig så at selv om virksomheden ikke havde været begejstret for at tage ham ind igen, så havde det været Bent der var den egentlige modstander, dét skulle både Østerbye og fabrikschef Rasmussen have sagt på mødet.

Det hele var begyndt med at Mogens havde talt i telefonen med Bent og spurgt ham om der var noget arbejde, men havde fået at vide at der ikke var noget der passede til ham.

Mogens havde så sagt at man søgte arbejdsmænd i annoncerne, og det var dét han var. Der var ikke noget at gøre - han måtte alligevel rundt om fagforeningen som så havde indkaldt til mødet.

Enden blev at man nok genansatte Mogens men placerede ham i en afdeling hvor han umuligt

kunne "gøre skade" - blandt andet fordi afdelingen var så lille at den ikke var berettiget til at have sin egen tillidsmand.

Ydermere havde man understreget at Mogens ikke skulle regne med at komme tilbage til sin gamle afdeling selv om der skulle blive en plads ledig dér.

Han stod derfor nu i udskrabningen og havde et "pensionistjob" med at tømme gamle dåser for indhold der kunne bruges igen - og frasortere de dåser der var blevet ubrugelige. Imens ventede firmaet og Bent på at han blev træt af legen.

Der var på samme tid kommet en ny mand i kogeriet - Harry. Han og Aksel var bekendte, fordi de tidligere havde arbejdet på en anden, mindre, farvefabrik begge to. Han blev sat til at arbejde i filterkælderens under det nye kogerier.

10. april. Vi sad nogle stykker og sludrede i rygerummet med Mogens som var kommet forbi. Det gjorde Westergaard imidlertid osse nogle minutter efter og han bad ham forføje sig fra

afdelingens område. Bagefter gav han som forklaring at han ikke kunne døje "den mand".

Nogle stykker mente at Mogens skulle have ladet være med at begynde igen i firmaet når de allesammen var på nakken af ham og helst ville se hans ryg.

17. april. Erik var igen en tur oppe at vende hos fabrikschefen om lønforhøjelsen. Fabrikschefen svarede at der skulle holdes et møde mellem ham, den tekniske direktør, Harbak, og Kosack. Han kunne eller ville stadig ikke love noget.

Der var valg til selskabsbestyrelsen. Ud på eftermiddagen gik kogeriet i samlet flok over for at stemme. Ret mange af os stemte på modkandidaten som vi ganske vist ikke kendte, men vi var overbevist om at vi ikke var tjent med Bent.

Valgmøder eller valgudtalelser havde der forresten ikke været noget af, så Allerødfolkene havde ikke mange chancer for at blive kendt på hovedfabrikken.

Det viste sig dagen efter at der i alt blev afgivet 178 stemmer. Der var 230 der var stemmeberettigede, men nogle havde været syge - og 38 havde ikke stemt, selv om de havde været på arbejde.

Samtidig med at vi valgte en arbejderrepræsentant, valgte funktionærerne en afdelingsingeniør ind. Denne opdeling var vist nok aftalt "højere oppe", men det passede vist ikke helt med bestemmelserne?

Resultatet blev således:

	Antal stemmer	Procent	
Valg af medlem:			
Bent	106	49	
Allerødmanden	59	27	51
Ugyldige, blanke og ikke stemt	51	24	
I alt mulige stemmer (det vil sige stemmeberettigede minus de syge)	216	100	
Valg af suppleant:			
Erik	115		
En anden Allerødmand	49		

Omkring halvdelen var på én eller anden måde i opposition. Enten ved slet ikke at stemme. Eller ved at stemme ugyldigt. Eller ved at stemme på manden fra Allerød. Bents sejr var fuldt tilstrækkelig, han fik jo næsten dobbelt så mange stemmer som Allerødmanden, men hélt overbevisende var den ikke; det følte han vist osse selv.

Bent fortolkede tallene sådan at det var folkene fra Allerød, folkene i kogeriet plus en del af fremmedarbejderne der havde stemt på Allerødmanden. Fremmedarbejderne fordi Allerødmanden stod først på stemmesedlen!

Og Erik var meget stolt over at han havde fået flere stemmer end Bent - 115 over for 106; forresten mente han osse at en virkelig modkandidat, én der var blot nogenlunde kendt, ville have gjort sagen vanskelig for Bent.

Willy og jeg diskuterede hvad der egentlig kunne betragtes som produktivt arbejde. måske var det igen hans holdning til Johs. der spillede ind, men i hvert fald var det hans mening at truckførere var

uproduktive - og derfor en smule mindreværdige, eller i det mindste ikke så betydningsfulde som os andre.

Jeg syntes at denne opfattelse var noget for striks, og at vi måske i højere grad skulle se efter hvem der havde fælles interesser end ligefrem at finde ud af hvem der lettest eller sværest kunne undværes på fabrikken. (Men bortset fra dét, så skulle Johs.' arbejde jo laves alligevel).

Vi kom osse ind på spørgsmålet om hvilken taktik man kunne benytte sig af hvis man for eksempel skulle have lønkrav igennem over for firmaet. Det kunne blive meget vanskeligt at køre en stor konflikt, osse fordi man ville få en bod i Arbejdsretten. Man kunne i stedet - i forståelse med de andre - gennemføre nogle mindre, men alligevel effektive aktioner. For eksempel i kogeriet eller på højlageret, der er sidste station før farvehandlerne.

En aktion i kogeriet ville hurtigt lamme produktionen af alle varer inden for cellulose og

alkyd. En aktion i højlageret ville bremse for al levering ud af virksomheden. På dén måde kunne man dele aktionens omkostninger. Og hvis det skulle blive nødvendigt, kunne man trappe aktionerne op. Men alene truslen om dette kunne måske have en virkning - for eksempel truslen om at lamme plastikafdelingen i forlængelse af en aktion i alkydkogeriet?

Fredag den 19. april. Da smedene efter en reparation havde glemt at lukke for en bundhane blev filterkælderens om eftermiddagen oversvømmet med lak. Dette viste igen hvor let der kunne ske en fejl.

Hele afdelingen fik nogle timer til at gå med at rende rundt i gummistøvler - de fleste af os osse med masker - og skovle og skrabe op i tromler. "Det er altid om fredagen sådan noget sker" var der flere der sagde.

Jeg havde på et tidspunkt fornøjelsen af at være trækkuli for Westergaard for da han ikke - som os

andre - havde gummistøvler måtte han trækkes rundt på en fladvogn for at besigtige situationen.

Jeg kunne ikke dy mig for at stoppe rundvisningen midt ude i oversvømmelsen og spørge om han nu osse ville hjælpe os til en lønforhøjelse? Det grinede man lidt af.

25. april. Erik kom ned fra en samtale med Rasmussen. Han havde givet afslag på et løntillæg nu, men det kunne muligvis blive taget op når man skulle snakke om den almindelige lønforhøjelse per 1. juli.

Dette gav straks anledning til diskussioner mellem os allesammen. Erik ville ikke refereres for det, sagde han, men nu måtte vi nok aktionere på én eller anden måde! Det udviklede sig til at jeg foreslog makkerne at vi holdt et skurmøde dagen efter.

15. Vi stiller krav

26. april. Jeg havde hjemme lavet et forslag til et brev til fabrikschefen ud fra den seneste tids diskussioner og konklusioner og forelagde det i løbet af dagen for alle makkerne og bad dem tygge på det og komme med ændringsforslag til skurmødet om eftermiddagen. Desuden gjorde jeg det klart at konsekvensen kunne blive at man ville opfatte aktionen som en "ulovlighed", og at vi derfor kunne risikere en bod. I så fald måtte vi tage stilling til om vi ville betale eller ej.

I mit forslag indgik der en passus om at tillidsmanden ikke var indblandet, men dén ville Erik gerne have slettet - vist nok for at det ikke skulle blive for tydeligt at han var udenfor.

Han understregede dog osse at vi måtte holde os fra at indblande ham på grund af de fagretslige regler.

I løbet af dagen prøvede jeg at gøre det begribeligt for Kosack at han måtte lægge sig mere i selen for at

få skaffet os bedre arbejdsvilkår og et løntillæg, hvis han ønskede at holde på os - for som bekendt var der en ret stor gennemluftning.

Han sagde at han godt kunne følge os en del ad vejen, men at vi måtte støtte os meget på Bent Jørgensen, fordi ledelsen lyttede til ham; vi skulle osse passe på ikke at genere ham.

Vi holdt det aftalte skurmøde (uden Erik) og forslaget blev vedtaget uden indvendinger. Jeg fremholdt igen konsekvenserne i retning af det "ulovlige", så dén side af sagen var alle helt på det rene med, og der var fuld enighed om at vi ikke kunne acceptere mindre end det tillæg på 18 kroner om dagen - cirka 2,15 i timen - som forblanderne fik for et meget beskidt arbejde. Forblanderne arbejdede i en anden afdeling med grovtilsætning af farvepigmenter til lakkerne.

Vedtagelsen lød som følger:

Til direktør M. Harbak & fabrikschef J. Rasmussen

Vi anmoder om tildeling af et genetillæg på kroner 20 dagligt (2,40 kroner i timen) for alle arbejdere i kogeriet fra og med den 6. maj på grund af følgende forhold:

- 1/ Adskillige generende stoffer, herunder fortyndingsstoffer (for eksempel ved oppumpning af varer til filtrering) og støv.
- 2/ Støj-, træk- & varme-/kuldeforhold.
- 3/ Udbredte flytninger af faste folk til skiftende funktioner.
- 4/ Idelige oplæringer af nye folk som følge af afgang af forskellige årsager (sygdom som følge af arbejdsforholdene, utilfredshed med arbejdsforholdene og så videre).
- 5/ Store krav til påpasselighed og omtanke.

Giver man os ikke dette tillæg, anmoder hele personalet om overflytning til andre afdelinger, idet vi har bemærket at man kan opnå den samme løn

som vi får ved adskillige andre mere behagelige og langt fra så usunde funktioner som dem vi skal bestride.

Sker der ikke tildeling af nævnte tillæg, og sker overflytning ikke, kan vi fra og med den 13. maj ved arbejdstids begyndelse ikke længere påtage os nogensomhelst opgaver med åbne fortyndingsbeholdere (for eksempel ved filtermaskiner) eller med de stærkt generende stoffer D 22, D 23 og D 86. Endvidere kan vi ikke påtage os noget arbejde i filterkælderens under den nye alkydfabrik (som følge af lys- og udsugningsforholdene) eller ved G 121 (som følge af platforms- og udsugningsforholdene).

Er der stadig ikke tildelt tillæg den 20. maj eller sket overflytning til andre afdelinger per samme dato, må vi tage forbehold for yderligere skridt.

Således vedtaget den 26. april 1974

Samtlige arbejdere i kogeriet.

Anmærkning: Som man kan se var det planen at køre aktionen som en flertrins-affære. Hvis det var nødvendigt kunne vi stramme kursen - men vi håbede rigtignok at truslen herom var tilstrækkelig.

Som man osse kan se var der en mangel ved brevet, som vi havde en del besvær med at få rettet op på senere, nemlig at det i for høj grad så ud som om det var pengene det drejede sig om - altså at man kunne "købe" os til at acceptere u-sikkerhedsforholdene.

Vi havde ganske vist vist i praksis at vi ville have forbedret miljøet; men hvis der er huller i argumentationen, kan man roligt regne med at modparten finder dem.

29. april. Jeg delte vores skrivelse ud til makkerne - den var blevet duplikeret - og til Erik til viderebefordring.

Erik gik til Bent. Og disse to sammen til Rasmussen. Bent havde bedt om at komme med.

Rasmussen smilede skævt og "undrede" sig meget over at man sådan havde holdt tillidsmanden udenfor - ja, så at sige røvrendt ham. Erik var osse meget forbavset, sagde han.

Rasmussen undrede sig over vores utålmodighed - over at vi ikke ville vente til de ordinære forhandlinger om juli-forhøjelsen.

Osse Bent var overrasket. Og fagforeningsformand Østerbye ligedan, da han blev orienteret telefonisk.

Dér havde de siddet allesammen og troet det var lagkage det hele?

16. Besøget

30. april. Demsitz med flere var på rundtur og efter denne fremkom følgende officielle referat:

Besøg på fabrikken

Søborg, den 6. maj 1974

Vedr. Besøg tirsdag den 30. april klokken 10.30
dette år af:

Fagforeningsformand K. Østerbye,

Læge Per Gregersen tilknyttet SID,

Konsulent Magnus Demsitz tilknyttet SID.

Fra S. Dyrup & Co.s side deltog:

Fællestillidsmand Bent Jørgensen,

Teknisk direktør M. Harbak,

Fabrikschef J. Rasmussen,

Overmaskinmester Ingemann Hansen,
Afdelingsingeniør C. Kosack (for
kogerianliggender).

Under besøget, der havde til formål at orientere de
3 gæster om arbejdsmiljøet hos S. Dyrup & Co.,
gennemgik man de forskellige fabriksafdelinger,
idet opmærksomheden mest koncentrerede sig om
afdelingerne: F1-F4, F2-F3 og F5 [= kogeriet].

Det blev oplyst at læge Per Gregersen, som følge af
et modtaget stipendium, især interesserede sig for
indvirkningen af dampe fra opløsningsmidler på
den menneskelige organisme, og det var derfor
naturligt at mange spørgsmål vedrørte dette emne -
men osse luftforurening som følge af støv havde
deltagernes interesse.

De tre gæster udtalte ved besøgets afslutning at
man ikke havde observeret forhold, der gav
anledning til særlig påtale, men man anbefalede at
der blev foretaget luftanalyser i kokeri og F1-F4-
afdelingen med henblik på måling af savel støv som

indhold af opløsningsmidler. (Vi har tidligere i samråd med fabriksinspektøren ladet foretage luftforureningsmålinger i F1-F4-afdelingen).

Osse spørgsmålet om bedriftslæge respektive undersøgelse af personalet på et lægelaboratorium blev diskuteret.

De 3 gæster fandt ingen grund til at der omgående skulle tages skridt til lægeundersøgelser, men man kunne naturligvis kun bifalde at sikkerhedsledelsen omgikkes med planer i så henseende.

Man udtalte at det mest rigtige tidspunkt til at indlede lægeundersøgelser på var når resultatet fra førømtalte luftanalyser forelå, idet man så havde større mulighed for at kunne oplyse lægen om, hvilke stoffer den pågældende eventuelt kunne have været udsat for.

J. Rasmussen

Anmærkning: Ingemann Hansen - overmaskinmesteren - havde været til lægeundersøgelse på et lægelaboratorium. Man havde kontrolleret blod, hjerte og så videre. Dette var blevet nævnt af Rasmussen på et sikkerhedsudvalgsmøde. Undersøgelsen havde varet 4-5 timer og kostet 240 kroner. Rasmussen havde udtalt at det jo ikke var nogen herregård, og at man måtte kunne ordne noget i denne retning for F1-F4 og kogeriet. Imidlertid havde Bent [!] afvist tanken; sagt at det var en fagforeningssag, og at man skulle afvente besøget den 30. april, før man tog stilling. - Mig bekendt er der overhovedet ikke sket mere i denne sag!

Besøget i kogeriet foregik sådan at hele horden kom klokken kvarter i 11, det vil sige lige før førsteholdets frokost. Man kunne næppe have fundet et mere ”passende” tidspunkt, det skulle da lige have været i 2. holdets frokost. De opholdt sig et kort stykke tid hos Villy H., som fyldte D 86 på sine gryder hvad der støvede lige så meget som sædvanligt. Derefter få øjeblikke hos mig.

Jeg fik lejlighed til at holde Per lidt tilbage og gav ham et stykke papir som jeg forinden havde diskuteret igennem med Richard. Her havde jeg kort opstillet problemerne i kogeriet og rejst forskellige spørgsmål til eventuel senere besvarelse. Jeg gav osse Per et brugt filter til eventuel undersøgelse, men det "glemte" han et andet sted på fabrikken.

Jeg forklarede ham lidt om, hvordan vi bar os ad med at hælde tørstofferne i gryden, viste ham hvor finkornet og let D 86 var (nærmest som mel) og begyndte at forklare om hvad jeg mente med de enkelte punkter på papiret.

Resten af de besøgende var imidlertid gået videre, og min bedste ven Bent kom tilbage ikke én, men to gange for at få Per videre!

Reelt var der ikke nogen der i kogeriet fik mulighed for blot nogenlunde at forklare noget om og at demonstrere arbejdsvilkårene - og i første omgang sprang man tilmed Richard over. Først i anden

omgang - efter at man havde været inde på de andre afdelinger - fandt man ud af at det nok var bedst at kigge inden for hos ham osse.

Der var MEGET stor skuffelse over besøget, ikke mindst over at der var så mange af de hvide kitler med. Det betød nemlig at man ikke fik lejlighed til at fortælle, forklare, spørge og diskutere stille og roligt.

Nu skal situationen naturligvis ikke gøres værre end den var, men man må huske på at det ikke er særlig let kort og præcist at klarlægge de vigtigste problemer over for en større forsamling, hvoraf mindst halvdelen bare er interesseret i at få det overstået og måske endda er direkte fjendtligt stemte.

17. Ny tillidsmand

Nogen tid efter at vi havde afleveret vores skrivelse til fabrikschefen, spurgte Erik mig og andre om, hvad vi ville gøre, hvis firmaet fyrede en mand.

Han sagde ikke noget om hvorfor han spurgte - eller om han tænkte på nogen specielt. Men de fleste af os havde da en formodning, og på et langt senere tidspunkt kom det osse frem at ledelsen havde haft visse planer med min karriere.

Jeg svarede ham at der ikke var andet at gøre end at nedlægge arbejdet, og der var flere andre - osse Willy - der sagde præcist det samme.

Da det var klart at Erik var "udenfor", rejste problemet sig om hvordan han skulle forholde sig under den eventuelle aktion. Preben konstaterede at Erik jo bare kunne koge videre, for det ville såmænd ikke vare så længe, før han blev nødt til at stoppe, fordi der ikke var råvarer og fordi der ikke var nogen til at filtrere og så videre.

1. maj. Især Preben, men osse Richard, fremførte en temmelig skarp kritik over for Erik for hans måde at være tillidsmand på. Der var specielt utilfredshed med at han ikke bakkede aktionen mere op, selv om han naturligvis måtte holde sig uden for ifølge reglerne.

Jeg talte med Willy og berørte utilfredsheden med Erik. Willy mente at vi nok ville være bedre tjent med en anden, hvad jeg naturligvis var helt enig i. Han sagde at han ikke var sikker på hvad Erik egentlig havde sagt til Rasmussen, og han var meget utilfreds med at han så mange gange var afsted på kursus.

På dette punkt kunne Erik osse bære sig ad på en anden måde, sagde jeg. For at han tog på kurser var der vel ikke noget i vejen med - men han kunne komme til os andre og spørge: Hvad synes I - drenge? Hvilke kurser synes I at jeg eller I andre skal melde sig til? Efter kurset kunne han så orientere os andre om hvad han havde fået ud af

det, og vi kunne i fællesskab diskutere hvad vi skulle stille op.

Diskussionen sluttede med at vi konstaterede - eller rettere at jeg konstaterede og Willy tilsluttede sig - at den mest relevante tillidsmand ville være Richard. Han ville kunne samle os alle; han stod på vores standpunkt, og vi havde allesammen personlig tillid til ham.

Vi blev enige om at jeg kunne lufte tanken over for Richard, men vi var osse enige om at der ikke kunne blive tale om et kampvalg eller lignende, men at Erik skulle have en reel mulighed for at bakke ud.

Derefter sludrede jeg med Aksel og senere med Richard. Aksel var enig på alle punkter; Richard osse - på nær det ene at det var ham der skulle være tillidsmand. Det var han ikke meget for.

Senere igen talte jeg med Carsten og Preben som begge syntes at vi burde have en ny tillidsmand, og som osse ville gå ind for Richard hvis det var. Der

var derfor klart flertal i afdelingen for en ny tillidsmand.

Jeg tror imidlertid at de fleste af os var enige om at det bedste ville være slet ikke at have nogen tillidsmand, men én eller anden form for talsmandsordning hvor vi hver gang der var et problem kunne diskutere sagen på gulvet og så sende én eller flere afsted for at forhandle - valgt fra gang til gang. Derved ville vi heller ikke være bundet så meget til de fagretslige regler som vi var med tillidsmandsordningen.

I den aktuelle situation mente vi dog at vi måtte have en tillidsmand fordi vi ellers kunne risikere én eller anden form for røvrending fra firmaets eller Bents side, fordi vi ikke havde fået talsmandsordningen etableret endsige til at fungere.

Jeg foreslog makkerne at vi en aften skulle holde et møde for at diskutere situationen nøjere - og vi blev enige om den følgende onsdag.

Da det var arbejderklassens festdag - 1. maj - gik vi hjem til frokost. Det var kun smedene der blev væk hele dagen.

6. maj. Erik sagde - rent "uformelt" - at vi burde have ordnet situationen på en anden måde. Vi skulle have strejket i to dage i stedet for at fremsende krav og varsle aktion. Hans begrundelse var at en to-dages strejke ikke ville kunne pådømmes af Arbejdsretten.

Jeg var ikke helt enig i hans vurdering. En to-dages aktion ville koste penge, og vi ville helst have at det var virksomheden der bar hele tabet.

For det andet var det vigtigt for os at vi havde fået vores krav stillet op på et papir.

Og for det tredje ville det sikkert blive svært at klæde aktionen ud som noget der kunne kaldes en spontan arbejdsnedlæggelse i juridisk forstand. Der var jo ikke nogen umiddelbar anledning til at vi aktionerede - derimod en lang stribe af permanente anledninger.

Pointen i vores aktion var, sagde jeg, at vi slet ikke nægtede at arbejde: - vi nægtede kun at udføre nogle bestemte stykker arbejde fordi betingelserne var alt for dårlige. Men vores aktion havde alligevel ”muligheder” for konsekvensen kunne hurtigt blive at kogeriet - og dermed straks efter: den øvrige fabrik - ville blive lammet.

I løbet af dagen var der topmøde mellem Rasmussen, Harbak, Kosack - og: Bent. Dette resulterede i at Bent skulle holde et møde med os tirsdag efter arbejdstid.

18. Fællestillidsmanden taler fornuft

Om tirsdagen samledes vi allesammen hos Bent på hans kontor. Kun Preben var ikke med; han havde om eftermiddagen sagt noget besynderligt om at han blev holdt udenfor - og han havde truet med at han ville køre sit eget løb. Måske var han blevet bange? Richard og Willy var røget i flæsket på ham, men der var ikke kommet fornuft ud af dét.

På mødet sagde Bent at vores skrivelse til ledelsen ikke kunne være noget forhandlingsgrundlag fordi den ikke var underskrevet. Det var noget han selv, fagforeningsformand Østerbye og firmaets ledelse var helt enige om: uden underskrift duede det ikke.

Vi forklarede ham at brevet var skrevet under, nemlig af "Samtlige arbejdere i kogeriet", og dét var det samme som os allesammen minus tillidsmanden. - Det blev han så nødt til at acceptere, i hvert fald gik vi videre i programmet.

For det andet sagde han at vi var helt galt på den, fordi vi lagde op til at sælge sikkerheden for ussel mammon. Vi skulle hellere gå med på at man brugte "pengene" til at forbedre forholdene.

For det tredje mente han ikke at der overhovedet kunne være tale om at give et genetillæg.

For det fjerde skyldtes Ejvinds sygdom sandsynligvis ikke forholdene i kogeriet (så havde vi ikke det argument - ?), men dét ville Per Gregersen dog undersøge nærmere i den kommende tid.

Endelig havde der nu været besøg af Gregersen og Demsitz, og der ville blive foretaget diverse prøver af støv, luft, dampe og så videre. Hvis målingerne skulle vise for høje værdier, ville man skride til lægeundersøgelse, men Demsitz og Gregersen havde sagt [havde de?] at en lægeundersøgelse var unødvendig, hvis der ikke var for høje værdier.

I løbet af den efterfølgende diskussion sagde Bent at han hverken ville eller kunne give opbakning til

vores krav, men at han dog nok kunne acceptere at der blev givet et smudstillæg. Desuden sagde han at der burde holdes et møde mellem kogeriet og ledelsen, og det blev så aftalt at Bent og Erik skulle arrangere et sådant i den følgende uge.

Indskud: Når fællestillidsmanden i forståelse med firmaets ledelse indkaldte hele kogeriet til forhandling kunne det selvfølgelig skyldes at man gik ind for at løse problemerne i et samarbejde og så videre. - På den anden side kan det næppe udelukkes at man havde en bagtanke. Måske mente man at man kunne skille fårene fra bukkene og splitte kogeriet. I hvert fald foreslog ledelsen over for tillidsmanden og fællestillidsmanden at man skulle skille sig af med mig, hvad disse dog - meget fornuftigt og udmærket - frarådede, da de indså at det faktisk var hele kogeriet der havde rejst kravene og ikke en enkelt opvigler. Desuden havde Erik jo selv fremført nøjagtig de samme krav før hele balladen gik i gang. - Arbejderkollektivet havde

altså - netop i kraft af sin enhed - opnået en vis, meget begrænset, styrke over for ledelsen.

Bent forsøgte sig i debatten med et par små numre. For eksempel sagde han at jeg bare kunne springe fra til et andet og bedre lønnet arbejde når "skuden var ved at synke"?

Det er muligt at sådanne tanker indfinder sig hurtigt hos en socialdemokratisk fagforeningsboss, men vi var i hvert fald adskillige der straks protesterede over for denne flabethed.

Han påstod endvidere at det var mig der stod bag aktionen, men det var vi osse flere der rev ham ud af.

Jeg selv sagde at hele kogeriet var enigt, og at der var tale om en kollektiv aktion. Og Willy tilføjede at vi allesammen - uden undtagelse - havde skrevet under på brevet.

Bents sidste forsøg på at stoppe os var lige så ynkeligt. Han skældte os ud over at vi havde holdt ham og vores egen tillidsmand udenfor.

Jeg svarede at Erik havde været hos Rasmussen tre gange og til sidst havde modtaget et afslag, og at Bent selv havde været orienteret om situationen i hvert fald fra slutningen af marts. Da vi havde stillet de samme krav som Erik havde været oppe med - og brugt de samme begrundelser - kunne vi ikke så godt have overrasket nogen.

Aksel - som lidt efter forlod mødet i ærgrelse over Bents façon - kom hér til at sige at Erik ikke var blevet røvvendt, eftersom han hele tiden havde været underrettet om hvad vi ville gøre.

Det var ganske vist helt korrekt hvad Aksel sagde, men jeg tillod mig alligevel - en aftale er vel en aftale? - en lille løgn og sagde at Erik var holdt uden for aktionen.

Det var for at forhindre at der blev givet nogen som helst mulighed for at knalde tillidsmanden på en

direkte tilståelse - og vi havde sandt at sige ikke megen fidus til hvad Bent kunne finde på med en sådan tilståelse. Forresten takkede Erik mig osse diskret den følgende dag for at jeg havde dementeret Aksel.

Det vigtigste problem var dog om det var penge eller sikkerhed vi var ude efter. Et enten-eller skulle det åbenbart være. Bent hævdede flere gange at vi ville sælge sikkerheden.

Vores brev til ledelsen var ganske vist ikke så smart, men sagens realiteter var at vi ville to ting - både have mere i posen og have ordnet sikkerheden.

Nogle af os havde osse foretaget småaktioner på det senere og vist at vi prioriterede sikkerheden meget højt.

Richard gik dog i fælden og indrømmede at det var pengene vi var ude efter, men trak straks efter i land igen.

Jeg selv tilføjede at vi ikke ville sælge sikkerheden, men eftersom Bent selv havde sagt at firmaet var noget trægt med at gennemføre forbedringer og ordne det sikkerhedsmæssige, så kunne man måske tale om et træghedstillæg? - hvilket vakte vild jubel blandt nogle af mødedeltagerne - firmaet skulle ikke tro det var gratis at negligere de sikkerhedsmæssige forhold og det eneste de havde virkelig respekt for, det var pengene.

Bent påstod at de krav vi havde stillet op - dem kunne man rejse med lige så god ret i andre afdelinger. Jeg tror vi forbløffede ham da vi sagde at vi var hélt enige. Faktisk ville vi finde det rigtigt udmærket hvis andre afdelinger kunne bruge vores aktion som løftestang.

Mødet sluttede med at Willy desværre var lidt uheldig. For - uden at der var nogen som helst grund til det - sagde han at der var én der var sprunget fra. Det var Preben han tænkte på.

Både Richard og jeg sagde med det samme at det ikke passede - og Erik forresten osse! Vi talte alle tre så "sort" vi kunne og stangede ud at den eneste grund til at den pågældende var utilfreds var at han ikke kunne deltage i mødet.

Men vi vidste naturligvis at vi næste dag skulle have halet Preben tilbage igen, så vi talte så at sige på forventet efterbevilling.

19. Indbyrdes slagsmål. Enighed

8. maj. Preben ville slet ikke indrømme at han var hoppet af. Ikke desto mindre bebrejdede jeg ham i blide vendinger at han havde sagt at han ville køre sit eget løb - og fortalte at Richard og jeg havde dementeret Willys påstand om at der var én der var hoppet af. Det var han glad for, sagde han - men Willy havde overfortolket ham og forresten brød han sig meget lidt om ham.

Lidt senere kastede jeg mig - og det er ikke en overdrivelse - over Willy og kritiserede ham for at han faldt os andre i ryggen med dét pis han havde fyret af.

Osse at han flere gange havde dyrket at Richard og andre ikke havde gjort hvad de skulle engang i fortiden fordi sikkerhedsforholdene var for dårlige. Jeg vil godt indrømme at jeg gik over stregen.

Undskyld.

Willy svarede at jeg jo bare kunne springe fra og få et magisterjob og tjene meget mere hvis der blev forhedt i kogeriet.

Hertil svarede jeg at jeg syntes han skulle holde sig for god til dén slags argumenter som han direkte havde samlet op i Bents skraldebøtte.

Jeg var osse kørt for hårdt frem mod Bent, sagde han - og vi havde været alt, alt for hurtige da vi ville have en ny tillidsmand forleden.

"Det var nye toner", sagde jeg - og bebrejdede ham at han nu forvanskede hvad han selv havde sagt tidligere. Det var jo ham der havde brokket sig over at Erik ikke duede som tillidsmand. Og han og jeg havde diskuteret os frem til at vi skulle se at få Richard valgt i stedet for.

Han spurgte mig derefter hvad jeg egentlig kunne kritisere Bent for.

Jeg svarede at for det første var der ikke kommet noget som helst argument på bordet - selv om vi

havde bedt om det - om hvorfor vi skulle vælge en repræsentant til selskabsbestyrelsen.

For det andet havde Bent udskudt lægeundersøgelsessagen og havde glemt hvad vi havde vedtaget i fællesklubben.

For det tredje havde han åbenbart gjort alt hvad han kunne for at forhindre at Mogens blev genantaget.

Willy sagde ikke en lyd - og da vi begge to var blevet godt gale i skralden gik jeg min vej.

Efter et par timer og efter at Richard havde kritiseret mig for at gå for hårdt til Willy, tog jeg mig sammen og gik op til ham og sagde undskyld for at jeg havde været så grov - og blandt andet kaldt ham den mest egoistiske af os allesammen.

Vi fik derfor en sludder igen i al fordragelighed. Sludderen gik ud på at jeg prædikede enighed og enhed, mens Willy skældte Villy H. ud for at være doven og fræk, roste mig for at have mine ting i

orden og kritiserede Carsten og Aksel for ikke at have det.

Villy H. var han godt sur på fordi han ikke ville feje uden for sit gryderum selv om han havde bedt ham om det. Villy H. havde tværtimod indbudt ham til selv at gøre det.

Richard indkaldte til et skurmøde på eget initiativ, men støttet af Aksel og mig. Resultatet blev at vi rykkede vores aktion indtil vi havde haft mødet med ledelsen - og det blev senere berammet til den 21.

Erik foreslog på mødet at vi skulle vælge en stedfortræder for ham, som kunne træde til når han skulle på kursus. - Det var jo meget rimeligt i betragtning af at han flere gange var blevet kritiseret for ikke at have sørget for en sådan.

Men da han sagde at det skulle være en med samme rettigheder og pligter som ham selv, så gik vi helt agurk.

Richard, Preben, Aksel og jeg mente ikke vi var tjent med pligterne - vi ville bare have én der kunne fremføre vores synspunkter hvis det var nødvendigt.

Så var det Eriks tur til at blive trekvart - og enden blev at Bent skulle være tillidsmand for os når Erik var væk - men vist nok osse at Richard skulle være en slags talsmand. - Det var det sædvanlige; vi vidste ikke hvad vi selv besluttede.

Vi blev imidlertid enige om at vi skulle være helt enige når vi skulle mødes med ledelsen, og at vi derfor måtte have diskuteret det hele igennem forinden. Jeg foreslog at vi holdt et skurmøde for at rette taktikken til, men Erik skred ind for fuld kraft og sagde at der havde været møder nok, og at mødet her var hævet.

Det tog halvdelen alvorligt - men vi var dog en tre-fire stykker der protesterede højlydt mod dén form for diktatur.

11. maj. Der var stor demonstration ved Christiansborg i anledning af at Venstre-regeringen havde stillet en række afgiftsforslag med videre. Mellem 100.000 og 150.000 strejkede i protest. På Dyrup skete der som sædvanlig ikke en lyd.

Jeg havde hjemme lavet et papir som skulle uddybe vores krav og gøre os mere rustede til diskussionen med ledelsen. Jeg forelagde det for alle makkerne, som tilsluttede sig. Erik var dog på kursus. Og vi aftalte at jeg skulle duplikere det så vi kunne diskutere det mere indgående før mødet.

14. maj omdelte jeg så det omtalte diskussionsoplæg. Det fyldte 3 sider og hér var alle vores krav stillet op med de argumenter som havde udviklet sig i løbet af den sidste tids diskussioner.

For eksempel blev det slået fast at vi ikke ville sælge sikkerheden for penge, men at vi på én gang ville have ordnet alle de miljø- og sikkerhedsmæssige problemer og honoreres langt bedre for den

agtpågivenhed, akkuratesse og erfaring som var nødvendig i jobbet.

15. maj var der lidt diskussion om hvor vidt vi skulle holde et formøde mandag aften, hvor Erik ville være kommet tilbage fra kursus.

Willy og Villy H. ville eller kunne ikke. Willy skulle dømme fodbold den pågældende aften, og Villy H. ville holde fri. Han mente ikke der var noget han ville sige.

Jeg fremhævede for alle at det måtte være sådan at vi på mødet med ledelsen hver især kun kørte frem på det fælles grundlag for at ikke ledelsen skulle kunne udnytte en indbyrdes uenighed.

Om aftenen fik regeringen et forlig på benene.

16. maj. Store strejker og demonstrationer.

200.000-250.000 landet over nedlagde arbejdet.

Mange steder blev der holdt arbejdermøder, og situationen udviklede sig efterhånden som man på

de forskellige virksomheder opdagede hvor mange der allerede var ude i protestaktioner.

På Dyrup lakkede man videre, og der var overhovedet ingen diskussion om hvor vidt vi skulle gøre et eller andet. I løbet af dagen hørte osse vi hvad der var i gærde rundt omkring, og jeg luftede løseligt for Richard at vi skulle tilslutte os. Det var han nu ikke meget for, især fordi gryderne var i gang og ikke sådan kunne stoppes, men osse fordi kogeriet ikke kunne tage initiativet.

"Hvorfor ikke?", spurgte jeg.

"Det kan det bare ikke".

Derefter diskuterede vi det eventuelle formøde og formålet med det, nemlig at vi skulle blive helt enige om hvad vi ville: hvilke krav vi ville fremføre, hvilke argumenter vi ville bruge, hvem der skulle fremføre dem.

Richard trak dét frem, jeg havde sagt dagen før: at vi hver især kun kunne køre frem på det fælles

grundlag - og mente at det var meget vigtigt og positivt.

Imidlertid mente han osse at vi måtte aflyse formødet på grund af afbuddene, især Willys - for ellers ville der nok være nogen der ville føle sig forbigået og bagefter ville falde os i ryggen.

Jeg gik følgelig op til Willy og talte med ham i længere tid. Jeg fremholdt nødvendigheden af enheden og spillede lidt på temaet at han måske ville trække sig ud, idet han havde sagt at han snart var træt af det hele.

Willy var imidlertid stemt for at vi valgte en talsmand som kunne lægge vores standpunkter frem på mødet med ledelsen - og at vi andre så kunne supplere efter behov.

Han kunne trækkes med til at formødet skulle holdes. Han sagde faktisk at det hele tiden havde været hans idé, men han ville stadig ikke deltage selv.

Jeg forelagde resultatet for Richard der så mente at mødet burde holdes - og tilmed ville lægge hus til og så videre. Samme aften sendte jeg en note per post til Erik (som han kunne have når han kom hjem fra kursus) med det dupligerede diskussionsoplæg. Samtidig inviterede vi ham til at deltage i formødet mandag aften.

17. maj. Osse i dag var der arbejdsnedlæggelser rundt omkring - vel cirka 100.000. Ved morgenbordet diskuterede vi at Thomas Nielsen ^{xxvi} havde sagt det var kommunisterne der stod bag, men at næstformanden i LO havde indrømmet at der osse var mange socialdemokrater med.

Jeg foreslog at vi skulle gå hjem, dels for at protestere mod regeringen og forliget, dels for at protestere mod arbejdsgiverforeningen som havde annonceret at de ville kræve bod.

Det blev ikke til noget, blandt andet fordi Willy kunne meddele at den fremtrædende DKP'er Jørgen Jensen havde været i fjernsynet og sagt at vi

ikke skulle lave generalstrejke fordi det kunne skade os i forhandlingerne. Derimod skulle vi diskutere situationen ude på arbejdspladserne.

Da vi var kommet ind, stod de fleste af os 5-10 minutter i gården og kiggede på hinanden og vidste hverken fra eller til. Man ville ikke være den første der gik i arbejde, men nedlægge ville man heller ikke. Jeg foreslog så igen at vi skulle nedlægge og sige til de andre afdelinger at vi var ved at skride.

Der var ikke stemning for det fordi man regnede med at de andre ikke ville følge efter, og dét var sikkert helt korrekt.

Desuden sagde Preben at der nødig skulle gå brok i vores forhandlinger med ledelsen.

Jeg svarede at det kunne være at en nedlæggelse nu tværtimod ville vise ledelsen at vi ikke længere var til at bide skeer med.

Nå - vi gik i arbejde ligesom alle de andre på fabrikken.

Da Erik den 20. maj var tilbage fra kursus, var det første han sagde at han ville kritisere os fordi vi ikke havde nedlagt arbejdet. Det vakte nogen overraskelse blandt makkerne.

Mogens foreslog mig senere at gå med i en gruppe af folk fra forskellige afdelinger, som skulle forberede eventuelle kommende arbejdsnedlæggelser og sørge for at alle afdelinger var med.

Han havde tænkt på Hesselø fra højlageret og Erik fra cellulosen og så mig. Jeg sagde foreløbig ja, men ville forhøre mig hos kollegerne.

Erik fortalte i rygerummet at han ikke ville deltage i formødet.

Da jeg ikke syntes at vi skulle holde tillidsmanden "udenfor" under alle omstændigheder, sagde jeg at det nok var bedst at han kom til formødet. Det drejede sig jo om at opstille en fælles taktik, hvor vi blandt andet skulle kombinere gulvet og tillidsmanden.

Bagefter snakkede Preben, Willy og jeg videre og nåede frem til at det var de gamle i afdelingen, der skulle føre ordet på mødet med ledelsen; - at vi skulle have ordnet sikkerhedsforholdene, så langt som det kunne lade sig gøre; - at vi skulle have ens tillæg afdelingen over; - og at vi skulle se at få flere folk i kogeriet således at arbejdsforholdene kunne blive bedre og sådan at det ikke hele tiden skulle være de samme der lærte nye folk op.

Om aftenen var vi syv der mødtes ude hos Richard. Dé der manglede var Frederik, de to Willy'er, en studenter afløser og Erik.

Det var et ualmindeligt fordrageligt, hyggeligt og konstruktivt møde og på trods af situationens alvor meget afslappet.

Der var en del kritik af Erik og Willy, herunder af Eriks måde at "håndtere" den nuværende situation. Der var derfor stemning for at vi senere skulle gennemføre en talsmandsordning, og der blev osse luftet en mulighed for at gå mere direkte mod

fællestillidsmanden på den næste generalforsamling.

Jeg nævnede at Mogens havde henvendt sig om en slags koordinationsgruppe der - uden at repræsentere nogen - kunne være med til at samle trådene ved eventuelle kommende politiske arbejdsnedlæggelser. Man syntes i hovedsagen det var en god idé, og man mente osse at jeg skulle gå med i gruppen.

Jeg forstod i øvrigt vores diskussion sådan at man hellere end gerne ville være med til at protestere mod regeringen, hvis det bare var nogle andre der tog initiativet, og hvis man kunne regne med at de andre afdelinger osse ville gå ud af porten.

I denne forbindelse diskuterede vi lidt frem og tilbage om vi skulle søge en nærmere kontakt til andre afdelinger i forbindelse med den aktuelle aktion.

Jeg talte selv en del for dette og mente at vi skulle gøre reklame for os selv ud fra perspektivet at

forbedringer og lønforhøjelser i én afdeling ville give større muligheder for forbedringer og lønforhøjelser i andre afdelinger.

Men de andre var mest stemt for at vi kørte vores eget løb nu, og så tiden an.

Efter min mening var det fordi man var lidt skeptiske over over for de andre afdelinger. Man turde ikke rigtigt gå foran fordi der var risiko for at blive kanøflet, men resultatet var at vi blev kanøflet fordi vi havde skilt os ud.

Det sidste vi diskuterede var hvilke aktionsmuligheder vi skulle bruge. For eksempel om vi skulle følge Eriks forslag om en 2-dages aktion. Men vi blev enige om at vi skulle gemme en sådan aktion til firmaet eventuelt skred til at fyre én eller to af os. Vi ville gerne undgå at ofre penge på aktionen, trods alt var det firmaet og ikke vores pengepung der skulle rammes.

Efter mødet skrev jeg et referat og fordelte til kollegerne næste morgen, således at ingen - specielt

dem der ikke havde deltaget i mødet - kunne være i tvivl om, hvad taktikken gik ud på. Og Richard fulgte dette op ved at tale med Willy og Erik.

I hovedtræk var planen at Richard skulle fremlægge vores synspunkter af sikkerhedsmæssig og miljømæssig art, og at Preben skulle tale om personaleforholdene og kravene til påpasselighed og præcision. Vi var helt enige om at vi ikke ville sælge vores sikkerhed, men at vi både ville have ordnet sikkerheden og have nogle flere penge for arbejdet. Desuden ville vi have noget mere "luft" i det daglige arbejde for at undgå stressende situationer og så videre.

20. Mødet med Ledelsen

Mødet fandt sted den 21. maj klokken 16 i firmaets bibliotek. Tilstede var alle fra kogeriet (minus Frederik og studenten, men inklusive ingeniør Kosack, lakmester Westergaard og laboranten), desuden deltog den tekniske direktør (Harbak), fabrikschefen (Rasmussen) og fællestillidsmand Bent Jørgensen.

Bent blev valgt til mødeleder da det var ham der havde indkaldt til mødet.

Det første punkt var sikkerhedsforholdene - og her begyndte det med at Richard fremlagde vores problemer. Han nævnede støjen fra diverse beholdere, fra vandcirkulationspumpen og fra diverse vakuumpumper i de enkelte kogerum.

Harbak lovede at man ville måle det hele igennem, således at man kunne få et fuldt objektivt billede af støjforholdene i stedet for arbejderne subjektive indtryk.

Han var ganske enig i at støjen skulle fjernes fra arbejdsrummene og fastslog at det kun var i en overgangssituation at man skulle gå med høreværn.

Dette var meget positivt, men det skuffede os alligevel noget at han ikke ville tage vores indtryk for gode varer. Det var temmelig indlysende at støjniveauet var alt for højt, og det kunne kun trække tiden ud at man skulle måle det osse.

Et andet miljøproblem var at arbejdet var ret anstrengende rent fysisk, og at indladningen af råvarer på gryderne gav svedeture, foruden at der var en hel del støvgener under indladningen.

Her fandt man ikke nogen løsning, men Kosack nævnede at man i højere grad var gået over til at fylde på kolde gryder. Dette var rigtigt, men det farligste eller mest ubehagelige stof D 86 blev stadig fyldt på varme gryder.

Den eneste løsning der ville batte noget var hvis man hældte råvarerne på gennem siloer, således at man helt kunne undgå at skære hver enkelt pose op

og hælde i gryden. Dette ville blive kostbart og ville - efter firmaets opfattelse - ikke kunne indrettes på de eksisterende gryder. Derimod ville man overveje forbedringer i denne retning på de gryder som efterhånden skulle konstrueres og erstatte de eksisterende.

Vi måtte derfor - for os selv - konstatere at der var visse miljømæssige forhold, som firmaet ikke kunne eller snarere ville ordne foreløbig, og som de derfor måtte betale for ved genetillæg indtil de blev "klogere".

Preben indledte om det andet hovedpunkt – personaleforholdene - og sagde at der efterhånden var opstået en hel del problemer. For eksempel udnyttede man den gamle garde temmelig meget ved hele tiden at pålægge den at uddanne ny arbejdskraft, som alligevel forsvandt i løbet af kortere tid fordi arbejdsforholdene og lønnen ikke var tilfredsstillende - og så kunne man begynde forfra med den næste.

Desuden skulle det med i bedømmelsen at arbejdet undertiden kunne være ret belastende rent psykisk. Preben mente at konsekvensen kunne blive at man selv forlod virksomheden - og det var forkert, hvis firmaet ikke gjorde noget for at vende udviklingen.

Rasmussen svarede at det naturligvis ikke var ledelsens mening at folk skulle holde op - men stavnsbåndet var jo ophævet allerede på Sjette Frederiks tid, så det stod folk frit for om de ville blive.

Han sagde osse at der havde været en del flakkeri på fabrikken, men at det var ved at stoppe nu på grund af den stigende arbejdsløshed.

- Vi erfarede altså at firmaet ikke ville gøre noget særligt nu, og alle kunne se at tiden arbejdede mod os.

Debatten om dette punkt endte med at ledelsen ville overveje at ansætte ekstra mandskab i kogeriet, blandt andet fordi Westergaard kunne

tilføje at der for tiden ikke var noget mandskabsoverskud dér overhovedet.

Det sidste emne som blev taget op var vores krav om et tillæg.

Rasmussen og Bent mente at man måtte føre en ensartet lønpolitik på fabrikken, og at man ikke kunne give væsentlig højere løn i kogeriet end i andre afdelinger.

På den anden side mente Bent dog at det var helt nødvendigt at der kom en større generel lønforhøjelse end tidligere fordi der gennem den senere tid havde været meget kraftige prisstigninger. Desuden ville han gerne have startet forhandlingerne hurtigst muligt for at undgå at vi skulle blive fanget af et eventuelt lønstop.

Ledelsen lovede ikke noget, men det så ud til at man nok ville give os et mindre genetillæg, og at man ville være indstillet på at begynde de ordinære forhandlinger med det samme.

Da mødet var forbi snakkede de fleste af os ude på Gladsaxevej i 5-10 minutter. Vi syntes ikke vi havde opnået noget særligt, og vi måtte derfor diskutere sagen nærmere næste morgen. Der var dog enighed om at vi havde fulgt vores taktik til punkt og prikke, og at vi nok havde gjort et vist indtryk på de høje herrer.

21. Dagen derpå. Aktion og afblæsning

22. maj. Vi holdt møde i gården i en 15 minutters tid efter at vi havde stemplet ind - allesammen bortset fra Erik, som sporenstrengs var gået op i det nye kogeri.

Der kunne spores en trang til at aktionere, i hvert fald hos de fleste.

Preben mente at folk måtte gøre hvad de selv syntes. Richard mumlede noget i samme retning.

Jeg foreslog at vi gik i gang med aktionen, fordi vi ikke havde opnået ret meget af dét vi ønskede - men vi måtte være helt enige om hvad vi gjorde. Enten aktionerede vi allesammen, eller osse var der ingen der gjorde det.

Jeg spurgte Willy direkte om hvad han mente, og han svarede at han i hvert fald ikke ville hælde i vores gryder og at han regnede med at vi andre gik i gang med aktionen.

Preben, Johs. og Villy H. sagde de ville følge flertallet. Carsten, Frederik, Aksel og jeg selv mente vi skulle aktionere, og osse Richard mente vist noget i denne retning.

Netop før sagen var krystalklar dukkede Westergaard op og spurgte om vi ikke skulle i arbejde. Arbejdstiden begyndte klokken 7, sagde han, og han kunne ikke acceptere at vi holdt møde.

Han var slet ikke spor tilbøjelig til at gå et øjeblik over på den anden side af bygningen.

"Så er det afgjort", sagde Richard - men hvad der var afgjort var ikke helt sikkert, så vi gik til vores gryder, og jeg foretog - så snart mine egne gryder var i gang - en diskret rundspørge til de andre og fandt ud af at vi allesammen ville aktionere, det vil sige stoppe gryderne efterhånden som vi kom til de kritiske arbejdsopgaver, såsom at hælde D 86 på. Villy H. ville formentlig være den første mand, og han var parat.

Uformelt samledes Richard, Preben og jeg og gik på kollegernes vegne til Erik og sagde at vi brændte aktionen af - ligesom vi bekræftede hans spørgsmål om hvor vidt vi var klare over hvad vi gjorde.

Han kunne ikke gøre mere, sagde han - og gik til Westergaard, derfra til Bent og sammen med ham til Rasmussen.

Før aktionen var blevet effektiv kom han tilbage og indkaldte os til møde med det samme i kantinen. Westergaard, Kosack og laboranten skulle passe alle gryderne imens.

I kantinen sagde Bent at han havde fået bevilget en halv time af ledelsen - men mødet kom dog til at vare tre kvarter, mindre kunne ikke gøre det.

Både han og ledelsen undrede sig, sagde han, for man syntes at aftenmødet havde været udmærket, og vi havde jo osse fået lovning på forbedringer, på et tillæg og på en generel lønforhøjelse per 1. juli. Forhandlingerne om den generelle lønforhøjelse var ydermere rykket frem, og vi ville nok få mere ud

af det end vi tidligere havde gjort (det gjorde vi dog ikke, da det kom til stykket).

Han fortalte osse at Rasmussen havde sagt at porten var åben mandag morgen. De der ville ind kunne bare komme - de der ville blive væk, kunne gøre dét. Dét måtte vi selv om.

Preben var meget skuffet over hvad man blev regnet for. Selv om man var en stabil arbejder, så var porten bare åben.

Willy begyndte at bebrejde os andre at hans problemer ikke var blevet taget op på mødet. (Hvis det havde været rigtigt, var det hans egen skyld, eftersom han ikke havde villet deltage i formødet og eftersom han havde haft alle muligheder for at få noget med i det generelle oplæg. Endvidere havde han ikke sagt en lyd på mødet med ledelsen, selv om han kunne have suppleret. Vi andre skulle nok have bakket ham op, hvis der var kød på. Men der var nogle af hans ting med, for eksempel problemer ved filtrering).

Han sagde osse at vi jo havde fået løfter om et tillæg, så derfor syntes han vi skulle holde op. - Forresten var der nogle der skulle på ferie, sagde han: "Først gejler de os op, så tager de afsted". Han tænkte på Aksel.

Efter hvad jeg kunne se - og med mit kendskab til hvad de andre ville gøre når Willy steg af - måtte vi stoppe aktionen nu i god ro og orden og afvente resultaterne. Dét sagde jeg så. Men jeg fremhævede osse at vi var nogle stykker der stoppede med den største ulyst, fordi vi ikke syntes at vi havde fået krammet på ledelsen, og da Bent i øvrigt slet ikke ville ud med hvor stort et tillæg der kunne blive tale om.

Dét blev enden på det. Vi gik ind og overtog vores gryder igen.

Kosack snakkede med nogle af os og sagde at han ville se at få vurderet vores arbejde noget højere, og at han syntes at gårsdagens møde havde været udmærket.

Richard var glad for at vi overhovedet havde aktioneret en lille smule. Det ville give noget, mente han. Og vi havde osse fået lidt selvrespekt og lært noget om hvordan man skulle bære sig ad.

Måske havde han ret?

22. Nye folk. Valg af sikkerhedsrepræsentant

27. maj. Johs. og Aksel tog på ferie, og der startede to nye folk, begge i begyndelsen af 20'erne. Én af dem skulle være hos Erik i det nye kokeri, og én skulle være hos Villy H. Han hed Frits og var en fjern slægtning til Johs., der havde foreslået ham at søge ind hos Dyrup.

Når der startede nye folk, var det fordi afdelingen manglede arbejdskraft, men måske osse for at imødekomme vores ønsker om aflastning? Det fungerede bare ikke sådan på grund af ferierne. Og lige pludselig var bøtten vendt og der var for meget arbejde på hele fabrikken.

28. maj. Ifølge ét eller andet cirkulære skulle der afholdes valg af sikkerhedsrepræsentant og suppleant. For tiden var det Erik og Preben.

Erik gav os varsel om valget cirka 1 time før det skulle finde sted og foreslog mig ved samme

lejlighed at stille op, selv om han ikke lød alt for entusiastisk ved tanken.

Jeg sagde nej med det samme og gik til Richard for om muligt at få ham til at stille op. Jeg talte osse med Preben, som var af dén mening at man ikke skulle sidde for længe på posterne, og at det var på tide at lade nogle nye komme til.

På mødet indledte Erik med at sige at han og Preben ville træde tilbage. Jeg foreslog så at vi valgte Richard, men Willy greb ind og spurgte Erik om der var noget særligt arbejde forbundet med jobbet, og da dette blev benægtet, så blev det til at Erik tilbød genopstilling for ham og Preben.

Preben protesterede svagt - men blev taget på sengen, og da hverken Richard eller andre sagde noget, så nyttede det ikke at jeg - nok osse for spagfærdigt - foreslog at vi valgte Richard alligevel. Den gik bare ikke når Erik havde tilbudt sig igen.

Genvalg - kraft æde mig.

31. maj. Frederik holdt op. Han skulle til USA. Og Carsten tog på ferie. Senere hen - engang ud på efteråret - skulle han ind og springe soldat, så tilgangen blev hurtigt udlignet af afgang.

10. juni. Mogens og jeg rendte af og til ind i hinanden, selv om det ikke gik an i kogeriet, for Westergaard gik jo nærmest "amok" når han så ham.

Mogens fortalte at han måske ville søge en stilling som lærer på HK-skolen, men mente at han var nødt til at være lidt opportunistisk og blive medlem af Socialdemokratiet, hvis han skulle gøre sig noget håb. Han havde ganske vist været medlem før, men var gået over til SF på grund af Socialdemokratiets holdning til EF. Han havde tidligere søgt en stilling på Sømændenes Højskole men mente at man osse dér krævede partibog, omend en anden.

Jeg foreslog ham at droppe alle disse planer og i stedet satse noget mere på arbejdspladsen, selv om ledelsen og Bent havde gjort hvad de kunne for at

stoppe hans fagpolitiske arbejde - blandt andet ved at placere ham i en afdeling der ikke kunne vælge tillidsmand.

Vi talte osse en del om aktionen i kogeriet. Mogens syntes ikke vi havde været så solidariske med de andre afdelinger som vi skulle, mens jeg mente at vi havde brugt den eneste mulighed der var for at få noget mere med hjem, og at dette kunne bruges som en murbrækker af de andre.

På vejen hjem diskuterede jeg det samme med Viggo fra cellulosen for han kunne heller ikke lide vores aktion. Vi var kun ude på at forbedre vores egen situation mente han - og mit synspunkt om murbrækkeriet gjorde ikke synderligt indtryk på ham.

11. juni. Frits der jo lige var startet glemte at lukke en oliebane til en gryde. Ordningen på denne gryde var - som på flere andre - lidt antik, fordi røret hang oven over gryden og skulle drejes, så det vendte ned i gryden, og først derefter skulle man åbne for en

hane. Der kom dog endnu ikke nogen olie - man skulle over og starte oliepumpen på den anden side af huset.

Frits havde tappet og standset oliepumpen igen. Han havde osse vendt røret opad, men havde glemt afspærringshanen på selve røret. Da nu Richard havde åbnet sine afspærringshaner (og regnet med at resten var lukket) og startede oliepumpen, så sprang der naturligvis olie ud på gulvet hos Villy H. og Frits. Denne olie blev antændt af fyret under gryden og i løbet af et øjeblik brændte det lystigt.

Frits sprang til og fik lukket hanen - og Villy H. der tilfældigvis var på vej gennem fyrekælderens under gryderne slukkede for gassen, da han så at der var ved at ske noget i hans fyr. Ilden fik vi slukket med absol, som er et pulver der især kan bruges til at opsuge oliesjatter på gulvet, men som altså osse kan kvæle en mindre ildløs.

Affæren gav anledning til en mindre ændring af oliesystemet, således at man ikke skulle hele

kogeriet igennem for at kontrollere de andres haner før man selv tappede - så vidt jeg husker førte ændringen til at man kun skulle kontrollere den halvdel af bygningen man selv var i.

14. juni. Der kom en mand fra Rockwool som skulle se på, om og hvordan diverse beholdere kunne støjisoleres. Han talte vist ikke med nogen af os "menige" (vi var jo osse i arbejdstøj), men det fremgik senere at han eller hans firma havde sagt at man burde overveje at undersøge røreværkerne før man brugte penge til isolering.

Et par dage efter blev Harry, som arbejdede i kælderen under det nye koger, flyttet til en aftapningsafdeling, da han havde fået eksem. Om eksemen skyldtes D 86 eller fortyndingsmidler ved jeg ikke.

14 dage efter afgik han helt fra virksomheden, da man ville sætte ham på decideret akkordarbejde, og dét ville han ikke, han havde sit liv for kært?

20. juni. Nogen havde udvalgt Erik som eksempel fra kogeriet, hvorfor han nu skulle undersøges af Per Gregersen på Gentofte Amtssygehus. Ellers var der ikke nogen der skulle kigges på – men da vi var lidt skuffede over dét, især Richard, blev det til at Per osse skulle se på ham.

24. juni. Der var igen en lille brand hos Villy H. og Frits. De skulle lukke gammel fortynding ud af deres forlagsbeholder ved siden af gryden, men da de ikke kunne få åbnet hanen i bunden, tog de fortyndingen ud fra siden gennem en lille hane - og ned i en åben tromle.

Villy H. stod først "i klemme" mellem væggen, forlagsbeholderen, tromlen og gryden og havde kun passagemulighed hen over den åbne tromle. Han kravlede over, da tromlen var næsten fyldt op.

Lidt efter sprang noget af fortyndingen over på den varme grydevæg og blev antændt, hvad der straks satte fut i dampene oven over og i tromlen.

Villy ville have været i alvorlig fare, hvis han var blevet stående i den første position.

Skumslukkeren virkede ikke, eller osse var Villy H. ikke sikker i manøvreringen af den.

Man alarmerede firmaets brandkorps, som fik slukket.

En ingeniør, der var blevet ansat som teknisk medhjælper, kom rundt og begyndte en række støjmålinger. Han fortsatte de følgende dage og vi hjalp ham ved at vise, hvor vi mente han skulle måle, ligesom vi satte diverse maskiner i gang, så de kunne måles i drift.

Situationen tegnede altså forholdsvist rimeligt.

Firmaet havde holdt sine løfter om at man ville se objektivt på støjproblemet.

23. Resultatet af lønforhandlingerne

25. juni. Erik skulle til møde i SU – det vil sige i Samarbejdsudvalget. Vi havde faktisk ikke valgt ham i sin tid, men han var ikke desto mindre blevet medlem alligevel, fordi fællesklubbestyrelsen havde udpeget ham efter Børge fra højlageret der netop var afgået som tillidsmand og var flyttet til en anden afdeling som varekontrollant i brun kittel.

Ifølge samarbejdsudvalgsaftalen har tillidsmænd fortrinsret til pladserne i SU, og derfor måtte Børge vige sit sæde.

Trods den nye klædning var Børge stadig timelønnet arbejder, men da funktionærerne gik i hvid kittel og arbejderne i grønt eller brunt arbejdstøj, så var der nogle der skumlede både over 'forfremmelsen' og klædningen. De syntes åbenbart at der var noget galt.

27. juni efter arbejdstid blev der holdt et møde for arbejdsrådene i kantinen, hvor Bent fremlagde forhandlingsresultaterne, eller man skulle måske sige: aftalen - eftersom den allerede var både

underskrevet og i kraft, og der var derfor ikke noget der skulle diskuteres, endsige godkendes.

Resultatet var ikke særlig ophidsende – cirka 1,30 kroner i timen - men dét begrundede Bent blandt andet med at firmaet nu brugte 1 kroner og 32 øre per arbejdstime til sygeløn. Disse penge kunne vi have fået som lønforhøjelse i stedet for, sagde han.

xxvii

Kogeriet opnåede et ekstra tillæg på 50 øre i timen, det vil sige 4 kroner om dagen mod de krævede 20. Der var unægtelig slået noget af, men de 50 øre var alligevel for meget for nogle af kollegerne i de andre afdelinger, for eksempel stillede både Viggo og Mogens kritiske spørgsmål om denne forskelsbehandling.

Bent svarede at tillægget skyldtes at der i kogeriet blev stillet ganske særlige krav til påpasselighed og at der osse var mange gener, og at man havde måttet tage en drøftelse mellem koger og ledelse.

Mogens reagerede meget fornuftigt med at sige at han syntes at de andre afdelinger skulle se at skaffe sig et tillæg osse - for forfordelingen var helt uacceptabel.

Der var nogen murren.

Dagen efter - 28. juni - kritiserede Mogens os for at være usolidariske. "Os" var i diskussionen personificeret af Preben, Willy og mig.

Jeg sagde at jeg var enig i at vi havde begået en fejl i kogeriet, fordi vi ikke havde informeret de andre afdelinger om, hvad det var vi ville og hvad det var vores taktik gik ud på. Men jeg måtte afvise at vi havde været usolidariske. (Forresten havde vi jo allerførst forsøgt os ad den propre vej - ved at stille forslag om et lønkrav på generalforsamlingen - men dét var blevet afvist).

Jeg hævdede igen og nu i fuld enighed med Mogens at situationen og resultatet måtte udnyttes til at de andre afdelinger osse fik noget med hjem. (Der kom dog ikke noget ud af det på grund af at der blev

fyret en hel del ud på året - og så kunne man ikke få folk til at slås for mere løn).

Willy var uenig - han kunne ikke se hvad vores forhold kunne vedkomme de andre afdelinger.

Vi diskuterede naturligvis osse resultatet indbyrdes i kogeriet. Vi var temmelig stolte over at vi overhovedet havde fået noget igennem, men vi var osse slemt skuffede over hvor lidt det var.

På den anden side ville vi ikke gøre mere ved sagen nu, fordi vi regnede med at Bent og ledelsen ville være meget svære at blødgøre når de andre afdelinger murrede og når arbejdsløsheden rykkede tættere og tættere på. Da der tilmed var flere der skulle afsted på ferie, var tiden ikke særlig moden til justeringsforsøg.

Afdelingen ved siden af kogeriet valgte ny tillidsmand, da man havde måttet opgive at få Mogens tilbage. Det blev Viggo.

24. Brand i råvarelageret. Tomgang

11. juli. Natten til i dag brændte der en råvarehal af træ, hvad der bevirkede at vi kom til at mangle en hel del råvarer i den følgende tid. Desuden skete der skader på det elektriske styringsanlæg på en ny afdeling, der netop var bygget og det klos op ad hallen.

Jeg ved ikke hvad der var årsag til branden - om det var en kortslutning i lagerbygningens elektriske anlæg, eller om det var nogle gnister fra noget svejsning der havde fundet sted i nærheden af hallen.

16. juli. Vi kørte et kog færdig i 116 og gik derefter i gang med den store hovedrengøring med henblik på opmaling af 116 og 118. Der manglede en del råvarer og desforuden var trækket på kogene ikke så kraftigt fra de andre afdelinger.

Jeg spurgte Kosack om hvad malerne mon ville sige til at vi tog arbejdet fra dem, for det var meningen at vi selv skulle male gryder, rør og så videre.

Nåh - vi kunne da bare gå i gang, mente han.

Den næste dag, før vi gik ind, fik jeg fat i én af malerne og spurgte ham hvad han ville sige til at vi gav os til at male løs. Det var helt i orden - osse at vi malede den nye platform mellem 116 og 118 som var blevet monteret nogen tid før.

Op ad formiddagen kom Kosack forbi og sagde at han havde undersøgt sagen: Malerne ville ikke have noget imod at vi malede.

"Det er rigtigt", sagde jeg - "vi har tjekket det af".

Han blev igen overrasket, vel sagtens over at vi måske kunne have fundet på at lade være med at male, hvis malerne havde strittet imod?

De følgende to ugers tid rensede og malede vi gryder, rør og alt muligt andet der så trist ud. I det store og hele måtte vi selv bestemme farverne.

Gryderne fik en solid gang to-komponent epoxy. Dén gang var epoxy ikke farlig, i hvert fald blev vi ikke advaret. ^{xxviii}

Rent faktisk må man vel sige at vi lod os underbetale? Der kan ikke være så meget at udsætte på at de stive faggrænser bliver opløst, men i praksis går det bare ud over arbejderne, for det bliver sværere og sværere at fastholde lønnen for et bestemt stykke arbejde, og det bliver sværere og sværere at kontrollere om arbejdsforholdene er som de skal være - set fra arbejderside - når det er halvstuderende der tager arbejdet uden at kende de gældende regler og kutymmer.

I den aktuelle situation havde vi imidlertid valget mellem at blive sendt hjem fordi der ikke var arbejde - eller at male og gøre rent. Men det kan da godt være at vi skulle have pillet noget mere ved sagen?

26. juli. Ham der var startet oppe ved Erik for nogle måneder siden afgang igen i dag - han skulle med

Den rejsende Højskole til Sydamerika. Og studenterafløseren blev fyret før han skulle være afgået ”planmæssigt” på grund af arbejdsmangel.

Inden for de sidste 14 dage var der i alt fyret 25-30 på hele virksomheden - især studenter på feriejob, men osse nogle fremmedarbejdere. Desuden fik man at høre at firmaet var væsentlig mindre tolerant end tidligere med hensyn til at komme for sent og lignende. Tidligere havde man været temmelig stramme i betrækket, selv om man åd nogle for-sent'er i -73 hvor man manglede arbejdskraft.

29. juli. Endnu 13 er blevet vippet ud - så nu er man oppe på en 40 stykker.

1. august. Erik fortalte til et par af os at Bent regnede med at efterfølge Østerbye som fagforeningsformand næste år. Østerbye skulle pensioneres.

Bent havde sagt til Erik at "denne plads er din". Altså pladsen som fællestillidsmand.

Erik kunne ikke forstå at Bent var så sikker. Nu var der netop opstået noget uro i Bents egen afdeling, og hvis han ikke blev genvalgt dér, så var det slut med at være fællestillidsmand, og det ville osse svække hans chancer for at blive fagforeningsformand.

Erik var ikke spor interesseret i at blive fællestillidsmand, sagde han.

Men forresten gik det helt anderledes. - Bent blev ikke valgt som fagforeningsformand; valget faldt på én fra Sojakagefabrikken.

Erik søgte nogle år senere væk fra Dyrup - og endelig blev Bent på omtrent samme tidspunkt væltet som fællestillidsmand. Men det er en anden historie.

Mens jeg var på ferie i august var der en kammerat der fortalte mig at Henry - tidligere fremmedlegionær - muligvis ville stille sig som modkandidat til Bent ved det følgende tillidsmandsvalg i hans afdeling.

Henry skulle selv have sagt det til Bent, der var blevet slået med forbløffelse og straks havde indvendt at han jo så ikke kunne fortsætte som fællestillidsmand.

Det vidste han sgu' da godt, sagde Henry.

Derefter havde Bent indfundet sig flere gange dagligt i afdelingen, hvad han aldrig havde gjort før.

Henry blev dog ikke tillidsmand, det gik i sig selv. Derimod blev han et par år efter værkfører, og det er sikkert lige så godt.

Mogens holdt op i slutningen af august. Han var blevet mør og ville videre. Han havde været i forbindelse med universitetet og fået at vide at han kunne få nogle points i samfundsfag på grund af sin tillidsmandsuddannelse, men at han måtte læse noget sprog på HF, før han kunne optages. Det ville han så i gang med. Senere opgav han igen og blev lærer på LO's rejsende tillidsmandsskole.

Arbejdstilsynet havde osse været ude at måle. Man havde målt støv i kogeriet - og det var sket ved at Aksel, Frits og Villy H. var blevet udstyret med indikatorkapsler, som opfangede støvet i indåndingsluften.

Resultaterne af undersøgelsen kom i slutningen af oktober og viste at forholdene var i orden i kogeriet, det vil sige hvis man brugte de danske normer. Derimod havde man fundet kritisable forhold i andre afdelinger med hensyn til opløsningsmidler.

På opfordring af laboranten havde man kigget på udsugningsforholdene i laboratoriet på 1. sal og havde påtalt dem. Laboranten havde osse nævnt at vi smed udsugningsluften direkte ud i det fri men dét havde man slet ikke interesseret sig for.

Det var naturligvis udmærket at man gav sig til at måle på støvet og så videre, men eftersom det heromkring - omsider - var lykkedes for os at få forbedret forholdene ganske afgørende så var det jo de aktuelle forhold og forbedrede forhold man

undersøgte - ikke de forhold som vi havde arbejdet under tidligere og havde protesteret imod. Det kunne have været rart at vide, hvad en måling af dem havde vist – og ikke kun af historiske grunde.

2. september. Produktionen var temmelig beskeden, da jeg kom tilbage fra ferie, så jeg blev sat til at hjælpe Preben i filterkælderen med rengøring og maling.

Der gik en del rygter om fyringer og førtidspensioneringer, men Bent havde afvist dem.

11. september. Da der fortsat var en vis arbejdsmangel i kogeriet, kom der besked om at Frits fra næste dag skulle i udskrabningen, dér hvor Mogens havde arbejdet. Han havde fået tilsagn om at han kunne komme tilbage til os hvis der kom mere arbejde sagde Westergaard.

På hjemvejen fortalte Viggo at man havde fyret en ret ny mand. Han havde først været i forblanding, men var så blevet flyttet til kar- og

vognvask. Grunden til fyringen skulle være at han var for langsom.

Jeg havde selv set den pågældende kammerat og havde godt nok indtryk af at han var lidt træg i bevægelserne, men jeg spurgte Viggo, som jo var blevet tillidsmand, om det kunne være rigtigt at man sådan kunne blive hældt ud for langsommelighed?

Viggo var imidlertid helt enig med ledelsen.

Diskussionen fortsatte med at vi kom ind på et nyt lønsystem, som var under overvejelse. De enkelte afdelinger skulle hver have et vist rådighedsbeløb som de kunne anvende som de selv fandt for godt - til investeringer, ansættelser, lønforhøjelser og så videre.

Viggo syntes der var mange gode ting i en sådan ordning, fordi den ville betyde at gulvet ville blive taget med på råd - mens jeg var mere tilbøjelig til at se de negative konsekvenser. Så vidt jeg kunne se var dét der lige var sket - fyringen altså - et

forvarsel i denne retning, for det var naturligvis de ældre, svagelige og trætte kolleger der kom til at betale prisen.

12. september. I den følgende tid gik jeg i det nye koger i for at blive sat ind i gryderne dér så at jeg kunne passe dem når Erik fra tid til anden skulle på kursus. Der var ikke så meget snak om at protestere, for alternativet var noget nær: Ud gennem porten!

En uges tid senere skulle Erik på kursus om gruppearbejde. Dette fik Willy til at gå rundt og sige at Erik gik for vidt; han havde osse glemt at fortælle at der havde været et samarbejdsudvalgsmøde. Han burde træde tilbage, mente han. Men da Erik kom tilbage igen sagde Willy ingenting.

Preben og jeg var blevet enige om at vi ikke ville blande os. Hvis Willy var utilfreds kunne han køre sit eget løb, og så kunne vi bakke op hvis vi syntes og hvis det var nødvendigt, men vi skulle ikke have

noget af at han skiftede standpunkt midt i balladen hvis vi rejste den "for ham".

Mens jeg var ved Eriks gryder fandt jeg ud af at indladningsforholdene var alt for dårlige. Man skulle bukke sig, tage tørstoffet og bukke sig igen mere eller mindre når man skulle hælde i gryden. Teoretisk set kunne man naturligvis godt gå ned i knæene hver gang man skulle have fat i en pose, men i praksis bukkede man sig bare - og det var temmelig anstrengende på grund af den store mængde tørstof der skulle i disse to gryder. Ryggen havde i hvert fald ikke godt af dette arbejde.

Jeg snakkede derfor med Preben og Westergaard om at man skulle skaffe en slags løftevogn som kunne tage 1000 kilogram og som kunne løfte op til de cirka 120 cm der var en passende højde at tage af fra. I den følgende tid kiggede vi os rundt omkring på fabrikken for at sé om man andre steder havde noget vi kunne bruge. Det viste sig at man havde én i riveriet, som vi kunne låne for en kort

bemærkning når Erik kom tilbage. Så kunne han være med til at bestemme hvad der skulle ske.

I den sidste ende kom der ikke noget ud af det. Der var ikke penge til dén slags eksperimenter med folks helbred, og Kosack måtte gøre mig opmærksom på at det ikke var mig der bestemte hvad der skulle investeres i.

Erik var osse ret uinteresseret i at gøre noget ved sagen, så den faldt på gulvet igen.

Hvis jeg ikke tager fejl står man stadigvæk [det vil sige i slutningen af 1970'erne] som man gjorde i -74 og ødelægger ryggen.

25. Støjen

Omkring den 25. september fik vi rapporten over støjforholdene at se. Den var ganske vist en måneds tid gammel, men var lige aktuel for det. Det var Erik der havde fået udvirket hos Kosack at den kunne cirkulere på "gulvet" – og dét var fint.

Rapporten var skrevet af den unge ingeniør der havde foretaget målingerne - Erik hed osse han - men var underskrevet af maskinmester Mikkelsen.

Det fremgik korrekt nok at rummene i kogeriet var udnyttet til sidste kvadratcentimeter og at der allevegne var hårde vægge som kastede lyden tilbage, og som bevirkede at lydniveauet var næsten lige højt hvor man end stod i det respektive rum.

I mit eget rum var støjen under normale omstændigheder målt til omkring 80 dB(A) - decibel A - i varmeskabsrummet 85 dB.

Hos Richard og Aksel omkring 80-85 dB.

I filterrenserummet dog 90 dB når indstillingsbeholderen kørte.

I det nye koger i 80-85 dB. Under visse omstændigheder kunne støjen blive en hel del højere.

Tallene lå i hovedsagen inden for det lovlige - 90 dB - men viste at det sundhedsmæssigt stod temmelig dårligt til, for slet ikke at tale om det trivselsmæssige.

Det skal her betænkes at grænsen på 90 dB er meget højt sat, og at støj på et niveau på for eksempel 80-90 dB uden tvivl vil give nogle mennesker varige høreskader.

I september blev flere af beholderomrørerne repareret, idet lejerne var kørt helt ned. Dette havde man fundet ud af, da Rockwool-manden havde foreslået at man kiggede mekanikken efter, før man bestilte dyre isolationsmåtter.

Udskiftningen af lejerne havde en ganske overordentlig stor og gavnlig indflydelse på støjen.

26. ”Jobrotation”

25. september. Fabrikschef Rasmussen foreslog gennem vores Erik at der blev etableret en rotationsordning, sådan at man på skift skulle være en uge i udskrabningsafdelingen. Dette ville osse betyde at vi kunne få Frits tilbage til kogeriet.

Vi holdt et møde - arbejderne indbyrdes - hvor vi diskuterede sagen frem og tilbage. Vi var for så vidt indstillet på at gå på rotation, hvis firmaet vel at mærke ville give os vores normale løn - og ikke den noget lavere løn man fik i udskrabningen.

Begrundelsen var at vi jo ikke havde hverken indflydelse eller ansvar for firmaets salg og ikke kunne være skyld i at man lige pludselig stod og havde for meget arbejdskraft.

Desuden var der nogle stykker af os der havde den bagtanke med kravet at vi ville kunne medvirke til at lønnen blev hævet for dem der i øvrigt arbejdede i udskrabningen. Det var jo uholdbart med to

lønniveauer i samme afdeling. - Rasmussen tænkte sikkert det samme, i hvert fald afslog han den næste dag.

Han var meget elskværdig - han skulle have været diplomat - at foreslå os at være solidariske med den udstationerede Frits, hvad der ikke kunne være så vanskeligt for os når man så hvordan vi havde hængt ved hinanden under aktionen i foråret.

Vi tog naturligvis hans afslag - og øvrige bemærkninger - op på endnu et arbejdermøde, hvor vi besluttede ikke at give køb. Vi var alle kede af at Frits kunne risikere at blive hængende i udskrabningen, men mente at det måtte være firmaet der skulle lægge for med noget "solidaritet" - ved at give os vores sædvanlige løn.

27. september. Carsten afgik - han skulle springe soldat.

27. Mogens i avisen

Søndag den 29. september var der et langt interview med Mogens i Politiken^{xxix}. Som tidligere nævnt fratrådte han engang i august, og interviewet så ud til at være gjort før han gik af. – Om MB se eventuelt nedenfor, s. [436](#).

Han fortalte om sin barndom, sine børn men også om sin tid på Dyrup. Om Dyrup sagde han især tre ting: Nemlig at han af og til havde snuppet en fridag ved at melde sig syg. Men grunden var at man ikke bare kunne ringe og sige at man ikke havde tid dén dag. Man var ganske enkelt tvunget til at snyde sig til nogle sygepenge, fordi man ikke kunne få lov til at tage fri for egen regning.

For det andet sagde han at han som tillidsmand ikke altid var blevet accepteret af kollegerne. Det var dog ikke fordi de mente at han gik ledelsens ærinde, men snarere fordi de mente at han af og til var for "venstreorienteret" og for langt fremme.

Desuden var der nok nogle der var skeptiske fordi han havde været så meget på kursus og skole. Det var janteloven om igen: han skulle ikke tro han var noget.

Endelig fortalte han at han havde været sat på straffearbejde den sidste tid han var i firmaet. Firmaet havde sat ham på "gammelmandsarbejde" og forhindret ham i at genindtage sin gamle plads som tillidsmand.

30. september. Jeg tør ikke sige hvordan interviewet blev opfattet i de andre afdelinger, men læst blev det. I kogeriet var der nogle - blandt andet Willy - der syntes at Mogens kørte for meget solo, og som var sure over at han åbent havde fortalt at han havde skulket.

1. oktober. Der blev fyret fire fremmedarbejdere fra diverse aftapningsafdelinger begrundet i arbejdsmangel. Én af dem - en kvinde - havde været i firmaet siden december 1970. Ifølge Viggo, som jeg stadig fulgtes med om eftermiddagen, havde

man søgt efter og udnyttet alle de grunde der var til at hælde folk ud af "rimelige" og "naturlige" grunde, såsom for meget sygdom.

28. Branchegeneralforsamlingen

2. oktober. I dag skulle der være generalforsamling i fagforeningen, det vil sige i dén del som havde med farve og lak at gøre. Derudover var der afdelinger for olie og sæbe.

Richard, Aksel og jeg havde nogen tid i forvejen aftalt at vi ville deltage, fordi det var meningen at man skulle diskutere kravene til overenskomsten 1975-77, og fordi det var tænkeligt at man skulle drøfte beskæftigelsessituationen og måske finde på noget i den anledning.

Tidligt på dagen lavede jeg lidt fis med Erik, idet jeg bildte ham ind at vi var nogle stykker fra Sadolin og Dyrup, der ville møde frem for at vælge en brancheformand fra gulvet.

"Nåeh?"

"Jo. - Vi havde tænkt på dig!"

"NEJ. NEJ. - Det vil jeg ikke ..."

Han blev lidt sur, da jeg grinede - men han var alligevel interesseret i at høre om jeg sådan kendte nogen fra Sadolin.

Om aftenen var så mødet i fagforeningsvillaen på Kong Georgsvej. Der var vel i alt omkring 15-20 stykker, hvoraf det overvejende flertal var tillidsfolk fra de forskellige fabrikker. Og så var der tre helt og aldeles menige blandt alle branchegeneralerne, nemlig os tre fra kogeriet.

Dagsordenens første punkt var "Meddelelser fra brancheformanden" - det vil sige fra vores Bent.

Han kunne berette at fabrikkerne endnu ikke var begyndt at fyre de faste folk, og at man regnede med at man sidenhen kunne trække de løse som man fyrede ind igen - efter behov. Dyrup regnede med at køre med den nuværende bemanning indtil nytår. Sadolin havde fyret nogle, mens andre var på fordeling og atter andre var på kursus.

Fagforeningsformand Østerbye fortalte at han samme dag havde været til møde i LO's

repræsentantskab, hvor man havde fået at vide at ledigheden i september (1974) var 5 ½ % svarende til 45.000, og at Thomas Nielsen regnede med at man ville komme op på 80.000 i løbet af vinteren. Man kunne overhovedet ikke se tegn på bedring.

Richard spurgte om Bent gik ind for fyringer efter anciennitet - det vil sige sidst ind, først ud - og Bent svarede at det var hans personlige opfattelse at man ikke skulle følge dette princip.

På Dyrup tog man alle ting i betragtning, sagde han. Man så på dygtighed, stabilitet og så videre - og man ville ikke diskriminere over for fremmedarbejderne, selv om man måtte indrømme at en værkfører selvfølgelig betragtede det som en fordel hvis hans arbejdere kunne tale dansk.

Richard spurgte derefter om ikke tillidsmanden burde tages med når der skulle afskediges, og Bent svarede at fyringerne skete i samråd mellem fabrikschefen, værkføreren og tillidsmanden.

Østerbye uddybede med at henvise til Hovedaftalens § 4, hvorefter tillidsmanden skulle tages med på råd - og fællestillidsmanden fra Sadolin, Mortensen, tilføjede at visse fyringer skulle tages op i samarbejdsudvalget. Han oplyste osse at man på Sadolin havde afleveret 53 ud af 420 timelønnede.

Det andet punkt på dagsordenen var overenskomsten for 1975-77. Østerbye understregede at det var forbundene der stillede kravene via LO, og at det ikke var LO der stillede dem. At det heller ikke var medlemmerne viste sig lidt efter.

Inden for SIDs fabriksgruppe ville man stille krav om at arbejdstiden skulle længere ned, at lønnen skulle hæves, at ferielønningen skulle hæves - og at der skulle indføres taktregulering af lønningerne.

Kravene skulle være fremsendt til SID senest den 15. oktober - det ville sige om 14 dage.

Herefter fortalte han igen om LO-mødet, blandt andet at Thomas Nielsen hverken ville anbefale krav om arbejdstidsnedsættelse eller længere ferie, og at nogle - det var vist nogle DKPere - havde foreslået at man skulle stille krav om lønforhøjelser på 5-6 kroner, fordi lønningerne slet ikke kunne følge med priserne.

Østerbye fandt krav på 5-6 kroner helt urealistiske og understregede meget at vi hele tiden måtte holde os til de realistiske krav.

Jeg foreslog - således belært - at man stillede en række krav.

For det første at man krævede en månedsløn på cirka 5.400 kroner svarende til cirka 32 kroner i timen - det vil sige omkring 5 kroner mere end hvad vi fik i kogeriet.

Og endvidere at man krævede opsigelsesvarsler på linje med funktionærerne, fordi dette ville medføre at den periode man kunne søge efter noget andet

ville blive stærkt forlænget, og det kunne man nok have brug for når arbejdsløsheden voksede.

Dernæst foreslog jeg at man indførte en lægeordning, som skulle være sådan indrettet at det var fagforeningen der ansatte lægerne, men at det var firmaet der betalte.

Endvidere skulle der iværksættes effektive og regelmæssige helbredsundersøgelser - og man skulle med denne ordning sikre sig at de sundhedsmæssigt kritisable forhold rent faktisk blev kritiseret.

For det tredje foreslog jeg at man indførte en ordentlig dyrtidsregulering, for eksempel med regulering hver 3' måned og for hvert 2 point der blev udløst.

Dengang fik man 40 øre for 3 point - og kun med regulering hvert halve år. Dette krav var begrundet med at vi slet ikke kunne følge med i forhold til inflationen (i 1974 var den cirka 15-16 % om året).

Og for det fjerde foreslog jeg at vi skulle arbejde for en arbejdstidsnedsættelse til 35 timer om ugen med fuld lønkomensation. Hvis der ikke var komensation skulle vi jo selv betale for en arbejdstidsforkortelse, og det var sådan set det samme som at arbejderne fordelte arbejdsløsheden indbyrdes. Det kunne der ikke være nogen mening i, det måtte være arbejdsgiverne der skulle betale.

Østerbye svarede at man inden for Olie, Sæbe & Farve havde foreslået SID at man krævede en lægeordning, og at det osse var et krav som SIDs kongres støttede. Sadolin havde allerede gennem flere år haft en udmærket lægeordning.

Med hensyn til ansættelsesforholdene mente han at "vi" normalt ikke var interesseret i en forlængelse af opsigelsesvarslerne, fordi dette medførte at opsigelsen så osse ville blive forlænget den anden vej. Desuden mente han at en sådan ordning ikke ville hjælpe os ret meget. Hvis der var

arbejdsmangel, så skulle arbejdsgiverne nok finde ud af at frigøre sig for deres forpligtelser.

Endelig mente han at årsagen til at vi havde så dårlige forhold i branchen var arbejdsgiverforeningens love. Arbejdsgiverne krævede nemlig af hinanden at de skulle være solidariske i ansættelses- og overenskomstforhold, og det var til stor gene for os. Hvis vi ikke havde arbejdsgiverforeningens love overhovedet, så kunne vi have lige så gode arbejdsgivere som vi ville have.

Mortensen fra Sadolin sagde at han var enig i at man ikke skulle stille større krav end der var mulighed for at man kunne få opfyldt. Og et forslag som mit - om funktionærlignende status med fast månedsløn og længere opsigelsesvarsel - måtte ud til diskussion i klubberne før det eventuelt kunne rejses over for forbundet.

Det skal dog her tages i betragtning at branchemødet ikke var en delegeretforsamling, hvortil fabrikkerne sendte repræsentanter for at

diskutere og vedtage forslag, som allerede havde været til diskussion på fabrikkerne.

Branchemødet var dét møde hvor alle de menige arbejdere kunne diskutere og træffe beslutning.

Men under alle omstændigheder fungerede mødet ikke sådan, og - det var vel ret og rimeligt at tingene blev diskuteret på arbejdspladserne først?

Det viste sig imidlertid at klubmøderne ude på fabrikkerne skulle have været afholdt, hvis der skulle tages noget hensyn til dem!

Det var der ikke nogen der havde fortalt os fra Dyrup - og der havde heller ikke været noget møde derude om overenskomsten.

Det afsløredes osse at de opslag som var blevet sendt ud til fabrikkerne fra fagforeningsbestyrelsen om at man skulle indsende forslag (til overenskomsten) inden en vis frist - ja, dem havde Bent "glemt" at sætte op!

Konklusionen var altså at demokratiet fungerede udmærket, hvis bare kulierne kunne lære at holde snotten væk.

Kravene skal fagforeningsledelsen nok tage sig af.

Gulvet skal ikke spørges om noget.

Det ekstra grinagtige var at der heller ikke blev fremlagt nogle krav fra bestyrelsens side.

For oplægget til diskussionen bestod nemlig kun i hvad Østerbye refererede at SIDs fabriksgruppe kunne tænke sig - plus hvad der var sket på LO-mødet.

Kronen på værket var dog en bemærkning fra Bent om at jeg slet ikke havde nogen rygdækning for mine krav.

Det var altså sådan at man på den ene side skal bevise at man har rygdækning - og at man på den anden side ikke får nogen mulig hed for at skaffe den. For der var jo ikke holdt noget klubmøde om overenskomsten. Og der var ikke hængt opslag op.

Hvis jeg i den aktuelle situation skulle have gjort noget for at få rejst mine krav, så skulle jeg have forlangt branchemødet suspenderet, således at der kunne holdes klubmøder. Men dét var - for nu at blive i jargonen - helt urealistisk.

En mere demokratisk fremgangsmåde ville nok kræve mere tid og indsats - men hvad så? Skulle det gøre noget?

Man kunne begynde med at indkalde forslag fra klubberne; det vil sige fra medlemmerne og bestyrelserne.

Derefter kunne man have optrykt og rundsendt alle forslagene til alle medlemmerne - således at forslagene kunne blive diskuteret ude på fabrikkerne, og efterfølgende på et fællesmøde med lidt flere deltagere end på dette parodiske branchemøde.

Det var i øvrigt påfaldende at den eneste der værdigede mine forslag en vis interesse var Østerbye, mens de andre - jeg tænker især på

fællestillidsmændene fra branchens to største og dominerende virksomheder, altså Bent og Mortensen - væsentligst holdt sig til diverse formalia.

Det var dem der bebrejdede mig at jeg ikke havde sørget for opbakning og at jeg ikke havde indsendt forslagene i rette tid og så videre. - Det var Bent selvfølgelig osse den rette til.

For en ordens skyld må jeg understrege at det ikke er alle socialdemokratisk ledede fagforeninger der griber til tilsvarende svindelnumre.

Det tredje punkt på dagsordenen var valg af brancheformand.

Man genvalgte Bent uden modkandidat.

Derefter skulle der vælges nogle medlemmer af branchebestyrelsen. Diverse - blandt andet Mortensen - blev genvalgt og man valgte osse én fra Drubin.

Derefter var det suppleanterne.

Viggo stillede forslag om Erik som afslog.

Aksel foreslog Viggo, som accepterede, men ikke ret længe - for Østerbye greb ind i dette besynderlige anarki med fra salen at foreslå nogle andre end dem bestyrelsen havde i tankerne og gjorde opmærksom på at hvis der ikke blev fredsvalg; hvis man ikke ville acceptere bestyrelsens kandidat, så ville det koste forbundet 1.400-1.500 kroner i omkostninger (til trykning af stemmesedler, porto og så videre), fordi der så skulle holdes urafstemning.

Under det sidste punkt på dagsordenen - eventuelt - spurgte jeg Mortensen om han ikke ville fortælle lidt om de motivationsforsøg man var i gang med på Sadolin.

Det forholdt sig sådan at der i sommeren -69 havde været en dansk delegation i USA for at se om det gik bedre med gulerodsmetoden end med stokkemetoden. Delegationen bestod af virksomhedsledere og medarbejderrepræsentanter - og én af dem var Mortensen.

Mortensen svarede at han ikke ville tale uforberedt - og han ville heller ikke sige bare nogle ganske få ord om, hvad det hele gik ud på.

Bent foreslog - diplomatisk - at man måske til januar kunne holde et helt specielt branchemøde om dette emne.

Når jeg overhovedet spurgte Mortensen om denne historie, var det jo fordi man var begyndt at snakke om nye samarbejdsformer på Dyrup, og man kunne have grund til at formode at Dyrups ledelse havde noget sadolinsk i tankerne.

Richard rejste på ny en diskussion om bedriftslægeordningen, hvad der gav anledning til nogle meget interessante bemærkninger. Han spurgte om hvordan ordningen fungerede på Sadolin, og Mortensen svarede - i øvrigt ganske uforberedt - at den var tilfredsstillende, men at man dog kunne ønske sig at lægen fik lov til at behandle sygdomme. For tiden måtte han kun stille diagnoser og naturligvis tage sig af noget helt akut.

Mortensen fortsatte - lige så uforberedt - med at sige at han syntes det var noget problematisk med Per Gregersen og Magnus Demsitz og alle deres konklusioner om arbejdsmiljøet.

Deres målsætning var helt i orden, der var ikke noget dér - men de gik jo i realiteten rundt og sagde at tillidsmændene og sikkerhedsrepræsentanterne gennem årene havde været nogle idioter eftersom forholdene ikke var bedre.

Forresten mente han ikke det var særlig klogt at gribe til den hårde metode, som Demsitz og Gregersen brugte og lagde op til. Det ville bare gøre arbejdsgiverne sure.

Østerbye tilføjede at han for nylig havde set Demsitz' rapport om miljøforholdene i fiskeindustrien men dén behøvede man ikke være miljøkonsulent for at skrive; faktisk kunne Østerbye selv have skrevet en rapport der var lige så "god".

Demsitz' konklusioner var svage, men det kunne da godt være at rapporten kunne være til nytte nogle steder.

Med hensyn til Gregersen, så hang det nok sådan sammen at han var mere interesseret i at skrive en doktordisputats end i at studere forholdene alvorligt.

Mødet blev hævet klokken 20.50, hvor vi trillede hjem - svært opløftede over demokratiets gode vilkår i fagbevægelsen og overtydet om at overenskomsten lå sikkert i ledelsens arbejdsvante hænder.

3. oktober. Vi diskuterede branchemødet. Aksel, Richard og jeg fortalte og diskuterede vidt og bredt, blandt andet med de fleste af kammeraterne i kogeriet.

Willy, Villy H. og Preben fortalte os med rene ord at vi var både naive og småtossede. Alle og enhver vidste da at man ikke kunne få noget ud af at gå til sådanne møder.

Desuden mødte jeg Bent, som fortalte mig at årsagen til at Mortensen ikke havde villet tale om motivationsforsøgene var at han var ude på at få et foredragshonorar. Om det er rigtigt véd jeg ikke, men det fortæller en del om hvordan sådan en fagforeningsbestyrelse har det med hinanden.

4. oktober. Nu er diverse beholdere omsider blevet repareret for støjen. - Fortyndingsbeholderen til G 120, indstillingsbeholderen til samme gryde og indstillingsbeholderen til G 116. Man ville snart påbegynde reparationer i lakkælderen, man ville reparere på den enormt larmende vandcirkulationspumpe i fyrgangen, og man ville oprette et nyt udsugningsaggregat med vanddyser, således at vi ikke længere skulle ose kemikalier ud til Gladsaxes fugle.

Forårets aktion havde altså på mange måder givet resultater.

29. Vi forbereder os på klubmødet. Støjteknikeren bliver fyret

15. oktober. Aksel havde problemer med at filtrere en vare (PZ 93), og da han ikke kunne få den igennem filtermaskinen på normal måde, gik han op i tryk. Kosack og Westergaard forlangte imidlertid at trykket skulle være inden for det foreskrevne, hvad der var rimeligt nok i betragtning af sikkerheden. Men det var en stramning af tonen at de tilføjede at man røg ud af klappen hvis man ikke gjorde som man skulle.

Samme dag blev Erik overfuset fordi han havde glemmt at åbne en hane hvorved der var sket en vis opkogning. Eller osse var årsagen at der havde været nogle smede på færde. I hvert fald havde han svaret igen at han ikke ville finde sig i at blive overfuset.

16. oktober. Jeg så Johs. komme kørende med paller og varer på i alt 1.250 kilogram på den lille

truck der maksimalt må køre med 1.016. Da han nu osse skulle til at løfte læsset syntes jeg det var for meget af det gode og sagde til ham at han var ved at overtræde sikkerhedsreglerne - og jeg gjorde ham opmærksom på at han udsatte sig for at blive hældt ud, for det så ud til at man i firmaet ledte efter nogen man kunne komme af med. Preben var kommet til og støttede mig, men Johs. - der ellers var meget omgængelig - svarede at vi bare skulle lade være med at blande os i hans sager.

Senere spurgte jeg Westergaard - så indirekte som overhovedet muligt - om hvordan han stillede sig til kørsel med overlæs, og han svarede at man naturligvis måtte få fat i en større truck hvis den man havde ikke var stor nok.

Dette fortalte jeg bagefter videre til Johs., som imidlertid blev sur og gik til Westergaard for at brokke sig over at jeg blandede mig.

Efter frokost sagde Westergaard til mig at hvis der var problemer med Johs., så skulle jeg gå til ham -

altså Westergaard - hvortil jeg svarede at hvis jeg ville beklage mig over en kollega, så ville jeg da gå til den pågældende. Westergaard insisterede, men dét gjorde jeg osse.

Ud på eftermiddagen gentog Johs. spøgen, blot var det nu 1.200 kg han kom kørende med. Det gav anledning til at jeg tog sagen op i rygerummet med Johs., Aksel og Erik, som jo var sikkerhedsrepræsentant - og vi blev enige om at reglerne skulle overholdes.

Det vil sige - Johs. sagde at han kun ville overholde reglerne for at undgå at få ballade med os andre - og Erik var lige ved at glide af, idet han sagde noget om at "sådan" havde vi altid gjort, hvad jeg dog sjældent havde observeret. Jeg mente ikke vi plejede at køre med så store læs på den lille truck, men jeg kan have set galt?

Efter min mening var det nødvendigt at overholde de sikkerhedsregler der var - selv om de kunne medføre ekstra arbejde, fordi disse regler var mere

til arbejdernes fordel end til kapitalisternes, så nødtørftige og mangelfulde de end var.

Hvis der endelig skulle ske en ulykke, for eksempel at man tabte et læs over tæerne på én eller anden, så ville overlæs med garanti betyde at hele ansvaret blev lagt på truckføreren, og man ville givetvis kontrollere læsset for at finde en "grund" til ulykken.

17. oktober. Westergaard var hos Rasmussen 1 anledning af overlæshistorien, og de blev enige om at råvarefolkene herefterdags skulle køre læssene frem til kogeriet, fordi de havde en større truck end vi.

Et par dage efter fik vi imidlertid tildelt en større truck der kunne tage op til 1.800 kilogram så vi selv kunne klare opgaverne.

Klokken 18.30 oplyste Radioavisen at arbejderne på Svendborg Værft havde fået en bod i Arbejdsretten for at strejke i maj. Altså dengang vi ikke kunne få lettet røven på Dyrup.

18. oktober. Ved morgenbordet rejste jeg spørgsmålet om Svendborg-dommen, men der var ikke den mindste stemning for at gøre noget ved dét.

Vores allesammens Willy mente at eftersom strejken i Svendborg havde varet mere end 2 dage, så var den ulovlig.

Erik mente nok vi burde gøre noget nu, men der var bare dén hage at den aktuelle situation var så mørk og at arbejdsløsheden stod for døren.

Gennem nogen tid havde jeg taget en kande the med, som laboranten Ulrik, Preben og jeg plejede at drikke ved halvnitiden. I dag sludrede vi lidt om en Kina-udsendelse i fjernsynet, som vi vist alle tre havde set.

Den var optaget af en dansk filmgruppe og handlede om at gå på to ben i folkekommunerne, det vil sige at man bevidst og planmæssigt sørgede for at alle kommunerne udviklede landbruget og industrien samtidig, og at man sørgede for at

udviklingen i den ene sektor støttede og fik støtte fra den anden. For eksempel på dén måde at man i industrisektoren netop lavede ting man havde brug for i landbruget - traktorer, tærskværker, apparater som kunne udrydde insekter; ikke overflødige varer.

Vi var alle tre meget positive - og diskuterede de samme ting mange gange siden, enten på basis af tv-udsendelser (det var på dén tid at Felix Greene's og Antonioni's Kina-film blev vist) eller på basis af artikler i Venskabsforeningen Danmark-Kinas blad.

Men denne formiddag snakkede vi osse om, hvor vidt man skulle gå i aktion i forbindelse med dén dom som svendborgenserne havde fået.

Preben mente at hvis man skulle aktionere så måtte tillidsmanden gå i spidsen - mens jeg anførte at det ikke var så smart sådan som tillidsmandsordningen var. Hvis en tillidsmand gik i spidsen for en såkaldt ulovlig aktion, så var det meget tænkeligt at han ville blive fyret - endda uden erstatning.

22. oktober. Da der skulle være generalforsamling i arbejds mændenes klub den 28., havde jeg udarbejdet et kort oplæg om hvilke punkter vi burde rejse - og gav det til Aksel, Richard og Preben for at vi kunne diskutere, hvad vi skulle gøre.

Blandt de punkter der var omtalt på listen skal nævnes:

1/ At vi skulle redegøre for vores aktion i maj måned. Det vil sige for årsagerne, for forhandlingerne, for resultaterne og for hvad vi mente man kunne gøre i de andre afdelinger.

2/ At lønnen var alt for ringe; at Bents bemærkninger om at vi kunne få en højere løn hvis vi var mindre syge var helt utilstedelige; at forhandlingsproceduren skulle laves om - det skulle ikke være Bent alene der forhandlede. Og måske skulle vi satse på at få funktionærlignende vilkår.

3/ At det var for dårligt at vi ikke på fabrikken blev inddraget mere når der for eksempel skulle være

branchegeneralforsamling, møder i virksomhedens samarbejdsudvalg og møder i selskabets bestyrelse.

4/ At fyringer skulle gå efter anciennitet. (Det var klart at man burde slås for at der slet ikke blev fyret, men der var nul chance for at der var nogen der ville være med til dét).

5/ At sikkerhedsforholdene skulle forbedres afgørende. For eksempel burde alle stoffer undersøges inden for en vis tid; alle skadelige stoffer skulle afskaffes straks; alle stoffer skulle afmærkes på dansk - og endelig skulle der indføres en lægeordning, således som det allerede var vedtaget at stille krav om på den sidste fællesklubgeneralforsamling.

Senere på dagen havde jeg en længere diskussion med Kosack og Westergaard om afmærkningen af stofferne. I almindelighed var det nemlig sådan at der kun stod hvad der var i poserne, ikke noget om hvordan man skulle forholde sig. På nogle poser var

der dog et advarselsmærke for brandfare og på nogle et dødningehoved, men det var osse toppen.

Jeg sagde det var bemærkelsesværdigt så lidt initiativ firmaet udviste for at foretage diverse sikkerhedsmæssige forbedringer; de forbedringer der kom skyldtes at man havde taget sagen op fra arbejderside.

Det kunne Kosack ikke lide at høre, og han påstod såmænd at det var folk som ham der tog de reelle sikkerhedsmæssige initiativer.

Det var ganske rigtigt at han havde udarbejdet en liste til os om hvordan vi skulle forholde os over for de almindeligste stoffer i afdelingen - men derfra og til en skudsikker afmærkning, for slet ikke at tale om en effektiv kontrol af alle råvarer i virksomheden, var der et spring.

Han ville derimod godt indrømme at der var noget rigtigt i min kritik af støjforholdene. Her havde firmaet ikke af sig selv gjort en lyd.

Klokken 14.45 blev samarbejdsudvalget indkaldt til møde med den høje klokken 15.00 - så kunne samarbejderne lige nå at vaske hænder, før de skulle give pote.

Erik gik til mødet, men kom tilbage igen kort efter, indkaldte til arbejdermøde i afdelingen og meddelte at der fra den førstkommende mandag ville blive indført fordelingsordning i foreløbig 5 uger. Det skulle fungere på dén måde at hver arbejder skulle gå ledig i én uge ud af 5. Endvidere ville man opsigte enkelte funktionærer.

Årsagen til at man ville fordele og fyre var at lagrene var blevet overfyldte (i sommer kunne man ikke få produceret nok!) - og Erik kunne meddele at firmaet sikkert ville fyre nogen hvis situationen blev ved med at være dårlig.

Ordningen var netop blevet godkendt - eller rettere: taget til efterretning - i samarbejdsudvalget.

Arbejdermødet vedtog - for en sikkerheds skyld - at vi herefter under ingen omstændigheder ville

tolerere at der var funktionærer der kogte på gryderne. Det var dog hidtil kun sket ganske sjældent. Af og til havde Sørensen taget sig af et kog - men ellers var det kun under overenskomststrejken i -73 at der var funktionærer der kom ned og kogte!

23. oktober. Om formiddagen viste Kosack mig referaterne fra nogle sikkerhedsudvalgsmøder fra marts 1973 og frem, hvoraf det fremgik at ingeniør Hans Olsen var blevet bedt om at sørge for en afmærkningsordning af råvarerne - blandt andet med faremærkater af forskellig slags og angivelse af hvilke beskyttelsesmidler der skulle anvendes.

Da der ikke ligefrem var sket videre i sagen aftalte vi at jeg selv skulle rejse den over for Bent der var medlem af fabrikkens sikkerhedsudvalg. Han var vist endda næstformand.

Ved morgenbordet havde Viggo i øvrigt været helt oppe i skyerne over hvor godt Bent havde tacklet situationen i forbindelse med hjemsendelserne.

Jeg svarede at Bent tværtimod at roses skulle kritiseres for at køre et one-man-show - for hverken tillidsmanden eller andre fra gulvet var blevet orienteret om eller taget med på råd om hvordan man skulle klare ærterne.

I samme forbindelse rejste jeg spørgsmålet om hvad vi egentlig skulle med et medlem af aktieselskabsbestyrelsen - for det var jo interessant at Bent direkte havde sagt at firmaets bestyrelse - topledelsen - ikke var blevet orienteret om fordelingsplanen og fyringerne før samarbejdsudvalgsmødet.

(På den anden side er det klart at samarbejdsudvalget er et mere passende sted at diskutere sådanne emner end selskabsbestyrelsen, i hvert fald ud fra vores betragtning).

I en senere diskussion mellem Villy H., Erik, Aksel og mig selv om samme emne opstillede Aksel og jeg dén mulighed at vi i kogeriet satte os imod

fordelingen med mindre firmaet gav os fuld løn - for at blive hjemme.

Vi mente det måtte være firmaet og ikke os der måtte bære omkostningerne ved at firmaet havde fejlkalkuleret salget, eller der var ved at komme en krise.

En fordelingsordning skulle vi jo selv betale - dels fordi understøttelsen blev dækket af kontingent og skat, dels fordi understøttelsen var lavere end lønnen.

Hvis firmaet nægtede - og i stedet fyrede 2-3 stykker - så måtte vi gå i aktion på én eller anden måde. Vi sagde at hvis vi i kogeriet kunne blive enige om noget i denne retning så var vi da parat til at tage skraldet. Men selvfølgelig var det vores hensigt at firmaet skulle bære omkostningerne og at der under ingen omstændigheder skulle fyres nogen.

Både Aksel og jeg havde naturligvis en vis anelse om at de andre ikke kunne rokkes en tøddel, men vi

stillede alligevel forslaget for at demonstrere at man ikke bare behøvede at bøje nakken for ledelsens diktat.

Erik talte meget for at man skulle undgå fyringer, og at man derfor måtte tage fordelingen som det mindste onde.

Vi var sikkert alle enige om at vi skulle gøre hvad vi kunne for at holde skansen, men Aksel og jeg rejste spørgsmålet om hvad der i det lange løb ville være det bedste for os allesammen. Om vi bare skulle acceptere at firmaet fordelte os og sidenhen eventuelt fyrede nogle stykker - eller om vi skulle sætte os imod kapitalisternes skalten og valten med vores arbejde og med vores kammeratskab.

Jeg fremlagde en løselig beregning over hvad firmaet kunne opnå ved at lave en 5 ugers fordelingsordning. Det måtte være cirka 150 mænd og kvinder gange 1 ugeløn à cirka 1.200 kroner, eller i alt 180.000 kroner, og det var jo sgu ikke så meget. Efter hvad jeg kunne se, måtte det være

muligt at finde et beløb af den størrelsesorden et andet sted. For eksempel kunne man roligt tage den af Hill-Madsens årsløn på 6-700.000 kroner uden at han ville blive fattig af den grund.

24. oktober. Jeg forsøgte at få Aksel og Richard til at forberede indlæg til klubmødet om nogle af de punkter jeg havde foreslået den 22. Vi aftalte at Aksel skulle tage sig af lønspørgsmålet og af spørgsmålet om fyringer og lignende. At Richard skulle tage sig af sikkerhedsspørgsmålene - og at jeg skulle tale om aktionen i maj og om hvordan gulvet blev fuppet i forbindelse med branchegeneralforsamlingen og overenskomstforhandlingerne.

Jeg havde osse bedt Preben om at være med, men han ville ikke forberede et indlæg - sagde han. Hvis han skulle sige noget, så måtte det være på stående fod og fordi han var blevet hidset op til det.

Da jeg om formiddagen var nede med trucken efter nogle varer på råvarelageret, blev jeg stoppet af Ole

som arbejdede dér. Han sagde at vi i kogeriet altid ville være mere end de andre - og tænkte givetvis på maj-aktionen og dét tillæg vi havde opnået.

Jeg bestred at vi ville være mere end de andre og forklarede hvad der var meningen med aktionen. Jeg tror dog ikke han blev særlig overbevist og dét fortalte jeg bagefter til Richard som argument for at vi skulle gøre meget mere ud af at forklare vores aktion på det kommende klubmøde. Richard var nemlig nærmest af dén formening at det ikke ville nytte noget eller være særlig klogt at gå ind i en debat om dette emne.

Pludselig kom der en fugl med et rygte i næbet om at man ville fyre mellem 25 og 50 % af funktionærerne i produktionsafdelingerne.

Jeg nævnede rygten for Kosack - som var overrasket over at vi allerede havde hørt det. Jeg rejste den hypotese at fordelingsordningen måske mest var beregnet på at presse arbejdersiden ved de

kommende overenskomstforhandlinger (det vil sige hvis andre virksomheder gjorde noget lignende).

Min begrundelse var at de 180.000 kroner var et så latterligt beløb at der måtte stikke noget under.

Kosack var så venlig at nøjes med at kalde min hypotese spidsfindig - men han tilføjede at firmaet burde have taget de ansatte meget mere med i forskellige ting, og at man endnu var alt for gammeldags orienteret i ledelsen.

Senere kom Westergaard og fortalte - ud fra et møde for nogle funktionærrepræsentanter om formiddagen - at der ville blive fyret en del funktionærer, og at man ville sætte arbejderstyrken ned fra 130-135 til 115 når fordelingen var ovre. Der skulle altså fyres 15-20 stykker på arbejderside!

Desuden kunne han fortælle at man allerede var gået i gang med en fordeling i Allerød. Man var én uge på arbejde og derefter én uge på fordeling, og dét skulle vare ved indtil jul.

Jeg fortalte straks det alt sammen videre til resten af kogeriet og rundt omkring, da der så ud til at være hold i det.

28. oktober. Der skulle være klubmøde om aftenen, så derfor havde jeg fået strikket min del af oplægget færdigt og viste det til de andre. Aksel, Preben og Richard fik endda en kopi hver.

Aksel havde "glemt" at lave sit indlæg, og det var ikke til at finde ud af om Richard havde forberedt sit. Men jeg regnede med at han havde nogle punkter i hovedet, og at han ville tale lige ud af posen om sikkerhedsproblemerne og den manglende lægeordning.

Vi diskuterede frem og tilbage om vi burde gå imod fyringer og fordeling - og enedes om at det burde være sådan at man begyndte med at gå imod en fordeling, at man derefter - om nødvendigt! - måtte acceptere en fordeling og så videre., og at man - hvis den var hélt gal! - måtte æde fyringer, men så måtte slås for at firmaet ikke brugte "plukke"-

metoden, det vil sige tog dem som de mente var de mest dovne, de mest syge, dem der svarede mest igen og så videre.

I hvert fald mente vi at der ikke var nogen særlig kampstemning, hverken på gulvet eller blandt tillidsfolkene.

Johs. fortalte at han i en anden afdeling havde hørt at deres værkfører havde sagt at der skulle fyres 15-17 arbejdere. Dermed var Westergaards oplysning bekræftet.

Klubmødet blev udskudt, da Bent var blevet syg. - Jeg foreslog derfor Richard at vi benyttede pausen til at få skrevet vores oplæg færdigt og duplikeret det til kollegerne i de andre afdelinger. Den var han med på.

Der var et par grunde til at jeg foreslog dette. Den vigtigste var at jeg mente det var meget nødvendigt at vi tog et initiativ til at få samlet tropperne på hele fabrikken. Den anden var at hvis vi formulerede os

skriftligt i kogeriet så var der større chance for at vi fik tygget sagen ordentligt igennem.

Jeg sagde så til Preben at hvis han havde noget der skulle med eller tages hensyn til - kommentarer eller forslag - så måtte han komme med dem helst allerede næste dag, så skulle jeg nok sørge for at få hans synspunkter med i papiret.

Erik ..., ingeniøren, der havde foretaget støjmålingerne og som var ansat som menig tekniker på timeløn blev fyret med 14 dages varsel. Han fortalte det selv til mig, sådan rent "en passant" og han så ud til at være noget ked af det.

Efter min opfattelse gjaldt funktionærloven, sagde jeg. Og da han havde været ansat over 3 måneder skulle han mindst have 1 måneds opsigelse. Jeg anbefalede ham og de to laboranter – Ulrik og Bihani - som var tilstede at gøre noget ved sagen.

Erik var ikke meget for at der skulle gøres noget. Hans far var ansat i en overordnet stilling i firmaet og skulle ikke gerne høre for at sønnen gik og

"aktionerede". Han mente osse at hvis han brokkede sig så ville det kunne skade ham når han søgte arbejde andetsteds og skulle henvise til sidste arbejdsplads.

Det er altså sammen meget tænkeligt.

Laboranterne skulle ikke have noget i klemme, sagde de.

(Af funktionærlovens § 2, stykke 2 og 4 fremgår det stjerneklart at opsigelsesvarslet skulle have været mindst 1 måned).

Det blev oplyst at man havde fyret 10 funktionærer.

29. oktober. Jeg spurgte Richard og Preben om de ikke syntes vi skulle gøre noget ved fyringen af ingeniøren. For eksempel at vi henvendte os til Kosack eller Witt, som var en slags talsmand for funktionærerne eftersom han både var formand for deres personaleforening og medlem af selskabsbestyrelsen.

Men de var ikke meget opsatte. Tværtimod. Jeg snakkede med Ulrik, men han turde ikke - sagde han.

Så vidt jeg kunne se burde vi gøre ét eller andet, fordi Erik havde lavet noget arbejde som i en vis forstand var på vores bestilling og til gavn for os - og fordi han var lønslave lige som os andre. Måske kunne han osse lære noget af det.

Senere på dagen rejste jeg så sagen solo over for Kosack, men jeg måtte unægtelig trække ham kraftigt i ærmet, fordi han ville videre på sin runde.

Jeg viste ham de relevante steder i funktionærloven og så - endelig - lovede han at forhøre sig hos Mikkelsen; det er én af maskinmestrene.

Min argumentation var at det var krænkende for min retsbevidsthed at man fyrede folk uden at følge loven, og at det var lige krænkende selv om Erik ikke selv ville have gjort noget ved sagen. (Man kunne måske endda sige at det netop er i sådanne

tilfælde at loven skal bevise sin styrke, hvis den har nogen).

Kosack havde i øvrigt ikke hørt at der allerede var fyret 10 funktionærer og blev endnu engang overrasket over at gulvet var bedre informeret end han selv.

En mand der tidligere havde virket i AOF, men som nu var skaffet ind som funktionær af Bent - især for at være sekretær for sikkerhedsudvalget - gav anledning til en lille, men pudsigt affære.

Engang før julen 1973 havde vi fået udleveret hjelme, da vi jævnlig stødte hovederne mod rørene når vi skulle ind under platformene. Dette skete særlig hos Richard og Aksel, idet deres platform hang i den lumske højde af 1 meter og 70.

Jeg foreslog nogen tid efter Westergaard at man anskaffede nogle visirer til at sætte på hjelmen, da visirer er mere behagelige og praktiske end beskyttelsesbriller (som dugger). Dette blev

accepteret, og vi fik vores visirer, og de var ganske udmærkede.

Jeg stod nu og snakkede med Westergaard om ét eller andet kog og var iført fuld embedsdragt med hjelm og visir (visiret er låst i nederste (lodrette) og øverste (vandrette) stilling, men ikke ind imellem).

Desuden havde jeg min kulfiltermaske hængende om halsen. Jo - Sørensen skulle bare have set mig. AOF kom tilstede - sprang på mig som en mellemstor vovse og sagde at der var en fabrikant der havde fået dén fikse ide at sælge visirer, men hvad gjorde jeg når der kom noget flyvende? Jo – ho ho - jeg gik et skridt bagud, kastede nakken tilbage og åbnede munden i bar forbavselse. Og hvad så: Visiret ville gå op og jeg ville få det alltsammen i munden!

Jeg bestred hans historie med at der var lås på visiret (han prøvede efter og måtte give mig ret) og at jeg for det andet altid havde maske på, så at det

faktisk var ligemeget om munden var åben eller lukket.

AOF forsvandt skyndsomt og vi andre grinede ret hjerteligt - men hvad skulle sådan en sikkerhedsfidus osse spille klovn for? Han kunne jo bare have spurgt om jeg syntes at visiret var godt, så havde han osse fået at vide at det fungerede tilfredsstillende. Og det endda på en høflig måde. Hans fejl var at han ikke havde undersøgt sagen før han udtalte sig, og dét skal man ikke slippe godt fra.

Om aftenen - på vejen hjem - udlånte jeg det eksemplar af mit oplæg til klubmødet der var beregnet på vores Erik (men som var på fordeling i denne uge) til Viggo. Årsagen var at han endnu var meget skeptisk over for kogeriets maj-aktion, og da han jo var blevet tillidsmand i en anden afdeling, mente jeg det kunne være en vis fordel for os hvis han var orienteret på en ordentlig måde. Jeg fortalte ham at vi nok ville duplikere oplægget når vi havde arbejdet lidt mere med det.

Fremmedlegionæren Henry havde i løbet af dagen sagt til Richard at "vi" ikke ville høre noget politisk foredrag på klubmødet - og det havde Richard til en vis grad taget til sig. Jeg advarede ham mod at vi gav efter for presset.

30. oktober. Jeg fik fat i Erik ... og fortalte ham hvad jeg havde gjort i hans sag. Han var ikke alt for begejstret. Først protesterede han, men efterhånden forstod han min pointe nemlig at man ikke kunne acceptere at firmaet brød loven uden videre.

Det viste sig nu at han var blevet ansat af maskinbossen - Ingemann - uden skriftlig kontrakt, og dette udlagde jeg som at personalechefen ikke havde været indblandet i hverken ansættelse eller fyring. Dette kunne have en vis betydning fordi man måtte formode at personalechefen var inde i reglerne, mens det var mere tvivlsomt om Ingemann var på lige så god fod med paragrafferne. Man kunne måske mene at Ingemann var

undskyldt, men da man i maskinafdelingen siden hen direkte fastholdt at man havde gjort som man skulle, så handlede man ikke længere i god tro, for man udtalte sig vel ikke sådan uden at have talt med kyndige folk, og så kan man godt slå fast at man bøjede loven hårdt og brutalt, selv om det "kun" var 14 dages løn det drejede sig om.

Per Gregersen var ude på fabrikken klokken 16, det vil sige efter arbejdstid for at tale med dem han havde undersøgt. Ifølge Viggo havde han sagt at han kunne konstatere træthed efter arbejdsdagen, men at stofferne ikke syntes at have haft nogen særlig indvirkning at dømme ud fra blodprøver. Han skulle først afslutte sin undersøgelse i løbet af et par år, fordi det var nødvendigt at have en sammenligningsgruppe der ikke havde været udsat for opløsningsmidler og dér havde han fået fat på nogle lager- & pak-arbejdere.

Det havde på mødet vist sig at der ikke var nogen der havde fortalt ham at arbejdstilsynet havde

foretaget visse undersøgelser i sommer, blandt andet af støvforekomsten i kogeriet og af koncentrationen af opløsningsmidler i andre afdelinger og havde udstedt påbud om forbedring af sikkerhedsforholdene dér.

31. oktober. Kosack sagde at man havde fortalt ham at teknikeren Erik havde fået rigeligt varsel.

Jeg snakkede videre med Ulrik og Preben om det, og vi blev enige om at der ikke var mulighed for at gøre mere. At anmelde lovovertrædelsen ville nok være at gøre for meget ud af funktionærernes problemer.

Ulrik fortalte at han nu havde meldt sig ind i en arbejdsløshedskasse. De skønne tider hvor funktionæren kunne få dét job han ønskede var forbi - men han ville godt indrømme at han først var blevet solidarisk da han selv begyndte at lugte røgen.

Richard ville alligevel ikke være med til at vi udsendte et duplikeret oplæg til kollegerne i de

andre afdelinger. Han mente resultatet ville blive at de blev endnu mere modvillige over for os.

Jeg sagde at det selvfølgelig godt kunne være rigtigt, og at vi kunne komme til at skærpe de modsætninger som åbenbart var der - men at det alligevel kunne blive til vores fordel hvis det blev gjort helt klart hvad det var vi egentlig var uenige om i klubben. Og på længere sigt troede jeg vi nok kunne skabe både forståelse for vores opfattelse - og enighed i klubben, men vi var nødt til at gøre en begyndelse ved at rejse debatten.

Jeg foreslog så at vi i stedet for at uddele et oplæg skulle gøre det sådan at vi nok skrev et papir men at vi kun uddelte det i kogeriet (heriblandt til Ulrik) og sådan at vi alle kunne bruge af det i vores mundtlige indlæg på klubmødet.

På vejen hjem fortalte jeg lidt om det til Viggo, der havde læst mit første udkast. Han sagde at han syntes fremstillingen af maj-aktionen var

udmærket, og han var meget interesseret i at få at vide om vi alle var enige i indholdet.

Årsagen til hans store interesse blev afsløret nogen tid efter. Han havde nemlig vist papiret til Bent som havde fået lavet en fotokopi. Vi var lidt sure over at vores papir var "lækket", fordi vi måtte tro det var en i kogeriet der var læksmand, eftersom Viggo direkte benægtede at det var ham. Det var først efter lidt Sherlock Holmes-arbejde vi kunne fastslå hvem der var synderen.

Han benægtede ganske vist igen - og da vi sagde han var fuld af løgn truede han med fabrikschef (!) og alt muligt andet før han faldt ned på jorden.

1. november. Fra om eftermiddagen gik jeg en uge på fordeling og benyttede friheden til at udarbejde papiret, duplikere det og sende det til alle kollegerne. Det blev en større sag hvor de fleste af vores problemer og argumenter blev opregnet.

30. Klubmødet (Arbejdsmændenes klub)

5. november. Henry blev valgt som dirigent på Bents forslag. Meningen var vist at oppositionen skulle trynes, men det er osse tænkeligt at Bent satte mere ind på at takkes Henry end tidligere (se eventuelt s. 256).

Vi var som sædvanlig en del til stede fra kogeriet: Richard, Erik, Willy, Johs., Preben og jeg selv, mens Aksel var sygemeldt og Villy H. bare udeblev.

Referatet fra sidste møde blev læst op og godkendt, og derefter fulgte Bents beretning. De vigtigste punkter i den var følgende:

Når nye tillidsmænd skulle på kursus havde firmaet hidtil betalt den sædvanlige dagløn, men dét ville man ikke mere, og derfor var det nu fagforeningen - det vil sige os selv - der skulle betale. Derimod ville firmaet godt betale til de kurser der drejede sig om

firmaregnskaber, bedriftsledelse og samarbejdsforhold.

Med hensyn til lægeordningen var der sket dét at LO, Arbejdsgiverforeningen og Lægeforeningen havde udarbejdet et forslag.

Bent vidste ikke mere om sagen og foreslog at vi så tiden an. Den tidligere vedtagelse om at der skulle stilles forslag i samarbejdsudvalget havde han åbenbart svedt ud?

Der havde været et møde mellem Bent, Rasmussen, Harbak og Hill Madsen om arbejdssituationen. Det var blevet fremlagt som en kendsgerning - der ikke kunne ændres på - at der skulle fordeles. Men Hill-Madsen ville meget gerne have taget sagen op i samarbejdsudvalget, hvad Bent syntes var urimeligt, eftersom man jo ikke ville kunne ændre på situationen. Hill-Madsen havde så svaret at han øjensynlig kunne lære Bent en del om demokrati.

Man holdt så samarbejdsudvalgsmødet, men efter Bents mening havde der ikke været andet at gøre end at sige: Nå!

I forbindelse med den sidste lønforhandling havde der været en kontrovers – sagde Bent - idet kogeriet havde opnået 50 øre ekstra i timen. Linjen havde ellers været at man skulle have det samme over det hele, men kogeriet havde forlangt 3 kroner mere hvad Bent syntes var helt urimeligt. Kogeriet havde ganske vist foreslået at Bent osse skaffede noget lignende til de andre afdelinger, men dét ændrede ikke på sagen.

Årsagen til at kogeriet havde fået tillægget var at de kunne henvise til at de havde forskellige gener, og dét kunne man jo ikke bestride hvis man ikke selv arbejdede i afdelingen. Deres krav om forbedring af støjforholdene og så videre havde osse bevirket forskellige forbedringer, så at situationen nu var blevet mere menneskelig.

Imidlertid skulle vi huske - os i kogeriet - at alle ting havde deres modningstid; man kunne ikke få tingene fra den ene dag til den anden.

Der havde netop været en kongres i SID hvor man havde udarbejdet kravene til den næste overenskomst. Først og fremmest krævede man 25 kroner som minimumsløn. Desuden krævede man halvårlig taktregulering, forbedring af dyrtidsordningen, nedsættelse af arbejdstiden, forbedring af miljø og sikkerhed - og: forlængelse af opsigelsesvarslerne.

Den efterfølgende debat var mere langvarig end vanligt på grund af beskæftigelsesproblemerne, men der kom ikke ret meget ud af den.

Jeg fortalte at Westergaard havde sagt der skulle fyres 15-17 stykker når fordelingen var slut. Og sagde jeg var helt enig med Bent når han kritiserede forhandlingerne med Hill-Madsen. Der var åbenbart alligevel ikke noget samarbejde der var værd at tale om for - når det kom til stykket - så gav

ledelsen bare sine ordrer. Basta. Firmaet havde heller ikke nævnt muligheden af at man kunne spare nogle andre steder, for eksempel på aktionærernes udbytte, på bestyrelsens tantieme eller på direktionens lønninger.

Dernæst forklarede jeg hvad det var vores aktion var gået ud på i maj. Først og fremmest ville vi have forbedret sundheds- og sikkerhedsforholdene og for det andet mente vi det var på tide at få noget mere i posen. Vi havde flere gange foreslået det på klubmøderne, men Bent havde afvist vores 3 kroners krav, dernæst var vi gået til ledelsen og havde sagt vi måtte have mere for den agtpågivenhed vi skulle udvise, for vores erfaring og for vores omflytning fra den ene position til den anden.

Resultatet af aktionen kunne opgøres til at vi havde fået effektiv udsugning på alle gryderne - og nu på det sidste at dampe og støv blev opsamlet i et vandskylleanlæg.

For det andet var de værste støjgener blevet fjernet.

For det tredje havde vi faet et beskedent tillæg på 50 øre i timen - på trods af fællestillidsmanden!

Og for det fjerde var det lykkedes os at opstille og gennemføre nogle krav som gruppe, og det var måske det vigtigste for derved havde vi fået større selvrespekt og vi havde sikkert osse aftvunget respekt for os fra personerne i de højere luftlag?

Vi havde osse opnået et kedeligt resultat, for det viste sig at det var meget sværere at overbevise vores fællestillidsmand end det var at overbevise ledelsen. Det var som at slå vand på en gås når vi forklarede ham at aktionen skulle være en murbrækker, og at vi sådan set ikke var ude på at beholde tillægget for os selv, men gerne så at de andre afdelinger osse hentede noget hjem.

Bent havde tværtimod gjort alt hvad han kunne for at tage modet fra os og for at tage vores fornuft fangen som han sagde. Og det var ikke én gang, men tre gange - først på et møde før aktionen, så på

mødet med ledelsen og til sidst på et møde under aktionen som endte med at vi måtte indstille skydningen.

Efter mig var der en anden kollega som kritiserede ledelsen for at træde på demokratiet. Derefter var det Bents tur til at svare.

Han sagde igen at ledelsen var kommet med et diktat og at det var en dårlig måde at samarbejde på. Med hensyn til fyringer så måtte han sige det ikke passede. Hvad min værkfører havde sagt måtte stå helt for hans egen regning for nu var man nået til den faste kerne, og man ville ikke fyre flere - men på den anden side måtte man naturligvis tage et vist forbehold for hvad firmaet ville gøre, hvis der ikke kom ordrer nok.

[Det viste sig kun 8 dage senere at Bent tog fejl. Der blev igen fyret nogle stykker. Enten havde firmaet skjult dette for Bent, eller osse skjulte han det for os.]

Han var enig med mig i at man burde tage af firmaets overskud men det var en politisk sag som måtte løses længere oppe - man kunne ikke give sig til at flytte milepæle på et klubmøde.

Erik sagde det ikke passede der skulle fyres 15-17 stykker. Han havde talt med Westergaard, sagde han - men det var løgn - og Westergaard havde dementeret. (Nu er spørgsmålet hvorfor Erik sagde sådan. Hvorfor skulle fyringsrisikoen absolut dysses ned? Hvorfor skulle vi ikke diskutere sagen? På denne måde fik vi allesammen trukket tænderne ud. - Jeg havde på dette tidspunkt ingen grund til at betvivle at Westergaard skulle have dementeret over for Erik. Det var da meget muligt og for så vidt osse glædeligt.)

Det næste emne der blev taget op var sundheds- og sikkerhedsforholdene. Det begyndte med at Richard spurgte om hvordan det gik med lægeordningen. Om sagen var droppet igen?

Bent svarede at Per Gregersen havde foretaget en undersøgelse og havde konstateret træthed med mere. - Desuden sagde han at vi jo ikke kunne få en ordentlig lægeordning når der ikke var uddannet nogle bedriftslæger.

Derefter var det mig igen. Osse jeg kritiserede at der ikke var sket noget med dét krav som fællesklubben tidligere havde vedtaget at rejse i samarbejdsudvalget.

Mens jeg snakkede løs gjorde dirigenten flere forsøg på at afbryde mig - blandt andet med tilråb af skuffen: "Skal vi hele papiret igennem?"

Osse Kurt fra cellulosen mente man skulle undersøge mulighederne for en lægeordning nærmere og ikke bare lade sagen ligge. Han foreslog at man kontaktede de andre firmaer i Monberg-Thorsen-koncernen for at se hvordan man greb det an dér.

Efter yderligere debat - blandt andet om en ulykke hvor en forblander var blevet skalperet i den ene

side af hovedet af en røremaskine - blev beretningen sat under afstemning. Den blev vedtaget med 23 stemmer for og 1 imod (og det var vist mig). Jeg spurgte Richard om hvorfor han stemte for - "Tja - tingene er jo sket", sagde han.

Til sidst blev regnskabet osse vedtaget, og der blev foretaget diverse valg - eller rettere: genvalg.

Bagefter satte jeg mig over til Bent med min bajer og kissemissede. Han skældte mig ud over at jeg ikke selv havde givet ham vores papir for han kunne jo være kommet i en meget vanskelig situation hvis han ikke havde haft det.

I øvrigt var der nok store chancer for at jeg med tiden ville lære at se mere realistisk på sagerne.

Jeg svarede igen med at hans linje var alt for slap, og at det var for dårligt at han skulle være vores værste modstander under aktionen.

- "Det er da klart", sagde han. "Jeg var jo det eneste mandfolk I mødte:"

Sådan!

7. november. Henry pralede vidt og bredt med at det var lykkedes ham at holde mig nede på klubmødet. Men der var flere der kritiserede hans façon. Den må dog have været god nok, eftersom han senere blev ansat som værkfører.

12. november. Bent var til filmoptagelse. Han skulle være med i en SID-film, og derfor var Erik fungerende fællestillidsmand - og dén der skulle ordne en sag om én der havde haft overarbejde $\frac{1}{2}$ - 1 time mens vi havde fordeling.

Han gik til Rasmussen og spurgte hvordan det kunne være der havde været overarbejde.

Rasmussen undrede sig over at Erik ikke havde mere tillid til firmaet og forklarede at der havde været reparation det pågældende sted til klokken 15.30 og at man havde været nødt til at producere bagefter fordi den pågældende vare - der havde ventet - skulle afsted tidligt næste morgen.

Det var i orden, sagde Erik - men Rasmussen fortsatte med at konstatere at Erik ikke var sin plads voksen selv om han havde været på så-og-så-mange kurser og burde vide bedre. I øvrigt var samtalen slut.

Erik takkede – lidt syrligt - for samtalen og gik ned igen. Efter hans opfattelse var han blevet trådt på nok så grundigt. Og Rasmussen havde været fræk, så nu overvejede Erik derfor at nedlægge både som fællestillidsmand og som tillidsmand. På den anden side skulle Rasmussen jo ikke tro at der ikke skulle mere til for at blive af med en mand.

Jeg talte med Erik umiddelbart efter hændelsen og sagde at historien viste at der kun sad et ganske tyndt lag fernis på Rasmussen, men at man ikke skulle lade sig irritere af dét, for hvis man ville nedlægge sine poster så måtte der være tungtvejende grunde til det. Og frem for alt måtte man være sikker på at der var opbakning til det fra kollegernes side.

Sagen blev naturligvis diskuteret indgående dagen igennem blandt kollegerne i kogeriet. Vi var alle ret indignerede, men var noget uenige om hvor vidt man skulle tage sin hat og gå - eller om man skulle vente til der var en passende lejlighed til at svare igen.

Efter min mening skulle man forlade samarbejdslinjen og afskaffe tillidsmandssystemet som hæmmede mere end det gavnede, men i den aktuelle situation var sagen en anden.

Hér drejede det sig tilsyneladende mere om uhøflighed end om det principielle. Hvis man ville gå, så skulle der være grunde til det; man skulle ikke gå bare fordi én eller anden fabrikschef fornærmede os.

Ulrik fortalte at han havde læst oplægget til klubmødet og at han syntes det var godt. Faktisk havde han brugt flere af argumenterne i diskussioner med sine kolleger - for eksempel havde han over for dem foreslået at man skulle tage

af firmaets udbytte i stedet for at sende folk hjem
på understøttelse.

31. Fyringen

13. november. Erik var hos Rasmussen og fik en delvis undskyldning for gårsdagens episode, hvorved han straks kom i bedre humør og følte sig accepteret igen.

Ved samme lejlighed fik han at vide at jeg ville blive fyret, men det sagde han ikke noget om hverken til mig eller de andre makkere - og dét ødelagde heller ikke humøret.

Westergaard sagde til Aksel at han havde fået besked om at han kunne fyre hvem han ville. Det kom sig af at Aksel havde spurgt om den brune kuvert han løb rundt med - det var noget papir til Allerød-fabrikken - var en fyreseddel. Westergaard havde vendt spøgen i luften og sagt at hvis han ville have en fyreseddel så skulle han bare sige til.

Sidst på eftermiddagen kom Westergaard med følgende seddel:

Opsigelse

Hr. Bjørn Andersen.

Vi beklager at måtte meddele Dem, at vi som følge af nedsat produktion ikke længere kan beskæftige Dem i vor virksomhed.

Skulle vi i fremtiden påny få brug for Deres arbejdskraft, vil vi lade Dem det vide.

De blev ansat hos S. Dyrup & Co. A/S d. 16.7.1973 og ifølge gældende regler for opsigelsesvarsel bliver Deres sidste arbejdsdag onsdag d. 27.11.1974.

Med venlig hilsen

Jens Rasmussen

Når man i skrivelsen åbnede mulighed for en eventuel genansættelse var det ikke fordi man var

særlig fornøjet med mig, men fordi der var tale om en standardskrivelse, hvor der bare skulle indføres navn og datoer.

Jeg fortalte Richard og de andre at jeg havde fået sedlen - og gik lidt efter til Erik, hvor Richard allerede havde været for at sé om der kunne gøres noget.

Westergaard havde sagt mig at det ikke var med hans gode vilje jeg var røget ud - og til Aksel sagde han at han havde fortalt Rasmussen at jeg var korrekt at jeg ikke lavede fejl, og at jeg heller ikke havde nogen sygedage.

Rasmussen havde svaret at der skulle fyres én, og at man måtte følge anciennitetsordningen.

[Jeg har ikke noget imod anciennitetsordningen når det endelig skal være, men det var påfaldende

at firmaet kun to dage før jeg fik fyresedlen bragte det formelle i orden med Frits, idet man den 11. overførte ham endeligt til udskrabningen].

Erik fortalte nu at han havde vidst besked siden om formiddagen, og at han havde ventet der var flere der skulle ud [pudsigt nok havde han jo sagt det modsatte på klubmødet!], og da det så havde vist sig at der kun skulle fyres 2-3 stykker plus de gamle over 67, dem var der osse nogle af, så måtte man være helt lettet. Dette måtte jeg naturligvis ikke misforstå. "Men det var da godt at der ikke røg flere"?

Jeg spurgte ham om han mente der var politik med i spillet, for Bent havde jo i sin tid gjort hvad han kunne for ikke at få Mogens ind på fabrikken igen.

Erik mente ikke det var tilfældet for så var jeg allerede røget ud under aktionen i maj.

Det kunne man ikke være 100 % sikker på, sagde jeg. For under aktionen kunne firmaet jo se vi stod sammen, og at der var risiko for at konflikten blev

langt større hvis man fyrede. Nu derimod kunne man benytte sig af situationen til at undgå alt bøvlet.

Senere snakkede jeg med Aksel og sagde at der efter min mening ikke skulle "gøres" noget, fordi jeg havde lagt billet ind på et skibsbyggerkursus på Refshaleøen og nu ville se at få dét rykket frem.

Men en mere alvorlig grund - som jeg holdt for mig selv - var at en aktion, hvis den overhovedet kunne komme på tale, nok ville fuse ud eller ende med nederlag og desorganisering. På dén måde kunne den gøre mere skade end gavn.

Smedenens tillidsmand, Peter, havde spurgt Aksel om han troede der var politik med - for hvis det var tilfældet, så burde man protestere. Men Aksel - af alle - havde svaret at dét troede han ikke. Peter spurgte Erik om det samme, men osse han havde bestridt det.

14. november. Poul, Hill-Madsens chauffør, kom forbi og spurgte om firmaet mon havde været bange

for at jeg engang skulle blive dem for god en tillidsmand.

Jeg svarede at der nok var noget lusk med i spillet, for man kunne jo bare have fortsat med at fordele. Så havde det ikke været nødvendigt at reducere i kogeriet.

Det viste sig senere at Westergaard havde foreslået Rasmussen det samme men var blevet afvist. Ikke desto mindre lavede man en ny fordelingsordning i forlængelse af den første - og ydermere: Man overførte straks efter at jeg var afgået én fra en anden afdeling til kogeriet, da der var blevet endnu en plads ledig. Pågældende blev i øvrigt senere tillidsmand i afdelingen og fællestillidsmand efter Bent Jørgensen.

Erik prøvede faktisk at gøre ”noget”. Han fandt nemlig en annonce frem om at Sojakagen søgte folk af vores slags, omend det var til skiftehold.

Og han var ligeledes hos Rasmussen for at spørge ham om der var politik med i spillet. Svaret var: Nej.-(Hvad skulle det ellers have været?)

Erik skulle så have tilføjet at hvis alle arbejdede som jeg gjorde ville meget være bedre.

Der var flere fra de andre afdelinger der ved frokosten kom hen til mig og sagde jeg bare skulle have holdt kæft over for Bent på klubmøderne så var der ikke sket noget.

15. november. Erik, Richard og jeg diskuterede fyringerne. Dette emne var oppe at vende næsten hver gang vi var nogle der mødtes.

Erik regnede med at der ville komme flere, for Hill-Madsen havde sagt noget om at det ville blive værre endnu.

Jeg kritiserede at man ikke havde garderet sig mere fra vores side - og foreslog at man samlede kollegerne næste gang der var nogen der blev fyret

så man kunne diskutere om man ikke kunne stille krav om en "passende" fordeling i stedet for.

Erik syntes nok om tanken, men ville ikke gøre noget, for dét var umuligt. Han ville være tilfreds, hvis han bare fik at vide at så-og-så mange skulle ud. Punktum. Han kunne ikke tage at der hele tiden røg et par mand hér og et par dér.

Jeg trak den gamle historie fra klubmødet frem - at Westergaard havde sagt at der skulle fyres folk efter fordelingsperioden - og understregede at Westergaards meddelelse havde været korrekt, selv om Bent og Erik havde sagt det modsatte. På dét tidspunkt vidste jeg endnu ikke at Erik havde løjet med hensyn til at Westergaard skulle have dementeret sin oplysning.

Richard mente det kunne være at man lukkede kogeriet.

Jeg syntes det lød helt urealistisk, fordi det ville betyde at Dyrup ville blive afhængig af de andre

farve- og lakfabrikker og derfor måtte aflevere profit til dem.

Men Richards bemærkning var nok osse kun udtryk for en helt generel utryghed ved situationen og angst for hvad der kunne komme.

Erik som var alene i det nye kokeri insisterede på at der skulle renses filter. Westergaard mente det kunne vente, men bøjede sig - derefter bad Erik om at få én til at hjælpe sig, hvorefter Westergaard sendte Aksel hen til ham.

Erik sagde at han - altså Aksel - kunne rense filteret, så ville han selv se efter dén vare der var ved at blive filtreret på det andet filter.

Det ville Aksel dog ikke være med til, men tilbød at kigge efter så Erik selv kunne rense sit filter.

Erik tog det snavsede filter ud af filtermaskinen og kørte det op i renserummet, hvor han lod det stå for at gå over at ryge.

Filteret blev derfor stående urensset til Preben om mandagen. Og eftersom det stod og tørrede ud, idet al terpentinen dampede af, blev rensningen vanskeliggjort. Var det blevet stående nede i filtermaskinen til om mandagen havde det været tilpas fugtigt når det skulle renses. Til gengæld var sundhedsfaren mindsket, fordi der ikke var nogen terpentin i det - men det var ikke sådan vi plejede at gøre, og det var heller ikke af sikkerhedsmæssige grunde at Erik lod det stå.

18. november. Aksel fortalte filterhistorien til Preben, som blev endnu mere sur på Erik end han var i forvejen. Han ville stikke til ham og fortælle ham at vi godt kunne undvære ham som tillidsmand hvis det var sådan der skulle samarbejdes.

Westergaard oplyste i en længere snak at der nok ville blive fyret nogle flere i kogeriet at yderligere 10 funktionærer skulle opsiges - man skulle ned på 1972-niveauet - og at Erik ikke havde spurgt ham

om fyringen af de 15-17 før klubmødet, men dagen efter, og dér havde han - altså Westergaard - vedgået hvad han havde sagt til mig.

Mærkeligt nok havde Erik ikke nævnt noget om dette til mig, men en undskyldning havde da været på sin plads.

I øvrigt var Westergaard lidt knotten over at jeg havde bragt hans bemærkning videre, men jeg forklarede at sagen var så alvorlig for os at jeg var nødt til at fortælle den videre. (Desuden havde jeg ikke lovet noget om at tie stille).

I de kommende dage var der flere forsøg på at få taget fyresagen op. For eksempel havde Villy H. været hos Erik for at foreslå en ny fordelingsordning i stedet for at fyre. Erik gik til Bent, men kom ikke længere.

Osse jeg talte for en fordeling. Ikke fordi jeg syntes det var en skidegod ordning, men fordi man undgik at kaste den enkelte ud i arbejdsløshed og fordi vi ville stå stærkere når vi havde forbindelse med

hinanden. Firmaet ville osse have en stor fordel, fordi man bevarede arbejdsstyrken intakt og derved havde de nødvendige folk når produktionen måske skulle forøges igen.

På højlageret blev én af Eriks bekendte, Svend, fyret. Han var ganske vist den sidst antagne, men var kun blevet hældt ud, fordi man ville af med den næstsidste, en fremmedarbejder der havde for mange sygedage på samvittigheden. Kort sagt - man havde fyret dem begge (og engang efter jul genantog man så Svend).

19. november. Da jeg hørte at Bent ved frokosten havde fortalt dem han sad sammen med at firmaet planlagde en ny fordelingsrunde gik jeg sporenstrengs til Erik og foreslog at klubben gik i arbejde for at få de sidst fyrede genantaget. Han syntes det var en god idé og ville forelægge den for Bent som sin egen, specielt ville han gøre noget ud af historien med Svend!

Han kom tilbage efter nogen tid og beklagede at Bent ikke ville rejse sagen da man jo så måtte trække alle dem der tidligere var blevet fyret tilbage igen, og dét var plat umuligt.

20. november. I rygerummet hang følgende plakat. Det var lige præcist hvad vi mærkede til protesterne mod Hartling-regeringen på Dyrup, hverken mere eller mindre:

DET OMREJSENDE TEATERSELSKAB DEN
DANSKE REGERING
|OPFØRER FOR TIDEN PÅ KOMEDIEHUSET
CHRISTIANSBORG
TRAGEDIEN
DEN POLITISKE PRÆSTEMAND ELLER
DO SKA' NED ME' NAKKEN ARBEJDER
22 MEDVIRKENDE & STATISTER
MØD OP DEN 26.11. OG GIV DIN MENING OM
FORESTILLINGEN TIL KENDE, ENTREEN
DER KUN GIVER ADGANG TIL PLADSEN
FORAN TEATRET = DIN UGELØN.
LAD OS GIVE DEM NOGLE KLAP.

Osse andre steder var plakaten sat op. Der var dem der troede det var mig der havde gjort det - hvad jeg beklageligvis måtte dementere.

Da førsteholdet skulle til frokost blev jeg sat til at passe Eriks filtermaskine i kælderens. Efter forståelse mellem ham og Westergaard, som er afdelingens to sikkerhedsfolk, skulle filteret køre med 5 kilo tryk, hvor det højst var tilladt at køre med 2,2.

Jeg sagde til Erik at det var noget underligt noget, for Westergaard havde for ikke længe siden bebrejdet Aksel at han kørte med for højt tryk.

Erik indrømmede at det var forkert, og han bad mig direkte om at lade trykket være, da jeg sagde at jeg ville sænke det.

Jeg må tilstå at jeg var en bangebuks der fortjente en gang stryg for jeg lod trykket være - skønt jeg var fyret og ikke havde spor at miste.

Men efter frokost var der osse kommet fuldt tryk på mig for jeg brokkede mig til alle og enhver, især til Westergaard og Erik.

Westergaard ville først snakke udenom - det var nødvendigt med det høje tryk for at få varen igennem og så videre - men da han så at jeg var temmelig vred og mente det alvorligt kunne han jo godt se den var gal.

Jeg spurgte ham om hvad han havde tænkt sig man skulle gøre når begge sikkerhedsfolk sked på reglerne - men dét kunne han ikke svare på.

Erik blev osse sur, men det var over at jeg var gået til Westergaard.

Problemet var - måske - at varen kun kunne filtreres med 4-5 kilo tryk, hvis man ikke hele tiden skulle skifte og rense filter.

Man bøjede altså reglerne når det ikke kunne være anderledes for varen skulle jo igennem - og helst med så lidt besvær som muligt.

Alternativet var at man skaffede sig noget bedre maskineri - eller lavede varen om så den passede til det maskineri man havde.

Der kom opslag op om at fordelingsordningen skulle fortsætte en ny 5-ugers periode. Så var der ikke længere tale om rygter.

Denne gang kom det osse som dekret fra direktionen - den eneste forskel var at Hill-Madsen havde opgivet at holde sine forelæsninger om demokratiets sande væsen.

Efter aftale med Westergaard gik jeg til Bent. Først havde jeg for en ordens skyld forsøgt at få Erik til at gå, men det var han ikke meget for. Han nægtede det faktisk.

Hos Bent forlangte jeg at klubben krævede genansættelse af de sidst fyrede, for det var helt absurd at man fyrede en håndfuld med

begrundelsen arbejdsmangel når man sendte hele den øvrige fabrik på fordeling.

Han viste mig et papir fra Jernets arbejdsgiverforening hvorefter man godt kunne fyre folk midt under en fordeling.

Jeg svarede at jeg var ligeglad med hvad arbejdsgiverne mente og skrev, for spørgsmålet var nu om han ville få klubben til at arbejde i vores interesse eller ej.

Og da han åbenbart ikke ville gøre noget så måtte man drage dén konklusion at han og klubben ikke arbejdede i de fyredes interesse.

Han svarede at hvis man genantog os, så måtte man osse genantage alle dem der var blevet fyret før den første fordelingsrunde.

Det ville da være udmærket sagde jeg. Men der var dog en vis forskel, nemlig at vi var blevet hældt ud mens der kørte en fordeling.

Bent nægtede fortsat at gøre noget, for efter hans mening ville det være lige så virkningsfuldt som at stille sig på et gadehjørne og råbe op.

Jeg konstaterede at der var tydelige indicier for en politisk fyring, eftersom kogeriets værkfører kunne gå ind for en fordeling mens fællestillidsmanden ikke kunne.

Han indrømmede at sagen måtte se sådan ud fra min synsvinkel, men jeg måtte tro ham på hans ord når han sagde at han aldrig ville være med til at hælde en politisk modstander ud, men altid ville møde ham med argumenter.

22. november. Smedetillidsmanden, Peter, fortalte Aksel at Bent på et netop afholdt samarbejdsudvalgsmøde havde spurgt Hill Madsen, om jeg ikke kunne blive genantaget. Hverken Rasmussen eller Harbak havde sagt noget, og Peter havde ikke kunnet høre hvad der skete, men sagen faldt åbenbart.

Da jeg hørte dette gik jeg til Erik og spurgte om han ikke havde "glemt" at fortælle mig at jeg havde været oppe i SU, men han svarede at han ikke havde fået fat på hvad der skete, for han havde siddet ved den anden side af bordet og fik ikke hørt snakken.

På den anden side havde han heller ikke grebet tråden og forsøgt en "redningsaktion".

32. Eksplosionen

I førsteholdets frokost stod jeg ved én af gryderne i pilotrummet, hvor jeg havde arbejdet gennem nogle uger med nogle særlige lakker, der kun blev lavet i meget små mængder. Jeg havde nogle problemer med separatoren og havde derfor tilkaldt Westergaard, og vi forsøgte i fællesskab at ordne sagerne.

Pludselig klokken 11.15 lød der et ordentligt brag fra den anden side og vi sprang afsted med det samme. Det viste sig at det var Villy H.s gryde – nummer 113 - der var eksploderet.

Villy H. havde kogt en lak 12 færdig dagen før og skulle nu kun varme den op til filtreringstemperatur, men da han gik til frokost glemte han at lukke for gassen - hvad der ville have været det mest rimelige eftersom der ikke var tale om et egentlig kog, men om en opvarmning som sagtens kunne udsættes.

Han havde heller ikke varskoet mig der tilfældigvis var den eneste koger der var tilbage i det gamle kokeri i første frokostpause om at gryden kørte. Det var normal praksis at man gav besked til én af dem der var tilbage om at kigge efter kørende kog.

Tagvinduet var blevet blæst op i luften og ned i gården hvorved der havde været en vis fare for folk. Gryden havde ikke været lukket - det vil sige låget til mandehullet var nok lagt henover men var ikke blevet spændt fast med boltene og møtrikkerne.

Noget af lakken var formentlig kogt op, gledet nedover grydevæggen og sat i brand af fyret under gryden.

Derefter måtte ilden have forplantet sig til dampene og lakken i gryden og i sidste ende forårsaget eksplosionen.

Det var altså ikke mig der havde lavet sabotage på grund af fyringen som der var visse kolleger i de andre afdelinger der troede.

Installationerne i rummet brændte i stykker og det hele lignede Jerusalems ødelæggelse for der var totalt sort over det hele.

Kort efter kom Hill-Madsen og forkyndte meget højt og midt i slukningen at "manden" skulle fyres aldeles omgående.

De forskellige personer der var kommet tilstede fra andre afdelinger sendte han tilbage, blandt andet én af smedene der ellers var der fordi han var medlem af brandkorpset.

Brandkorpset havde ikke en heldig dag. Først hentede man en lille håndtrukket sprøjte, men da der manglede et forbindelsesstykke til slangen måtte den opgives.

Skumslukkerne var jo hurtigt brugt op, osse dem der hang i rummene ved siden af.

Så gav sikkerhedsbossen, Ingemann, ordre om at man skulle hente firmaets nye brandsprøjte. Der var faktisk tale om en rigtig brandbil som man

havde købt af ét eller andet kommunalt brandvæsen.

Sprøjten stod parkeret nede i nærheden af højlageret, det vil sige et godt stykke væk, og da truckværkføreren der skulle hente den var kommet helt derhen, så opdagede han at han havde glemmt nøglen. Den måtte han tilbage og lede efter først.

Da endelig firmaets brandbil susede om hjørnet og skulle i aktion, var Falcks sprøjtevoan fra stationen henne på Vandtårnsvej allerede i fuld gang.

Om eftermiddagen blev der holdt møde mellem Bent, Erik, Westergaard, Villy H. samt Harbak og Rasmussen.

Hill-Madsen var ikke direkte tilstede, han havde sagt hvad der skulle siges, og Harbak og Rasmussen skulle kun finde de rigtige ord.

Kosack deltog ikke i seancen, fordi han var på vej hjem fra et besøg hos et amerikansk søsterselskab.

På mødet meddelte cheferne at Villy H. skulle fyres per omgående. Westergaard gjorde opmærksom på at Villy H. ellers havde været en ganske fortrinlig arbejder - og Erik gjorde en del ud af de menneskelige aspekter, som han kaldte dem, idet Villy H. netop stod for at skulle giftes.

Replikkerne var næsten skrevet på forhånd, og der var ikke noget at gøre. Villy H. havde tre ugers opsigelse, men da han netop skulle på en to-ugers fordeling - fordi han havde arrangeret sig til at være sidste mand i første og første mand i anden fordelingsrunde på grund af gifteriet - ville firmaet kun give ham opsigelsespenge for én uge. Sé ham mere ville man i hvert fald ikke.

Bent sagde at fagforeningen måtte undersøge dette nærmere – men der var ingen grund til ængstelse, for Østerbye åd kagen på stående fod så snart han fik den serveret.

Klokken 15.46 - det vil sige et par minutter før vi skulle stemple ud - indtraf Hill-Madsen. Han skulle

ellers hen til sin bil der holdt klar ved porten med chaufføren. Vi havde som vi plejede taget opstilling foran afdelingen og der var måske et par af os der havde fordristet sig til at stikke hænderne i lommen.

Efter en rask spadseretur på 30-40 meter indledte direktør Carl Hill-Madsen, forhen formand for Industrirådet, indehaver af Ridderkorset af 1. grad, sin samtale med os på følgende måde:

"Er det ikke lidt tidligt De holder fyraften?"

Erik forklarede at vi tog afsked med en kollega, hvorefter Hill-Madsen henvendte sig direkte til Villy H.:

"De kan være glad for at der ikke kom nogen til skade".

Det var Villy H. skam osse.

"Men det bliver en dyr historie for firmaet".

Villy H. indvendte at firmaet vel havde en forsikring?

"Ja tak - hvis vi melder dette til forsikringen bliver præmien sat i vejret, så dét kommer vi til at betale selv."

Derefter vendte han sig igen mod Erik idet han sagde:

"De holder tidligt fyraften! Men det er måske kun i dag?" Det var det så.

"Det håber jeg rigtignok osse. Farvel d'herrer".

25. november. Årsagen til eksplosionen var en menneskelig fejl - dét kunne ikke på nogen måde bestrides - og Villy H. havde osse prompte indrømmet at han havde skylden.

Imidlertid var gryden meget antikveret. Man kunne for eksempel have tænkt sig en termostatanordning som de mere moderne gryder havde, så ville eksplosionen nok være undgået.

Desuden var der ikke den sædvanlige dobbeltkontrol, i og med at der normalt var to

mand i hvert gryderum, og mindst én i frokostpauserne.

På den anden side havde Villy H. ikke haft andet at se til den pågældende dag (måske havde han tænkt på den skønne?), men hvis man lige skulle over på lokummet og vaske hænder før man gik til frokost - med tanken at man ville slukke bagefter når sirenen lød - så kunne der let ske en smutter.

Det var en meget beklagelig fejl, og Villy H. var bestemt ikke stolt, men det kunne ikke udelukkes at vi andre kunne komme til at begå en lignende af bar distraktion.

Ulykken viste med al tydelighed hvor farligt og ansvarsfuldt arbejdet var i kogeriet, så der var derfor god grund til at tage sikkerhedsforholdene op til en nærmere undersøgelse.

Tidligere havde firmaet været betydeligt mere large i forbindelse med uheld, for når folk klokkede i det blev de måske flyttet til noget andet arbejde, men fyret blev de ikke.

Peter - smeden - sagde til mig at han syntes at arbejdsmændenes fagforening var alt for slatten. Det ville jeg ikke benægte.

Det havde vist sig i forbindelse med min fyring, sagde han, og med fyringen af Villy H. og med hans tre ugers opsigelse der pludselig var blevet til én.

Westergaard havde fredag, det vil sige på eksplosionsdagen, sagt mig at han mente fyringen af Villy H. havde været rimelig - hvad jeg havde bestridt med de ovenfor anførte argumenter.

I dag havde han skiftet standpunkt og sagt til Kosack, der var kommet tilbage fra Staterne at Villy H. ikke burde have været fyret. Og så blev Kosack sur.

27. november. I går havde der været en meget stor demonstration mod regeringen, men som sædvanlig havde der ikke været det mindste optræk på Dyrup når undtages plakaten i rygerummet. Derfor rejste Aksel og jeg en kritik ved

morgenbordet mod tillidsmændene for deres sløvhed og tilbageståenhed.

En spøgefugl havde indrykket en annonce i Land og Folk hvorefter det fremgik at en lang række fagforeninger protesterede mod regeringen og støttede demonstrationen.

Heriblandt vores fagforening: Farve & lak. Eller var annoncen ægte nok? Det ville være utroligt.

I hvert fald vidste hverken Erik eller Viggo - begge var jo tillidsfolk - hvordan de skulle klare den. Og Bent var i denne uge på fordeling, så han var undskyldt for at han ikke var ude for at opildne os.

Det var min sidste dag, så jeg måtte af med nogle bajere. Aksel, Richard og Preben forærede mig en flaske stærkt og vi lavede en del sjov og ballade.

33. Bagefter

2. december. Aksel ringede og fortalte at der ville komme en ny i kogeriet - én fra en anden afdeling. Westergaard ville ikke have Frits tilbage, for Villy H. ville have været bedre.

Aksel fortalte videre at han, Richard og Preben var godt sure over at jeg var blevet fyret på grund af arbejdsmangel - og at man ikke desto mindre flyttede en anden over.

Og Erik havde fortalt de andre at Rasmussen ville have haft mig fyret allerede i maj, men at han og Bent havde advaret på grund af de eventuelle følger dette ville kunne få på det pågældende tidspunkt.

10. januar 1975. Nogle kammerater fortalte mig at man nu havde ophævet fordelingsordningen, fordi der var nok at rive i.

EFTERSKRIFT 1 (1978, 1981)

1. Hvad kan bogen bruges til ?

Jeg kan ikke garantere for at bogen – umiddelbart – vil være nyttig i klassekampen. På mange virksomheder har situationen været langt mere tilspidset og måske mere "spændende" end den var på Dyrup. Og kampen har været mere omfattende og undertiden endda sejrrig. Beretningerne om kampene på for eksempel *Aalborg Værft*, *Porcelænsfabrikken*, *Berlingske Tidende* og *Activ Stilladser* demonstrerer klart at arbejderklassen kan kæmpe når den er tvunget til det af kapitalisterne - endda at kampen kan rejse en omfattende solidaritetsbevægelse på andre arbejdspladser og i andre befolkningslag.

Hidtil har kampene været forårsaget af kapitalisternes angreb og af den statslige nedskæringspolitik - og målene har været at opretholde de hidtidige arbejdsvilkår og det

hidtidige lønniveau. Arbejdernes aktioner har været forsvarsaktioner, som man har grebet til fordi der ikke var andre muligheder.

Kampene må naturligvis analyseres nærmere rundt omkring så man kan lære af erfaringerne. Og dette vil osse kunne bidrage til at kampen bliver videreudviklet. Så den ikke bare er en defensiv kamp, men bliver en offensiv kamp der for alvor angriber kapitalisterne og deres magtpositioner.

Men man skal ikke kimse af de defensive kampe. Hver eneste kamp bidrager til at der ryger nogle illusioner. For eksempel viste kampen på Aalborg Værft hvor lidt Metalforbundet mente den fyrede tillidsmand skulle sættes til i kroner og øre - og den viste hvor meget forbundet ville slås for en mand der lyttede mere til hvad kammeraterne sagde end til hvad fagforeningsbosserne sagde.

Metals opførsel i konflikten om Sabro Øst, om B&W værft klub 4 og Scaniadam viste at det ikke var arbejderne man ville forsvare når det kom til

stykket - men systemet. Ellers havde forbundsformanden vel heller ikke truet med at ekskludere klub 4's medlemmer?

Og i utallige tilfælde er det blevet klart at Arbejdsretten ikke er objektiv på samme måde som Meteorologisk Institut. I hvert fald står barometeret på uforanderligt, det er altid arbejderne der bliver dømt.

Sådanne problemer kan man nok ikke diskutere ud fra den foreliggende beretning, i hvert fald ikke direkte, og derfor tror jeg osse at nytten af Lakkogeriet er mere begrænset.

Der er tale om en beretning om et forholdsvist typisk arbejderkollektiv uden kamperfaringer, og beretningen viser hvordan det herskende system, det vil sige dén måde arbejdet er organiseret på, dén måde fagbevægelsen fungerer på og så videre, indirekte og om nødvendigt direkte kvæler ansatserne til opposition mod systemet. Men beretningen viser osse at kollektivet ikke desto

mindre både kan og må forsøge en aktion når der ikke er andet tilbage.

Man kan ikke direkte aflæse hvad man selv skal gøre. Dertil er omstændighederne på de forskellige arbejdspladser nok for forskellige. Og man kunne for resten heller ikke tage beretningen som et slet og ret positivt lærestykke, eftersom der blev begået nogle alvorlige fejl.

2. Nogle konklusioner

2.1 Som landet ligger nu er arbejderne den lille

- Arbejdet og dén måde det er organiseret på medvirker til at forhindre at der sker en politisk, en faglig, en personlig og en kollektiv udvikling af arbejderne.

Arbejderne i kollektivet, i lakkogeriet, udgjorde et kollektiv fordi de arbejdede sammen. De havde ikke selv valgt at arbejde sammen - og flere af dem havde hverken haft særlige ønsker om eller

forudsætninger for at blive lakkogere. De havde bare søgt et arbejde i porten.

Nye deltagere blev optaget i kollektivet når der var en "gammel" der gik af - om det så var fordi denne havde fundet et bedre arbejde, var blevet fyret, var blevet pensioneret eller ikke kunne tåle arbejdet. Et par deltagere kom fra andre af fabrikkens afdelinger. Tilsvarende hændte det at nogle flyttede fra kogeriet.

Dén der sørgede for "optagelsen" i kollektivet - fabrikschefen, i visse tilfælde fællestillidsmanden - havde ikke direkte med kogeriet at gøre og den pågældende så i hvert fald ikke på afdelingens forhold ud fra kogerkollektivets synsvinkel.

Kollektivets medlemmer havde således hverken medbestemmelse eller indflydelse på disse punkter. (Jeg holder mig til at beskrive forholdene som de var - hvordan de burde være er en anden sag).

Arbejderne havde ikke mulighed for at avancere til værkfører eller laborant, og der var heller ingen

mulighed for videreuddannelse. Afdelingens tillidsmand var ret tit på kursus, men hans kursusdeltagelse blev ikke på noget tidspunkt diskuteret reelt i kollektivet - det vil sige ud fra dén betragtning at kursusdeltagelsen skulle have en mening for kollektivet eller den øvrige arbejdsplads.

Kollektivet opfattede stort set tillidsmandens kursusdeltagelse som en flugt fra det kedelige rutinearbejde og som hans helt personlige forsøg på at kvalificere sig til noget andet, eventuelt i en anden virksomhed.

2.2 De fleste af arbejderkollektivets medlemmer kom fra arbejderklassen

Det var kun ganske få af arbejderkollektivets medlemmer der var førstegenerationsarbejdere.

Kun ganske få havde en egentlig (relevant) faguddannelse. To var faglærte - én var barber, én var maler. Kun få havde en længerevarende skoleuddannelse - og disse var, bortset fra en enkelt, blandt de helt unge som af forskellige grunde heller ikke blev hængende.

De fleste havde arbejdet på andre industrivirksomheder før de kom til Dyrup, og (alle) de ældre regnede med og ønskede at gå tiden ud dér ^{xxx}. Halvdelen havde været på Dyrup i længere tid; halvdelen blev udskiftet løbende.

Alle de lidt ældre var gift, og osse deres koner havde erhvervsarbejde - enten på kontor eller inden for service, en enkelt var dog fabriksarbejder.

Flere havde eget hus eller bil eller begge dele.

Enkelte havde osse sommerhus, men de fleste rejste udenlands i ferierne - enten hvert år eller knapt så hyppigt.

Der foregik et vist, begrænset, privat samvær uden for arbejdstid mellem nogle få.

For at blive regnet for noget og for at blive accepteret som medlem af kollektivet måtte man dels beherske sit arbejde rimeligt godt, udvise en vis - behersket - interesse for sagen og udføre arbejdet i roligt tempo. Dels overholde samværsreglerne, det vil sige at man for eksempel ikke måtte gå bag om ryggen på kammeraterne ved at sladre til mesteren eller fællestillidsmanden, eller lave numre med kammeraterne - for eksempel ved at skubbe sit eget arbejde over på dem.

Hvis man havde brug for forklaring på enten arbejdsmæssige eller fagforeningsmæssige spørgsmål fik man altid et ordentligt svar hvis man spurgte ordentligt ^{xxxi}.

Hvis man havde brug for en ekstra hånd til en opgave fik man den altid - ofte fordi de andre kunne se man havde brug for bistand, og altid når man bad om det. - Det var dog sådan at det især var en mindre gruppe der hjalp hinanden uden at der dog var nogen der tænkte på at føre "regnskab".

Arbejdsopgaverne var bestemt af andre end kollektivet selv. Arbejdets formål - og det er i dag - at skabe profit således at virksomheden kan køre og vokse - blev ikke diskuteret. Arbejdsgiverne har noget nær uindskrænket bestemmelsesret, idet dette emne ikke er til diskussion.

Produktionens omfang og nærmere sammensætning blev bestemt af højere instanser. Produktionen skulle naturligvis følge de planer som ledelsen havde vedtaget - og på intet afgørende punkt blev arbejderne taget med på råd. (Sådan var det. Hvordan det burde være er en anden sag).

Da planlægningen er bestemt af de markeds-mæssige forhold, herunder af de

konjunkturmæssige svingninger, må planlægningen nødvendigvis være temmelig kortsigtet og usikker.

En fejlposition fra ledelsens side vil uvilkaarligt få konsekvenser for arbejderne, ligesom et tilbageslag i den kapitalistiske økonomi nok vil gå ud over profitten, men sandelig osse vil gå ud over arbejderne, som kan blive flyttet, sat på fordeling, blive fyret, få nedskåret deres realløn og så videre.

Virksomhederne forventer at der til enhver tid er den nødvendige arbejdskraft til stede - og indkalder om nødvendigt arbejdere fra andre lande. Men hvad man skal stille op med arbejdskraften, inklusive fremmedarbejderne når der er krise i den kapitalistiske økonomi overlader man fuldstændigt til staten og skatteyderne - i hvert fald overlader man det til dem at betale.

Produktionen - og fabrikkens plan - følger ikke en samfundsmæssig plan. Man har ikke på forhånd taget hensyn til de samfundsmæssige behov - disse skal ikke forveksles med virksomhedernes behov -

for eksempel behovet for maling og lakker til forskellige nærmere bestemte hensigtsmæssige formål.

Tværtimod. Virksomheden er i det store og hele tvunget til på ethvert tidspunkt at tage efterspørgslen på markedet og udbuddet fra de konkurrerende fabrikker - og fra importørerne - som noget givet, omend svingende.

Det er kapitalismen selv der har skabt den nuværende krise, fordi kapitalisme og samfundsmæssig planlægning udelukker hinanden i egentlig forstand.

Samfundsmæssig planlægning ville ikke være tilstrækkelig til at undgå politiske og økonomiske kriser. Sådanne vil man først kunne slippe af med når det er det arbejdende folk selv der har den økonomiske og politiske magt.

Som det er i dag har arbejderne ikke den store mulighed for at dreje (endsige: styre) produktionen eller den samfundsmæssige udvikling, men de

kommer til at bære omkostningerne hvis de ikke
gør noget ved det.

Produktionsformen og fremgangsmåderne i
kogeriet var bestemt af det tekniske anlægs
karakter og af de forskrifter som ledelsen gav. I
almindelighed var alle disse forhold ikke til
diskussion. Arbejderne blev ikke taget med på råd,
for eksempel når firmaet skulle beslutte sig for
eventuelle tekniske fornyelser, organisering af
arbejdet og så videre.

Man havde i sin tid besluttet sig for - skulle man
synes - temmelig antikverede produktionsmåder,
for eksempel gryder der skulle indlades manuelt og
så videre, selv om der på investeringstidspunktet
forefandtes en teknik der muliggjorde automatisk
indladning, eller i det mindste en halvautomatisk.

I takt med at man byggede og ville bygge større og
større anlæg blev man dog mere eller mindre
tvunget til at gå over til for eksempel siloindladning
og automatisk produktionsovervågning og -styring.

Beslutningen har givetvis været af ren økonomisk art, og været taget på et helt objektiv (!) grundlag, idet man har spurgt: Hvilken type investering vil give den største forrentning og så videre uden tanke for de helbredsmæssige og andre følger som den gammeldags produktionsform ville få for arbejderne.

At det så har givet plads til flere arbejdere - i hvert fald på kortere sigt - er en anden sag. Men det er temmelig problematisk at man som arbejder skal være taknemmelig over at have arbejde fordi man bruger en teknisk set forældet produktionsmåde.

Dette er i det hele taget en problematik som fortjener en meget grundig diskussion i arbejderbevægelsen: Hvorledes skal man forholde sig til den tekniske udvikling? - Men en seriøs overvejelse vil hurtig støde på en alvorlig barriere, nemlig at man ikke kan løse problemerne før der er etableret en samfundsmæssig styring af økonomien.

Produktionsteknikken (kogning ifølge forskrift og regelmæssig laboratoriekontrol plus det forhold at kogningen havde sit bestemte faste forløb) bevirkede i høj grad at arbejdet var kontrolleret og kontrollerende. Derfor var det ikke nødvendigt at overvåge hver enkelt uafbrudt, mens man andre steder - i håndværksfagene for eksempel - i højere grad har brug for at en mester fører tilsyn, fordi arbejdets rytme er fastlagt i højere grad af arbejderne selv.

Den manglende uddannelse og indsigt betød naturligvis osse at arbejderne kun i begrænset omfang ville være i stand til at deltage i en egentlig diskussion om den tekniske udvikling af produktionsapparatet.

Mens virksomheden i en vis udstrækning sørgede for at holde i hvert fald nogle af funktionærerne orienteret om udviklingen - dels ved en vis efteruddannelse, dels ved at sende funktionærer til

tekniske udstillinger og kongresser - gjorde man overhovedet intet for at orientere arbejderne.

Dén uddannelse arbejderne havde og fik var
håbløst utilstrækkelig til at de kunne indgå i
egentlige diskussioner om hvorledes arbejdet skulle
lægges til rette. Det kan være hvad det vil. Pointen
er nemlig ikke at arbejderne skal til at lede de
kapitalistiske virksomheder.

Men dertil kom - og det er langt værre - at forudsætningerne var for begrænsede til at de for alvor kunne diskutere de samfundsmæssige konsekvenser af den produktion de var beskæftiget med, selv om de naturligvis vidste, men stort set kun ad anden vej at alkydmaling med videre indebar betydelige risici for malerne.

Kollektivet havde ikke nogen reel viden om de
miljømæssige og sundhedsmæssige konsekvenser
af sit arbejde (i hvert fald ikke før det næsten var
for sent) eller nogle særlige midler til at undersøge
dem.

Dette er en kritik som naturligvis først og fremmest må rettes mod kapitalisterne, men sandelig osse mod fagforeningerne - og det er kun en begrænset del af fagforeningsapparatet der i denne sag er begyndt at bruge hovedet.

I praksis viste det sig desuden at ledelsen først betragtede forholdene som problematiske når arbejderne for alvor rejste problemerne og satte magt bag. Dette er naturligvis i modstrid med den opfattelse som mange teknikere har at det er dem der for alvor gør noget ved de miljømæssige og sikkerhedsmæssige konsekvenser. Det gør de nemlig i det store og hele først når de bliver tvunget til det.

Kollektivet havde fået en vis instruktion om hvilke **beskyttelsesmidler** der skulle (eller kunne) bruges når man arbejdede med de forskellige råvarer med videre. Men denne instruktion var meget utilstrækkelig - og samtidig anså ledelsen

skadelige stoffer som terpentin som helt harmløse varer som man kunne vænne sig til.

Kun når de omkostningsmæssige forhold virker den rigtige vej, eller eventuelt når der er meget blæst om visse råvarer, tager man sig på at ændre indholdet i de pågældende produkter.

Det er ikke umuligt at udvikle malinger der både er tilstrækkelig gode til formålene og som det er ufarligt at producere og smøre på. Men det er et sørgeligt faktum - der er karakteristisk for et kapitalistisk samfund - at man først sætter en massiv forskning i gang når økonomien trækker den rigtige vej; når man må forudse at ens produkter bliver forbudt eller stærkt kritiseret - eller måske når konkurrenterne er på vej ud ad den grønne gren.

Tilsvarende forholdt det sig med **støjen** fra gryder og beholdere. Ledelsen - for eksempel afdelingsingeniøren - fandt nok støjen generende og ville nødtigt selv arbejde under de vilkår (sådan

sagde han til mig), men man gjorde ikke noget ved problemet før man var overbevist om at der ikke var nogen anden vej.

Kollektivet skulle utallige gange overbevise ledelsen om at der måtte gøres noget, hvorfor man naturligvis blev betragtet som mere eller mindre kværulantiske personer. Men argumenterne var ikke nok. Der skulle en trussel til om en aktion før man lod foretage en objektiv støjmåling, hidkaldte tekniske eksperter fra et isoleringsfirma og endelig - omsider - udskiftede de rørelejer der allerede var slidt ned ved århundredets begyndelse (med en "mindre" overdrivelse).

Arbejderkollektivet var med rette noget tvivlende med hensyn til hvilken respekt andre, især ledelsen, havde over for dét arbejde man udførte, og dén måde man udførte det på.

Man kunne ofte mærke at man ikke blev regnet for noget særligt, for man kunne simpelthen - og forholdsvis let - blive udskiftet. Man var et vedhæng

til maskinen, som kunne erstattes med et andet vedhæng hvis det skulle blive nødvendigt.

Selv om arbejdet ofte var ret vanskeligt og krævede en del erfaring, så accepterede ledelsen at der var en stærk gennemluftning i afdelingen. Man ville åbenbart hellere have en relativt billig og ustabil arbejdskraft, end man ville satse på at uddanne og lønne arbejderkollektivet til for eksempel faglært niveau.

Dette indebar så at den faste stok i kogeriet blev belastet ekstra hårdt, fordi det var dén der uafladeligt skulle oplære nye kolleger, som man forresten kunne formode ville rejse igen i løbet af nogen tid når de havde fundet noget bedre. Og så kunne man begynde forfra igen med den næste. Dette bevirkede naturligvis at entusiasmen blev noget behersket. Ydermere medførte gennemluftningen at det blev vanskeligere at fastholde hele kollektivet som en enhed, eventuelt som en kampenhed.

Og på toppen af det hele tillod ledelsen sig at fremsætte synspunkter om at der var dele af arbejdskraften der var af for ringe kvalitet. Og tilsyneladende var fællestillidsmanden enig eftersom han lod denne passus passere.

Der var flere kammerater i afdelingen der ikke så ud til at være særlig interesseret i at påtage sig opgaver man ikke kunne "magte", skønt det må betragtes som uomtvisteligt at man ville kunne hæve kvalifikationsniveauet betydeligt hvis man etablerede en undervisning der svarede til kollektivets forudsætninger. Derved ville man i højere grad kunne komme til at forstå baggrunden for receptudviklingen, kogeprocessen, filtreringen, den videre behandling af produkterne i andre afdelinger (herunder hvilke krav kammeraterne i de andre afdelinger måtte stille til produkterne) - og netop derved ville man kunne blive bragt i stand til at deltage i diskussioner om forbedringer af processen, om teknisk udvikling og så videre. Her møder vi dog det intrikate problem: Hvorfor skal

arbejderne lære noget eller interessere sig for noget? Er det for deres egen skyld - eller for virksomhedens?

Arbejderne i kogeriet ville kunne få udvidet deres arbejds- og kompetenceområde ret let, hvis man overlod det til dem selv, eventuelt på skift at foretage diverse lettere laboratorieprøver (måling af syretal og viskositet), og hvis man i forlængelse heraf overlod det til dem selv at tage stilling til hvornår et kog skulle stoppes, og hvornår det skulle modificeres, det vil sige hvornår der skulle tilsættes olie og glycerin eller andre stoffer.

Dette ville naturligvis kræve at man gav arbejderne den fornødne teoretiske baggrund, og at man instruerede dem i det praktiske. På denne måde ville arbejderne i højere grad blive involveret i ledelsen af eget arbejde, men det ville dog ikke på nogen måde ændre de reelle magtforhold.

Der er her **ikke** tale om et konkret forslag som ledelsen skulle tage stilling til. For slet ikke at tale

om dem det drejer sig om, nemlig de berørte arbejdere. Der er her kun tale om et tankeeksperiment der viser at der er muligheder for at gøre jobbene bedre og mere interessante og for at indføre arbejderkontrol i produktionen. Egentlig "job-berigelse" og kontrol er naturligvis ensbetydende med socialisme.

Under de nuværende forhold ville arbejderne i kogeriet formentlig helst være fri for en "job-berigelse" af den nævnte art, dels fordi de måske ville tro at de ikke kunne klare det, dels fordi de slet og ret ønsker at undgå at få mere ansvar end højst nødvendigt. Og dét forstår man meget godt, ikke mindst i betragtning af at firmaet ikke ville honorere dét ansvar man allerede havde fået.

Skønt afdelingsingeniøren på et tidspunkt (før sommeren 1973 hvor beretningen indledes) havde gjort et enkelt, smukt, omend ikke så resultatrigt forsøg ved at afholde et kursus i elementær kemi, må man konstatere at ledelsen foretrak arbejdere

der var relativt uvidende, men som havde rutinen, ikke at forveksle med en egentlig indsigt, i at køre gryderne efter forskrifter med videre. Dén indsigt arbejderne alligevel havde skaffet sig gennem årene blev de i hvert fald ikke betalt for.

Perspektivet i en bedre uddannelse af arbejderne er dobbelt. På den ene side kunne man forestille sig at kapitalisterne kunne have en vis interesse i den. Det er dog mindre væsentligt.

På den anden side kunne man forestille sig at arbejderne kunne få en større faglig selvtilid og viden således at de havde en vis mulighed for at forberede sig på at overtage ledelsen af produktionen under mere gunstige samfundsmæssige omstændigheder. (Som landet ligger i dag ville arbejderne næppe kunne styre produktionen uden bistand fra de hidtidige ledere).

Men den rent faglige eller tekniske uddannelse kan ikke stå alene, og derfor må man i fagforeningerne begynde at stille krav om at få betalt tid til

yderligere uddannelse af mere samfundsmæssig art. Der tænkes ikke på en uddannelse der skulle indpode eller forstærke samarbejdslinjen – det er der rigeligt af i forvejen - men på en uddannelse der sætter samfundssystemet til reel diskussion. Uden diskussion, ingen indsigt. Uden indsigt, ingen socialisme.

Når kollektivet rejste krav af sikkerhedsmæssig art, skete det naturligvis på et begrænset grundlag og med et begrænset sigte.

Vi har ovenfor set på det begrænsede grundlag, det vil sige de begrænsede uddannelsesmæssige forudsætninger og så videre. Når osse sigtet eller formålet var begrænset skyldtes det at man kun forsøgte at få løst kollektivets egne problemer. Men problemerne er mere omfattende, eftersom helt andre grupper - for eksempel bygningsmalerne - udsættes for de risici der følger af at anvende alkydmaling. Hvis ikke produktionsarbejderne får løst en hel del af problemerne i opløbet, bliver de

overført til næste gruppe osse. Det ville egentlig være nærliggende om arbejderne indgik i et samarbejde med blandt andet bygningsmalerne for i fællesskab at gennemgå problemerne, således at man - i fællesskab - kunne rejse krav til produkterne og fremstillingsmetoderne, der tilgodeså både farve & lak-arbejdernes og bygningsmalernes interesser.

Tilsvarende kunne man tænke sig et samarbejde om forholdet mellem plastikmaling og "indeklima". Men det ligger dog måske uden for kogeriets umiddelbare horisont, men ikke uden for Dyrups arbejderne. Og tilsvarende kunne man tænke sig at man osse så hele problemet samfundsøkonomisk og politisk.

Da malingproduktionen nødvendigvis følger byggerytmen, ville der være ræson i at farve- & lak-arbejderne og byggehåndværkerne gav sig til at gennemdiskutere forholdene i byggesektoren. Dette ville betyde at man måtte

undersøge hvorfor byggeriet svinger op og ned (nogenlunde uafhængigt af behovet for billige og gode boliger). Dette kunne igen føre til diskussioner om de grundlæggende samfundsmæssige og politiske forhold - og hvad der kunne gøres.

2.3. Der var ikke nogen egentlig forbindelse mellem arbejderne og funktionærerne

Det er klart at der hver dag var en – praktisk - forbindelse mellem afdelingens værkfører og laborant og arbejderkollektivet. Men bortset fra dét var der et næsten vandtæt skod mellem arbejderne og funktionærerne. Der var ikke det mindste tilløb til en fælles optræden over for ledelsen fra arbejder- og funktionærside, for eksempel i forbindelse med fyringerne henimod slutningen af 1974.

Man nærede fra arbejderside en vis skepsis over for funktionærerne - og selv om funktionærerne indbyrdes var meget forskellige mennesker og havde meget forskellige funktioner, blev de praktisk taget opfattet som en gruppe. (Forresten spiste man osse i hver sin kantine).

Når man nærede denne skepsis, skyldtes det blandt andet at nogle funktionærer fra salgsafdelingen havde været skruebrækkere under den store

overenskomststrejke i 1973. De havde for eksempel været med til at koge det "nødvendigste" i kogeriet.

I et konkret tilfælde hvor der kunne være en vis rimelighed i og mulighed for at vise solidaritet med en laverestående funktionær (der tænkes her på fyringen af støjteknikeren), dér ville man ikke fra kollektivets side foretage sig noget som helst, for funktionærerne måtte løse deres egne problemer, og det var jo ikke sædvane at udvise gensidig solidaritet.

I øvrigt ville nogle enkelte medlemmer af teknikergruppen som blev gjort opmærksomme på sagen heller ikke røre ved den. Det var mig kun muligt at få afdelingsingeniøren til at "forhøre sig", og det endog under et vist pres, for osse hans interesse for sagen var temmelig lunken.

Funktionærerne kendte ikke de øvrige funktionærers løn. Arbejderne kendte ikke funktionærernes løn, men kun kammeraternes (for deres lønninger var cirka ens). På den anden side

var mesteren i afdelingen direkte interesseret i at hans arbejdere fik så høj en løn som muligt, eftersom hans egen løn stod i forhold hertil.

Mens funktionærerne ved ansættelse og afgang blev nævnt, måske endda afbildet i personalebladet, blev arbejderne hverken nævnt eller noget andet. Kun ved 25-års-jubilæer og afgang efter mange år i tjenesten kunne man være så heldig at få omtale og kontrafej i bladet.

2.4. Arbejderne opfatter sig selv som arbejdere – det vil sige som en klasse i modsætning til kapitalist- eller overklassen

Arbejderne er ikke borgerliggjorte men reformistisk orienterede.

Dette skyldes at arbejdsforholdene ikke automatisk skaber socialister, og dét skyldes at den massive ideologiske påvirkning man udsættes for - fra skolen, fagforeningsapparatet, de politiske partier, diverse massemedier - understøtter den reformistiske tankegang.

Der er ikke meget i selve arbejdssituationen der gør at man spontant bliver socialist. Men der er en hel del der gør at man som arbejder bliver personligt eller individuelt utilfreds, og som styrker trangen til kompensation både i og uden for arbejdslivet. Man tager på ferierejser, man køber sommerhus, man får farvefjernsyn, man drikker og så videre.

Og det kan osse godt være at man reagerer på en uhensigtsmæssig måde i arbejderkollektivet - for

eksempel hvis man giver sig til at skændes med kollegerne, udviser foragt over for fremmedarbejderne og så videre. (Det sidste var nu ikke så slemt endda i kogeriet). Dette hænger givetvis sammen med at det kapitalistiske system ser ud som om det er uantasteligt, som om det ikke kan omstyrtes, selv om det virker på en ubehagelig måde.

Arbejderkollektivet er nok kritisk over for det kapitalistiske system eller måske over for "de andre" - dem der sidder på flæsket. Men kritikken styres såvel af fagforeningen, som af de politiske partier (som de er flest), som af den massive ideologiske påvirkning gennem massemedierne, skolen og så videre i reformistisk retning eller dét der er værre.

Det er hér vi finder den virkelige og kritisable indoktrinering. Dybtgående kritik af systemet afvises på forhånd og uden nærmere debat som urealistisk; i flere tilfælde bliver kritikeren på det

nærmeste beskyldt for at være årsag til elendigheden. For eksempel beskylder man ofte dem der påviser at der er klasser og klassekamp, for at være årsag til den. Det svarer næsten til at man ville gøre læger og sygeplejersker ansvarlige for alverdens sygdomme.

Så længe det herskende system synes at kunne fungere vil reformisterne stå stærkt fordi de kan "påvise" eller sandsynliggøre at man får mest ud af reformismen, mest ud af at forhandle sig til rette med kapitalisterne og så videre.

Når modsigelserne i systemet skærpes - for eksempel som nu hvor reallønnen falder og arbejdsløsheden vokser - bryder reformismen ikke sammen automatisk. Men det vil i højere grad kunne lade sig gøre at se at kapitalisme og reformisme hænger sammen, og at både kapitalisme og reformisme må bekæmpes.

Og eftersom kapitalismen og reformismen er mest svækket når økonomien er kriseramt, er det her

man har de største muligheder for at få erobret nogle reelle politiske forbedringer, mens det modsat er sådan at man formentlig kan skaffe sig mest i posen når det er opgangstider.

Men skal man opnå de reelle forbedringer kræver det at arbejderklassen gennemfører et samlet angreb - og det indebærer osse at der er opnået en vis enighed mellem de forskellige partier og grupper.

I opgangstider hvor der eventuelt er mangel på arbejdskraft i de kapitalistiske virksomheder vil der være en tendens til at kapitalisterne betaler sig til en produktionsforøgelse (måske særligt i de mest ekspansive industrier), det vil sige at man giver en højere løn.

I nedgangstider vil der modsat være en tendens til at kapitalisterne trykker lønnen og benytter sig af grovere politiske midler til at undertrykke arbejderklassen. I nedgangstider er der derfor osse en tendens til at den politiske og økonomiske kamp

bliver skærpet. Derved fremstår de samfundsmæssige modsigelser tydeligere end ellers, ligesom det bliver klarere for enhver at det er den kapitalistiske samfundsorden der er skyld i at der ikke produceres hvad der er behov for (lokalt og på verdensbasis), men at der kun produceres hvad der er profit i. Der opstår arbejdsløshed og man må nødvendigvis opfatte det som en absurditet at man lader 200.000 gå rundt uden arbejde når der er arbejde nok der kunne gøres.

Da kapitalisterne og staten er mest svækket økonomisk og politisk og da arbejderklassen (og andre samfundsgrupper) er mest utilfreds i nedgangsperioder er det her de største muligheder findes for at få ændret systemet.

Dette er kapitalisterne (for eksempel i Arbejdsgiverforeningen og Industrirådet) udmærket klar over, og derfor giver de sig meget nødigt. Arbejderne i kogeriet havde ikke overtaget kapitalisternes standpunkter, men var tværtimod

udmærket klar over at man i den sidste ende havde modstående interesser.

Derimod havde man antaget de reformistiske (socialdemokratiske) standpunkter som er blevet fremlagt af socialdemokraterne lige siden Stauning og længere tilbage endnu.

Arbejderklassen er meget langt fra at være revolutionær, for man bøjer sig for de samfundsmæssige vilkår, og man resignerer. Man betvivler mulighederne af at ændre samfundsforholdene så radikalt at de bliver til fordel for den almindelige befolkning. Inden for den næste generations tid i hvert fald.

Derfor søger man - i stedet for at opbygge et kampfællesskab i arbejderklassen at løse problemerne individuelt, ligesom man i høj grad ser de kollektive problemer som om de var individuelle. Når en værktøjer er på nakken af én, så er det et personligt anliggende mellem værktøjereren og én selv, og når man er blevet syg -

for eksempel som følge af arbejdsforholdene - så er det i hovedsagen én selv der er blevet syg og ikke kollektivet. I sidste ende skifter man måske arbejde i stedet for at lægge op til en drøftelse af problemerne i kollektivet.

Tanken om at forholdene kunne være radikalt anderledes kunne forekomme i kollektivet, men i så fald som en skøn utopi, eller som noget der måtte komme langsomt som følge af den generelle samfundsudvikling - som følge af den evolutionære (det vil sige ikke-revolutionære) kamp for større ligeberettigelse mellem kapitalister og arbejdere.

Men der var vist trods alt ikke så mange der troede på at man for alvor kunne ændre forholdene, især fjerne modsætningerne i samfundet, ved at indføre motivation, jobrotation, jobberigelse eller ØD (det vil sige Økonomisk Demokrati).

Man vidste hvordan ledere fungerer, og man brød sig ikke om fagbevægelsens ledere - specielt ikke hvis det var én selv de skulle lede.

Undertiden kunne man få en noget speciel udlægning at høre, nemlig at det måske ikke ville være særligt ønskeligt med en samfundsændring fordi der altid ville være nogen der bestemte. Og hvis det blev vores egne, ville det blive værre end det var nu, fordi arbejdsledere der selv har været arbejdere ofte er blevet de værste undertrykkere.
Det samme gjaldt nok arbejderledere?

At det skulle være arbejderklassen som klasse der skulle bestemme rejste sig ikke som nogen realistisk mulighed.

Her må man tilføje at denne "realistiske" opfattelse understøttes en hel del af udviklingen i Sovjetunionen. Hvis man skulle finde på at sige - men det ligger mig fjernt - at man arbejdede for at få gennemført en sovjetrussisk inspireret socialisme i Danmark, ville man ikke få et ben til jorden.

Dette skyldes ikke at de danske arbejdere er reformistiske eller som nogen mener: småborgerlige. Hovedårsagen er at Sovjetunionen

ikke på nogen særlig afgørende punkter kan reklamere med at man har fået etableret arbejder- eller folkemagt.

Det er temmelig trist at socialdemokraterne kan score nogle meget billige points i deres kamp mod socialismen når de hånende kan henvise til statskapitalismen i Sovjetunionen.

Det ironiske er så at socialdemokraternes fremtidsvision ligner forholdene i Sovjetunionen temmelig meget: Stærkt statsstyre. Planlægning og dirigerende efter partiets behov og så videre.

De små politiske venstregrupper har, uanset deres eventuelle mere eller mindre korrekte forståelse af samfundet, ikke nogen reel betydning for arbejderkollektivet, og jeg ved heller ikke hvordan de skulle få det.

Gruppernes synspunkter er i det store og hele ukendte - og hvad der måtte være kendt er jo formidlet gennem det ideologiske apparat,

fagforeningen, aviserne, fjernsynet og så videre og derfor stærkt fordrejet.

En korrekt opfattelse vil først kunne udvikles og få reel gennemslagskraft når den er reelt forbundet med arbejderkollektivet, det vil sige når den er udsprunget af arbejds-tilværelsen; men samtidig må den naturligvis have et virkeligt samfundsforvandlerisk perspektiv.

Begge dele må være med, ellers falder sagen til jorden.

2.5. På Dyrup var det i hovedsagen den socialdemokratiske reformisme der var slået igennem i de faglige klubber

– Derfor beskæftigede man sig kun med ”faglige” spørgsmål mens man lod de politiske spørgsmål ligge. Derfor arbejdede man overhovedet ikke for at ændre på magtforholdene, men kun for at få lidt mere i posen.

Man sluttede op om samarbejdet med ledelsen, for eksempel gennem en særdeles positiv og engageret deltagelse i forskellige samarbejdsordninger (grupper, samarbejdsudvalg, medarbejderrepræsentation i firmaets bestyrelse).

Arbejderne blev overhovedet ikke involveret i tillidsrepræsentanternes arbejde i samarbejdsudvalget eller i selskabsbestyrelsen, og repræsentanternes "linje" blev ikke forud drøftet eller bagefter vurderet af en kompetent forsamling, det vil sige et klubmøde eller et fællesklubmøde - eller blot et skurmøde i en afdeling.

Man adskilte den politiske og den faglige kamp - herunder osse rent lokalt. Man overlod det fuldstændigt til de politiske organisationer at løse de politiske problemer, og man gjorde intet for at tage de aktuelle politiske problemer op til diskussion på arbejdspladsen. Ligeledes deltog man for eksempel ikke i bevægelsen mod indgrebene i 1973 og 1974.

Man overlod endvidere flere vigtige fagforeningsmæssige problemer til behandling på højere niveau, for eksempel **en eventuel lægeordning.**

Da man således havde adskilt den faglige og den politiske kamp, og da man heller ikke havde forsøgt på nogen måde overhovedet at etablere en faglig kampenhed på arbejdspladsen, havde man naturligvis heller ikke kampperspektiver eller reelle kampmidler da angrebet satte ind - nemlig ved etableringen af arbejdsfordelingen og ved fyringerne. Man så det ikke som et angreb - snarere

som et fælles problem. Man var så at sige tilfreds med at tillidsmændene blev taget med på råd.

Tilsvarende havde man heller ikke gennem årene kunnet sikre blot nogenlunde eftertragtellesværdige arbejdsvilkår i for eksempel kogeriet. Væsentlige forbedringer kunne ikke skaffes ad traditionel vej, men kun ved at de berørte arbejdere tog sagen i deres egen hånd.

Lønningerne for eksempel var ikke særlig høje på Dyrup. Tværtimod. Og der var hverken lyst eller evne til i fagforeningen eller klubben at gøre noget alvorligt ved det.

I klubledelsen mente man at den bedste metode til forbedringer var at intensivere samarbejdet med ledelsen. For eksempel ved at overlade det til "grupperne" - det vil sige afdelingens arbejdere, værkfører og afdelingsingeniør - inden for visse rammer at bestemme hvordan de tildelte eller indtjente midler skulle fordeles. For eksempel til investeringer i

moderne udstyr, til lønforhøjelser og så videre. Ganske vist var man klar over at ledelsen havde andre interesser og mål end arbejderne, men det var nu engang sådan at man kun kunne opnå noget når man bevarede og styrkede firmaets konkurrenceevne.

Det lå helt uden for fagforeningens og klubledelsens perspektiv, tilbøjeligheder og evner at igangsætte en diskussion på arbejdspladsen om den strategi og taktik, man skulle følge fra arbejderside for at opnå de bedste resultater for arbejderklassen.

Tilsvarende var det med den største modvilje at klubledelsen - suverænt tegnet af fællestillidsmanden - så på kritik af den hidtidige linje, samarbejdslinjen. Således arbejdede han - så vidt det kan bedømmes - aktivt for at forhindre at en tidligere, relativt progressiv tillidsmand blev genantaget, efter at han havde holdt "orlov" (for egen regning) i et halvt års tid.

Således arbejdede han aktivt for at forhindre at vi i kogeriet gik i åben konflikt med fabriksledelsen, og således gjorde han en del for at forhindre at vi fik større resultater ud af konflikten.

I sidste ende lod han sig mere eller mindre villigt bruge til at stoppe vores aktion.

Dette hænger naturligvis sammen med at man ikke på nogen måde søgte at etablere et egentligt levende demokrati i fagforeningen og klubben.

Og jeg tror næsten det kan fastslås at en socialdemokratisk ledelse af en klub eller fagforening er ensbetydende med kedsommelighed og mangel på demokrati.

Når der hverken er perspektiver til diskussion, eller noget som helst afgørende man kan få lov til at tage stilling til så synes det at være en logisk konsekvens at størstedelen bliver hjemme på divaneseeren, og at de der overhovedet kommer foretrækker at møderne bliver brændt af så hurtigt og

forretningsmæssigt som muligt, så man kan få sig en bajer bagefter.

Jeg mener ikke at arbejderklassen "på bunden" er revolutionært indstillet eller noget i den stil, men hvis man har været igennem - skal vi sige - 10 klubmøder, så er man nok ved at synes at dét må være nok.

På Dyrup holdt man naturligvis de foreskrevne klub- og fællesklubmøder, det vil sige én gang om året, men man søgte på ingen måde at få de problemer som arbejderne stod over for klart frem - det vil sige på en sådan måde at der kunne udvikles en egentlig og grundig diskussion blandt arbejderne.

Kommunikationen var elendig. Så simpelt et redskab som et billigt duplikeret klubblad (for ikke at tale om et fagforeningsblad) eksisterede ikke.

Studiekredsvirksomhed i fagforeningen fandtes ikke.

Overenskomstforslagene blev slet ikke diskuteret i organiseret form på arbejdspladsen, men det syntes heller ikke at være fagforeningsbestyrelsens hensigt. Overenskomsten for branchen var slet ikke kendt af nogen, bortset fra af tillidsmændene - og det var kun overfladisk.

Spørgsmålet om hvad man skulle kræve af virksomheden blev i hvert fald kun berørt på klubmøderne, ikke reelt diskuteret. Og i alle tilfælde forbeholdt fællestillidsmanden sig at have frie hænder når han skulle forhandle med ledelsen.

Det skyldtes på ingen måde fagforeningen eller klubben at man gik i offensiven vedrørende sikkerheden.

Og hvilken offensiv!

At man fik SID's miljøkonsulent Demsitz og læge Per Gregersen ud at se på forholdene skyldtes udelukkende at en kammerat i kogeriet selv gik højere op og kontaktede Demsitz.

Fagforeningsformanden - Østerbye - var direkte negativt stemt over for både Demsitz og Gregersen. Han kunne selv udføre Demsitz' undersøgelser mindst lige så godt (men han gjorde mig bekendt ikke noget forsøg) og Gregersen var nok kun ude efter at få et par fjer i hatten.

Demsitz fortalte mig i 1978 at han havde indtryk af at hverken fagforeningsformanden eller fællestillidsmanden var særlig interesseret i at få ordnet miljøforholdene, og at han derfor var noget nær magtesløs.

Den egentlige diskussion om forholdene i kogeriet blev måske ikke direkte saboteret af klubledelsen, men i hvert fald drejet kraftigt af sporet.

I stedet for at organisere en diskussion mellem de involverede parter, inklusive Demsitz og Gregersen, så foranstaltede man en intetsigende rundtur for de to - garneret af fagforeningsformanden og diverse fra firmaets ledelse.

Der blev ikke levnet nogen som helst mulighed for at vi – fra kollektivets side - kunne orientere dem ordentligt om arbejds- og sikkerhedsforholdene. Man var mere interesseret i at få et strømlinet sikkerhedssystem til at fungere end i at få diskuteret de sikkerhedsmæssige problemer på gulvet.

Hverken fagforening, klub eller arbejderkollektiv interesserede sig særlig meget, endsige særlig seriøst, for **virkksomhedsøkonomi**. Hverken ud fra firmaets synsvinkel eller ud fra en arbejdersynsvinkel.

For eksempel var det et umådeligt ringe antal arbejdere der gik over og hentede sig et regnskab på personalekontoret. Dog - enkelte arbejdere var aktionærer, idet de havde købt nogle medarbejderaktier til en billig penge.

Man skulle måske tro at en socialdemokratisk tillidsmand på klubmødet ville prøve at forklare hvorfor der kun kunne blive råd til de

lønforhøjelser der var opnået - ud fra regnskabet.
Det var dog ikke tilfældet.

Regnskabet blev ikke diskuteret eller nævnt på klubmøderne (bortset fra af mig), og firmaets økonomi, konkurrenceevnen og så videre. blev kun brugt som besværgelse.

I det store og hele kunne man klare sig med den gamle travet: "3 kroner mere?!: - det er jo urealistisk".

Der var ingen reel forbindelse til kammeraterne i de andre afdelinger (men der var sporadiske kontakter); - på de andre farve- og lak-fabrikker (inklusive datterselskabet i Allerød); - på andre virksomheder i koncernen (Monberg & Thorsen; M&T havde faktisk en afdeling der lå klos op ad Dyrup); - eller på Dyrups udenlandske datterselskaber (for eksempel i Angola og Portugal).

Den politiske udvikling i Portugal og Angola blev - mig bekendt - ikke diskuteret som et anliggende vi

som arbejdere i Dyrup kunne have særlige forudsætninger for eller interesse i at beskæftige os med.

Og man diskuterede ikke, i hvert fald ikke i 1973-74, arbejdernes erfaringer fra motivationsforsøgene på Sadolin & Holmblad. Hverken fagforening eller klub gjorde noget som helst for at informere om disse forsøg selv om de havde stor betydning for os. Omkring 1973 var Dyrups ledelse nemlig meget opsat på at opbygge et "gruppesamarbejde".

2.6. Det var nødvendigt at arbejderkollektivet selv tog initiativ til at få forbedret arbejdsforholdene

Sådan som fagforeningen og klubben fungerede var det nødvendigt at kollektivet selv tog initiativ til at få forbedret arbejdsforholdene – **både med hensyn til løn og sikkerhed.**

Det var ikke muligt at få en reel bistand fra klubben, tværtimod. Fællestillidsmanden gjorde hvad han kunne for at isolere kollektivet, hvor man måske med en vis naivitet i behold og ud fra en vis rimelighed kunne have forventet at man i stedet for havde iværksat aktiviteter der kunne styrke samtlige arbejdergrupper og samle dem til fælles kamp.

Med de erfaringer man havde i arbejderkollektivet og med den minimale styrke man kunne rejse i en enkelt afdeling var det klart at man ikke kunne nå særligt langt.

Her må det dog understreges at vi i kollektivet begik den meget store fejl at vi ikke gjorde noget særligt for at orientere kammeraterne i de andre afdelinger om vores problemer og at diskutere disse problemer med dem. Derved medvirkede vi i høj grad til at isolere os selv, og derved til at svække os - og dermed osse de andre!

Når vi begik denne fejl skyldtes det flere forhold som imidlertid ikke alle kan stilles på klar form.

Først og fremmest havde vi på fornemmelsen at vi skulle gøre overordentligt meget for at interessere vores kammerater i de andre afdelinger for vores problemer, og at vi ville blive udsat for stærk modvilje fra klubledelsen med videre.

For det andet var vi af forskellige grunde bange for i det hele taget at organisere en mere principiel og omfattende kamp, da det ville rejse mange risici og eventuelt bevirke at ledelsen ville gå til modangreb

- for eksempel ved at fyre nogle i afdelingen for at genskabe roen på arbejdspladsen.

Hen på sommeren og efteråret 1974 blev beskæftigelsessituationen osse stadig mere usikker, og vi regnede efterhånden ikke med at kogeriet kunne gå ram forbi ved fyringer.

Men i stedet for at diskutere dette konstruktivt, gemte vi og andre kolleger os i vores huller og lod os mere eller mindre berolige af fællestillidsmandens aldeles ubegrundede benægtelse af at der ville ske fyringer, især på klubmødet i efteråret 1974.

Jeg har ingen illusioner om at man på alle arbejdspladser vil kunne "slå" kapitalisterne i den nuværende situation; kampen er faktisk overordentlig vanskelig.

Men det er fatalt at der ingen steder i arbejderbevægelsen er udviklet en reel kamplinje mod fyringerne og krisen. Der kommer i hvert fald ikke ret mange i arbejde ved at man stiller sig op

ved siden af Anker Jørgensen og vender ansigtet mod himlen.

Dertil kom naturligvis at vi - de fleste som følge af et langt livs arbejdererfaringer - var meget skeptiske med hensyn til mulighederne for overhovedet at få gennemført noget af betydning.

Generelt var kollektivet temmelig resigneret - tingene kunne ikke ændres grundlæggende, mente man - og denne resignation blev i høj grad bestyrket af dén linje som fællestillidsmanden og fagforeningen fulgte.

(Noget tilsvarende gjaldt smedeafdelingen. Én af smedene fortalte mig engang at de aldrig kunne enes om noget, og at hvert et pip blev sagt videre til maskinchefen).

Når vi så alligevel rejste os til aktion skyldtes det at arbejdsforholdene i voksende grad blev sådan at man spontant måtte sætte sig til modværge.

Hvorfra tanken om at gå i aktion kom véd jeg ikke,

men da tanken først blev rejst viste det sig at den meget langt hen kunne samle hele kollektivet.

Det vil sige: For at opnå delsejre på den enkelte virksomhed må man stå sammen. Kapitalisterne og deres (ledende) funktionærer vil bruge alle midler til at splitte arbejderkollektivet, og de vil om fornødent forsøge at undertrykke det, for eksempel ved at fyre folk.

Skønt reformisterne - tillidsfolk og fagforeningsfolk - mange gange vil forsøge at forsvare arbejderkollektivet (og osse jeg er ved et par lejligheder blevet forsvaret af fællestillidsmanden og tillidsmanden), vil de dog være tilbøjelige til at bøje sig for selv et beskedent pres fra kapitalisternes side - og desto lettere, hvis de "oprørske" osse er i opposition til dem selv.

På den måde spiller reformisterne kapitalisternes spil, men man kan måske osse sige at dét de forsvarer ikke så meget er arbejderklassen, som dét system der er opbygget af overenskomster, faglige

voldgifter, arbejdsret og en mere eller mindre socialdemokratisk regeringspolitik.

For at stå sammen er det nødvendigt at arbejderkollektivet gennemdrøfter situationen; i fællesskab udtager de krav der skal kæmpes for - og lægger den taktiske linje der skal følges.

Desuden må man i forvejen gøre sig klart at det kan blive nødvendigt med nogle mindre nederlag undervejs.

Der må være et overvældende flertal bag linjen, hvis ikke fronten skal blive brudt ned. Fronten må være så stærk at den kan modstå både første, andet og tredje modtræk fra kapitalisternes og deres hjælpers side.

Det er derfor nødvendigt at arbejderkollektivet gennem længere tid har undersøgt og diskuteret sig frem til en virkelig enighed og fortrolighed.

Kollektivet er præcist så stærkt som det svageste led i kæden - det så man for eksempel i Scaniadam-

konflikten hvor der var nogle der gik i arbejde, mens resten var i konflikt.

Kampen bryder sammen når der er nogle der ikke kan stå for mosten - hvad enten det skyldes at de pågældende ikke synes de har råd (der må indsamles penge fra andre arbejdspladser!) eller at det skyldes at fagforbundet underminerer kampen, sådan som Dansk Metal har gjort flere gange (der er ikke andet at gøre end at slå selv!), eller det skyldes at den borgerlige presse og fjernsynet laver "modoplysning" (man må sørge for at oplyse og orientere vidt og bredt, særligt på andre arbejdspladser!).

3. Min baggrund for at skrive bogen

Den vigtigste forudsætning for at jeg har kunnet skrive bogen er naturligvis at jeg selv har været med i kollektivet. At jeg ikke var det i mere end 16 måneder skyldes at ledelsen hældte mig ud.

For det andet har jeg skaffet mig en ret grundig uddannelse på universitetet og uden for dette - og har i løbet af min uddannelse gennemført en større sociologisk undersøgelse sammen med en studiekammerat. Den havde ganske vist ikke meget med arbejdspladsforhold at gøre, men gav alligevel en god ballast. - At jeg har haft denne forudsætning er ikke det samme som at det er den smarteste forudsætning at have.

Jeg tror at man kan komme lettere til at lave gode arbejdspladsberetninger end jeg er kommet; specielt hvis man er mere fortrolig med at være industriarbejder eller håndværker end jeg var.

Og for det tredje har jeg siden min skoletid været politisk aktiv i større eller mindre grad. Siden 1969

på venstrefløjen (hvis en højrefløjsfyr ville forske i arbejdslivet så ville det formentlig være for – ganske objektivt - at finde ud af hvordan man kunne styre arbejderne).

Hovedårsagen til at jeg i 1973 begyndte at arbejde som industriarbejder hænger sammen med at der kun kan ske en socialistisk samfundsomvæltning hvis arbejderklassen går i spidsen, og at det derfor er vigtigt at få lagt arbejderklassens arbejdsvilkår frem til debat. Først måtte arbejdsvilkårene imidlertid undersøges, og dette kunne efter min mening bedst gøres, hvis undersøgeren (i det her tilfælde mig selv) gik ud som industriarbejder selv.

For det andet mente jeg der måtte skabes én eller anden form for direkte forbindelse mellem de mere akademiske marxister og socialisterne i arbejderklassen, og at en sådan forbindelse blandt andet kunne skabes ved at sådan nogle som mig blev arbejdere selv.

Efterhånden er det blevet min opfattelse at arbejderklassen nok kan have glæde af sådanne starutter, men at arbejderne ikke kan forlade sig på akademikerne, uanset deres eventuelle positive engagement, fordi akademikerne mange gange har andre hensigter end at være socialister. For eksempel kunne det tænkes at de satsede på én eller anden form for karriere som progressiv intellektuel på universiteterne og andetsteds?

Hermed har jeg på ingen måde sagt at man ikke skal forsøge sig osse ad denne vej - når man af én eller anden grund er havnet på den - for der er da mange ting som progressive akademikere kan tage sig til. Men erfaringen synes at vise at resultaterne af dette arbejde ikke bliver ordentligt forbundet med klassekampen ude på virksomhederne, og jeg fornemmer i de senere år at større dele af den akademiske venstrefløj er ved at "opgive" arbejderne og mere og mere satser på at lave "noget" for sig selv.

Der er lang vej at gå endnu før der er etableret et samarbejde der har reel betydning, selv om der findes nogle meget positive ansatser forskellige steder - for eksempel akademiker-arbejder-samarbejdet i Aarhus og København, samarbejdet mellem de hospitalsansatte (hvad enten det er læger, sygeplejersker, portører eller plejere) og så videre.

Men der må osse arbejdes for at der uddannes nogle "arbejderakademikere" eller skulle man sige: arbejderintellektuelle?

Der er i virkeligheden mange med store intellektuelle evner blandt arbejderne, men vejen er vanskelig, fordi der er så utroligt mange faldgruber.

En fiffig arbejder kan blive fanget ind af fagforeningsapparatet og ende sine dage dér.

Eller give sig til at læse videre og blive skolelærer, akademiker eller lignende. Men selv om der er så mange faldgruber vil det være meget lettere for de

intellektuelle blandt arbejderne - end for os andre - at udvikle en egentlig samfundsvidenskab.

Det er arbejderne der står i produktionen og kender den kapitalistiske undertrykkelse til bunds.

Det er dem der er fortrolige med deres kammeraters måde at tænke og handle på - i hvert fald langt mere end os andre.

Men den vigtigste måde at lave samfundsvidenskab på er ved at lave tingene om, og dét forudsætter meget dygtige ledere i arbejderklassen (ikke over den), foruden at gulvet står sammen.

4. Et specielt problem

Når jeg har nævnt kammeraterne ved deres rette navn, omend kun ved fornavn, udsætter jeg dem for en vis risiko. De kunne blive hængt ud, og ledelsen kunne måske finde på at bruge bogen mod dem. Hvis dét bliver tilfældet må man stå sammen.

Jeg kunne godt have brugt dæksnavne i stedet for, men det havde ikke hjulpet, for det ville nok ikke være svært at finde ud af hvem der var hvem.

Eller jeg kunne have skrevet en roman om en opdigtet arbejdsplads, men så ville noget af fidusen forsvinde, for denne beretning skulle netop stå sig ved at være autentisk og ved at vise hvor langt (eller kort) man kan komme ad dén vej. Og dette har en vis mening, fordi den autentiske beretning ofte er nemmere at skrive end den opdigtede.

Når jeg tager risikoen - selv om det unægtelig er på kammeraternes vegne - så er det osse fordi jeg ikke har forsøgt at beskrive dem psykologisk eller "indefra".

Det eneste der står i beretningen er hvad der er sagt og gjort. Hvis jeg derfor har trådt nogen over træerne så er det ikke personligt, men fordi der nok har været en politisk eller faglig uenighed - og en sådan uenighed kan man vel roligt vedkende sig.

Jeg har forsøgt at få alle omtalte kammerater fra kogeriet til at gennemse manuskriptet og komme med indsigelser. Der var et par der mente det var noget underligt noget at trykke, for det var da ikke noget der kunne interessere andre?

Der var nogle der mente de burde have været lidt smartere i forskellige situationer (det gælder nu osse mig selv) – men der er ikke nogen der har sagt at dét eller dét var forkert eller usandt.

I øvrigt tror jeg ikke beretningen giver ledelsen - især ingeniør og værktøjer - større muligheder for at "gennemskue" og måske kontrollere kammeraterne end den har i forvejen.

Derimod skulle beretningen kunne hjælpe kollektivet og andre arbejdere til at analysere deres

situation - men det er en anden sag. - Forresten er der én af kollegerne der på eget initiativ har lånt første-udgaven (fra 1978) til ingeniør og værkfører.

1. maj-fonden (1981)

Bagest i 1981-udgaven var der trykt nogle sider fra 1. maj-fonden der var med til at finansiere udgivelsen. Nedenfor et par uddrag (info om 1. maj-fondens daværende kontoradresse er dog udeladt).

1. maj fonden findes fortsat, se:

<https://www.1majfonden.dk/hovedside.htm>

1 Maj fonden er uafhængig af alle partier og grupper og har formålet at fastholde en tværsocialistisk, ikke-reformistisk kurs, der kan sejle udenom de mange stridigheder og kup, der ellers hærger på venstrefløjen.

– Men **1 Maj fonden** mangler penge. Mange gode aktioner og aktiviteter får idag afslag. – Støt derfor nu, og hvis du ikke kan binde dig for faste bidrag i 3 år, så send penge, når du kan, eller rekvirer materiale hos:

Alle aktioner søger os! Støt os! Hurtig kampstøtte ofte afgørende

Til arbejdspladsernes kampe

Solidaritets! Tænkte du på, hvad du kunne gøre den dag, de aktive arbejdspladser gik i kamp? Støttede du dem? **1 Maj fonden** var i stand til at støtte bl.a. disse kampe ved starten. –

”I var de første, der virkelig støttede os, og netop det var af afgørende betydning”. – sådan vurderede alle disse arbejdere dette støttearbejde igennem de sidste 8 år. – Derfor samler mange arbejdspladser nu ind til fonden. Og derfor får fonden herudover ca. 200.000 kr. om året fra de idag godt 200 medlemmer.

Til forsvar for levevilkårene

Aktioner og bevægelser! Ved du hvor mange der er? Næde du dem? **1 Maj fonden** var i kontakt med næsten alle og støttede dem.

For det er nødvendigt, at vi, samtidig med arbejdskampene, går til modstand alle de andre steder, hvor vi udbyttes og umyndiggøres. – Dvs. i boligerne, daginstitutionerne, gennem arbejdsløsheden, uddannelsen osv. – Og støtten må sikre, at erfaringerne fra disse kampe og fra arbejdskampene bliver opsamlet, sammenkædet og udbredt til brug for andre.

1 Maj fondens støtte må nu forstærkes!

1 Maj fonden er en solidaritetsfond til støtte for arbejdskampe og kritisk forskning, der skal styrke arbejdernes kamp imod udbytning og umyndiggørelse. Den blev stiftet 1. Maj 1972 og er nu kendt af et stort antal danske arbejdspladser og aktivgrupper. Fondens arbejde er bestemt udfra disse grundlæggende præmisser:

1. Støtten til en arbejdskamp må være hurtig for at være virkelig effektiv.

2. Støtten skal følge en klart defineret linie, og den skal ikke være bundet til bestemte partiers eller grupper politik.

3. Støtten skal gå til arbejdskampe, der er organiseret og ledet solidarisk af arbejderne selv. Til kampe, der derfor ikke kan få støtte fra fagbevægelsen.

4. Støtten skal også gå til opsamling og udbredelse af arbejdernes kamperfaringer og til forsvaret af levevilkårene overalt, hvor de idag trues.

1 Maj fonden er uafhængig af alle partier og grupper og har formået at fastholde en tvær-socialistisk, ikke-reformistisk kurs, der kan sejle udenom de mange stridigheder og kup, der eller hærger på venstrefløj.

Arbejdsgiverforeningens kampfond er på over 600 mill.kr. 1 Maj fonden har kun indsamlet og fordelt ca. 1 1/2 mill. — Men de kom alle hurtigt ud og var med til at styrke solidariteten og kampmodet, så styrkeforholdet kunne ændres.

Men alle kommer nu straks til 1 Maj fonden, så der må flere penge til, alt for mange får afslag eller får for lidt. Hjælp os derfor med at mobilisere alle, der kan og vil videreføre denne omgående, kontante kampstøtte.

Bemærk, at den hidtidige bidragsforpligtelse (for medlemmer) i mindst 10 år nu er nedsat til mindst 3 år. Det skulle kunne udvide medlemskredsen og dermed støtte-mulighederne betydeligt.

Forkortelser, først arbejdsgiverne, så fagbevægelsen

DA = Dansk Arbejdsgiverforening. Paraplyorganisation. Se eventuelt <https://da.dk>

IR = Industrirådet. Indgår i dag i DI. Se eventuelt: <https://lex.dk/Industrirådet>

DI = Dansk Industri. Se eventuelt <https://www.danskindustri.dk/>. I 1992 fusionerede Industrirådet og Industriens Arbejdsgivere under navnet Dansk Industri

LO = Landsorganisationen i Danmark. Indgår nu i Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH). Se eventuelt: <https://fho.dk/>

SID = Specialarbejderforbundet. SID indgår nu i 3F. Se eventuelt: <https://3f.dk>

Personer, alfabetisk efter efternavn (2025)

I oktober 2025 har jeg fundet et par informationer af ældre dato om nogle af de personer der er omtalt i *Lakkogeriet*:

Jamen. Du er født til at være arbejdsmand ...

Interview i Politiken 29.09.1974 (delvis refereret ovenfor, s. [269](#)). Interviewet var optaget af Ninka = Anne Wolden-Ræthinge (1929-2016), se eventuelt: https://biografiskleksikon.lex.dk/Anne_Wolden-Ræthinge

MB havde – da interviewet blev optaget – været ansat 8 år på Dyrup, i 4 af årene som valgt tillidsmand i dén afdeling hvor han arbejdede.

MB håbede på en fremtid som fagligt aktiv på en virksomhed, men – på sigt - eventuelt som underviser.

Han så sig ikke sig selv som utopist eller drømmer, men som realist. Han var temmelig skeptisk over for arbejdsgiverne og ville arbejde for at man i fagbevægelsen tænkte selv.

Ny politik : Socialdemokraternes åbne debat-magasin. Henningsen, Nan; Bengtsson, Mogens; Bengtsson, Bodil Vi byttede rollerne om - jeg overtog husarbejdet 1974 Årgang 5, nummer 5 (1974) 20-22

Magnus Demsitz

1934-

Se: <https://www.ft.dk/medlemmer/fhvmf/m/magnus-demsitz>

Interview i ingeniøren, se:

<https://ing.dk/debat/tag-jernhandskerne-paa-interview-med-magnus-demsitz>

Per Gregersen

* 1938 (der efter 1973-1974 blev overlæge i bedriftsmedicin i Hillerød):

- Arbejdsrelateret hjerneskade. Samarbejde mellem den praktiserende læge og arbejdsmedicinsk afdeling ved vurdering af patienter med mulig arbejdsrelateret hjerneskade. January 1994 (Per Gregersen var medforfatter)

https://www.researchgate.net/publication/269628764_Arbejdsrelateret_hjerneskade_Samarbejde_mellem_den_praktiserende_læge_og_arbejdsmedicinsk_afdeling_ved_vurdering_af_patienter_med_mulig_arbejdsrelateret_hjerneskade

- DASAM 25 ÅR. Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin. 1980-2005.

<https://dasam.dk/wp-content/uploads/2019/01/Jubil%C3%A6umsskrift-DASAM-25-%C3%A5r.pdf>

- En artikel i *Ugeskrift for læger* fra november 2005 af journalist Helle Ib med overskriften: Når arbejde er kuren. Artiklen indledes sådan:

Langvarigt sygefravær er et væsentligt problem for samfundet og for den enkelte - og vejen til at nedbringe fraværet er ikke uden faldgruber. Det viste debatten på Lægeforeningens temadag »Lægers sygdommeldinger - hvordan forebygges udstødning fra arbejdsmarkedet?«, der blev afholdt på Rigshospitalet den 16. november. På temadagen deltog en lang række aktører fra lægeverdenen, kommunerne og arbejdsmarkedets parter, og der var bred enighed om, at nedbringelse af sygefravær kræver langt større samarbejde mellem læger, kommuner og virksomheder. Hver enkel instans skal ligeledes være mere aktiv end i dag, lød konklusionen i flere af budskaberne.

Temadagen blev ledet af Per Gregersen.

- https://bibliotek.dk/materiale/sygdom-i-samfundet_per-gregersen-f-1938-/work-of:870970-basis:01494325?type=bog

Bifald til en pionér

Det var 15. gang i år, at prisen blev givet på kongressen. Den blev stiftet af en af pionererne inden for arbejdsmedicin og arbejdsmiljø,

overlæge og arbejdsmediciner Per Gregersen. Han fik et stort bifald, da han på scenen fortalte om, hvordan han donerede pengene til prisen, efter han vandt en sag mod Oliebranchens Fællesrepræsentation. De havde kaldt ham "en politisk ekstremist" på grund af hans arbejde for at forbedre blandt andet malernes arbejdsvilkår.

– Jeg ser prisen som et led i kampen for et bedre arbejdsmiljø, sagde Per Gregersen, der osse er i dommerkomiteen, der udpeger prisvinderne.

[https://fagbladet3f.dk/
1d6d24fbb3f248a69914fc6641833a47-20130917-pris-til-
arbejdsmiljoeets-fyrtaarne/](https://fagbladet3f.dk/1d6d24fbb3f248a69914fc6641833a47-20130917-pris-til-arbejdsmiljoeets-fyrtaarne/)

Carl Hill-Madsen

(1910-1988)

Vagn Dybdahl: https://biografiskeksikon.lex.dk/Carl_Hill-Madsen

Lex.dk beskriver forfatteren, Vagn Dybdahl, således:

Vagn Dybdahl var en dansk historiker, rigsarkivar 1979-1992. Vagn Dybdahl var drivkraften bag opbygningen af Statens Erhvervshistoriske Arkiv i Aarhus (oprettet 1948), ligesom han var virksom i det byhistoriske arbejde.

Anker Jørgensen

(1922-2016)

Se: [https://biografiskeksikon.lex.dk/Anker Jørgensen](https://biografiskeksikon.lex.dk/Anker_Jørgensen)

Thomas Nielsen

(1917-1992)

Se: [https://biografiskeksikon.lex.dk/Thomas_Nielsen -
_formand for LO](https://biografiskeksikon.lex.dk/Thomas_Nielsen_-_formand_for_LO)

Jens Thorsen

(1921-1996)

Se: https://lex.dk/Jens_Thorsen

Bogens omslag, bagsiden (1981)

Foto af BA længe efter tiden på Dyrup's

BA længe efter tiden på Dyrup's . Cirka 1993 – fotograferet af én af mine sønner.

Dette er et DYP I DYRUP'S:

- Vi får indblik i arbejdet på en moderne fabrik omkring 1973-74.
- Vi følger arbejdernes seje diskussioner med ledelsen om sikkerheden og lønnen.
- Vi ser den økonomiske opgang slå over i krise og fyringer.
- Og vi mærker hvor dårligt det står til med aktiviteten og demokratiet i fagbevægelsen.

Måske er der sket ændringer på DYRUP – men som en beretning fra en typisk fabrik og fra den klassekamp der aldrig kommer på EKSTRA BLADET's forside er bogen stadig meget aktuel.

ISBN 87 85095 397

Lektørdtalelse af bibliotekar Birte Thornæs (1981)

Andersen, Bjørn: Lakkogeriet — beretning fra en arbejdsplads. Bjørn Andersen (cand. mag. i dansk) beskriver i dagbogsform sine oplevelser som lakkoger på Dyrups fabrikker fra juli 73 til nov. 74 — netop den tid, hvor konjunkturerne vendte — da han blev fyret, angiveligt p.gr.a. arbejdsmangel, reelt for at være fagligt aktiv.

Det er en ny form at beskrive arbejdspladsproblemer på: det almindelige kommer med, såvel som det mere sensationelle, og meget forstås bedre ved at tage det dag for dag; kampen for sikkerhed og et bedre arbejdsmiljø, manges sløvhed overfor faglig aktivitet som de uforstående kalder »politik« og de sejt optrækkelige tillidsmænd.

B.A. vil vise nødvendigheden af større sikkerhed og bedre fagforeninger, og at det kan nytte at arbejderne selv blir aktive.

For alle lønmodtagere er det en let tilgængelig og på sin vis underholdende bog. Den fortæller om mennesker og ikke om sager, og er også et memento til TM'er — i alle fag — om at de nok kunne bakke deres medlemmer noget bedre op.

Dagbogens duplikerede l. udg. er mere omfattende og kan lånes (ses) hos ABA. Denne trykte udg. henvender sig til en bred kreds og har absolut folkebiblioteksrelevans.

Lektørudtalelse 81/28

Ejner Larsen - afdelingsformand i SiD i Nyborg - skrev i 1982 i »*argument - et socialistisk oplysningsblad*«:

Fagforeningsformand Ejner Larsen: Frisk pust fra en lakgryde (1982)

Forlaget Røde Hane har udgivet »Lakkogeriet« som er skrevet af Bjørn Andersen. Den handler om Dyrup's lakfabrik i Gladsaxe hvor han var ansat i 16 måneder i 1973-74.

Bogen er skrevet som en dagbog og giver et udmærket indblik i de miljøproblemer der ofte findes på en industriarbejdsplads.

Bjørn var nyuddannet gymnasielærer, da han påbegyndte arbejdet på virksomheden, og derved kom han til at se problemerne fra en anden vinkel end de medarbejdere der havde været mange år i virksomheden. Dette gav nogle sammenstød med tillidsrepræsentanter og sikkerhedsrepræsentanter der var præget af den samarbejdsånd der herskede mellem dem og ledelsen.

Bogen skildrer den ligegyldighed og de forsøg på bortforklaringer som ledelsen og desværre også sikkerhedsrepræsentanterne udviser ved sygdomme der kan skyldes arbejdsmiljøet.

Bjørn fører mange diskussioner om manglende indflydelse på arbejdsforholdene i virksomheden. Desværre viser det sig at de to socialdemokratiske tillidsmænd er miljøskadet - også på dette område.

Tillidsmændene er tilsyneladende af den opfattelse at når de bare får en sludder med ledelsen så er demokratiet i hus. Klubmøder, valg af bestyrelsesmedlemmer i A/S-selskabet samt valg af sikkerheds- og tillidsrepræsentanter viser kun alt for tydeligt at demokratiet har trange kår inden for arbejderne egne rækker.

Bogen afslører også den uenighed der opstår mellem Bjørn og det store flertal af arbejderne angående det repræsentative demokrati. Her er han af den opfattelse at arbejderne ingen fast repræsentation skal have, men at man i fællesskab

skal diskutere tingene og vælge forhandlere fra gang til gang. Dette slår tydeligt igennem ved valg af sikkerhedsrepræsentant hvor han bliver foreslået, men afslår og derefter er utilfreds med at det bliver genvalg.

Bogen fortjener at blive læst af mange arbejdere og andre der har interesse i hvad der rører sig på arbejdspladserne, ikke mindst tillidsrepræsentanter. For mit eget vedkommende - som er fastlønnet afdelingsformand på syvende år - har bogen givet et frisk pust. Man stopper op og vurderer og nikker genkendende til passager i bogen.

Ejner Larsen, se eventuelt
[https://da.wikipedia.org/wiki/Ejner_Larsen_\(politiker\)](https://da.wikipedia.org/wiki/Ejner_Larsen_(politiker))

ARBEJDER HISTORIE 19

Arbejderhistorie: Historiker Jørgen Andersen (1982)

Tidsskriftet »arbejderhistorie« bragte følgende anmeldelse i nummer 19 fra oktober 1982:

På baggrund af den officielle arbejderbevægelses næsten passive holdning til kapitalens snart mangeårige krise er det nødvendigt, at der erindres om, at den grundlæggende interesse modsætning imellem kapitalen og arbejderne stadig eksisterer, og at klassekampen, hvor meget man end forsøger at tale den væk, trives i bedste velgående.

Bjørn Andersen skriver om klassekampen, men på

en anden façon end den man sædvanligvis oplever. Og selvom handlingen foregår på microplanet, er beskrivelsen repræsentativ for arbejderne forhold i almindelighed. Bogen bør læses, fordi den fortæller om de dagligdags problemer, som eksisterer på enhver arbejdsplads, og som, hvor små de tilsyneladende er, fungerer som betydningsfulde led i den samlede udbytning og undertrykkelse af arbejderne. Problemer der i kraft af deres trivialitet og sejhed kører arbejderne trætte og sløver deres bevidsthed om egen formåen i kampen for de større mål.

Som noget uhyre vigtigt er det lykkedes Bjørn Andersen at påvise, hvorledes udbytningen og undertrykkelsen af arbejderne foregår i det daglige, eksempelvis hvordan livsvigtige sikkerhedsbestemmelser tilsidesættes af profithensyn, og at de kan bekæmpes, hvis viljen er til stede på "gulvet".

Men endnu vigtigere er det, at Bjørn Andersen afslører, hvordan den etablerede fagbevægelse gebærder sig i "ingenmandslandet" mellem arbejde og kapital. Når jeg udtrykker det på denne måde, er det fordi bogen - efter min mening berettiget - giver det indtryk, at fagbevægelsen opfatter sig selv som en slags primær "voldgiftsinstitution", hvis fremmeste opgave er at være forretningsfører for arbejdsmarkedets regelsæt.

Kapitalen er naturligvis tilfreds. Et bedre kapitalværn kan ikke opnås, og så er det billigt. Men resultatet er, at fagbevægelsen har pacificeret sig selv, blokeret sine kilder og efterladt arbejderne politisk rodløs. Bjørn Andersen argumenterer derfor for, at arbejderne i kampen mod kapitalen er nødsaget til samtidig at nedbryde den etablerede fagbevægelse og genskabe den, men med et andet og mere klassebevidst indhold. Og initiativet kan kun komme fra "gulvet".

For den indviede er der ikke noget nyt i Bjørn Andersens opfattelse. Værdien af bogen ligger heller ikke i dens teoretiske, socialistiske, indhold, som i øvrigt er sparsomt, men udelukkende i at den skildrer, hvorledes nogle af teorierne afprøvet med held i en lokalsituation automatisk befordrer et højere og mere kampegnet bevidsthedsniveau.

Bogen, der er skrevet som en dagbog over de 16 mdr., Bjørn Andersen var beskæftiget som lakkoger på Dyrups fabrik, fra juli 73 til nov. 74, giver et glimrende indblik i hverdagslivet på en fabrik og naturligvis i den særlige atmosfære, der i mere end en forstand er i et lakkogeri.

Af undertitlen: "Beretning fra en arbejdsplads" kan man måske få det indtryk, at her er tale om en kedelig "sag". Men det er langt fra tilfældet.

Tværtimod er bogen spændende, og det skyldes ikke mindst dens drama-dokumentariske stil, som forstærkes af dagbogsformen. Dagbogsformen synes særdeles velegnet til beskrivelse af denne art,

hovedsageligt fordi kontinuiteten i et stof, som ellers let kan blive tørt og ensformigt, er sikret på forhånd.

Jørgen Andersen

[Det er selvfølgelig ikke nogen god idé at kommentere en anmeldelse ... og slet ikke mange år efter.

Hverken dengang eller nu har jeg troet på at "noget" skete automatisk. "Noget" kunne ske hvis omstændighederne var til det - og hvis der var nogen der evnede at sætte det igennem. ...

Om dette "noget" så - i det lange løb - ville være gavnligt for almenvellet er en helt anden ting. BA]

Teknisk efterskrift (2025)

Denne internetudgave bygger på forlagsudgaven fra 1981. Der er ikke rettet i indholdet bortset fra en del sproglige og tekniske tydeliggørelser og andre forbedringer – for eksempel har jeg forenklet tegnsætningen ^{xxxiii}, desuden har jeg (efter mange års tøven) skiftet også ud med osse; der er vist ingen i min omgangskreds der siger også – sådan helt bogstaveligt. ”Dybere” ændringer har jeg bestræbt mig for – så vidt muligt – at undgå for at bevare autenticiteten.

1981-versionen blev skrevet på en - déngang - moderne kuglehovedmaskine, men er i 2025 blevet skannet og overført til computer hvad der giver nye åbninger – for eksempel muliggøres at læseren kan søge efter et ord eller et navn, at bogstaverne kan forstørres eller formindskes og at der kan vælges mellem forskellige typer af skrift ^{xxxiv}. Desuden kan der indføres henvisninger til nyttige ”steder” ude i byen – for eksempel til forklaringer på lex.dk.

Den elektroniske basistekst er udarbejdet ved hjælp af *Libre Office* – som svarer til *Microsoft's Office*, men som i modsætning til *Microsoft's* er gratis ^{xxxv}.

Libre Office giver mulighed for at omsætte basisteksten både til en PDF- og en ePub-version. Jeg synes at PDF-versionen – i 2025 - fungerer bedst og har derfor valgt den som den primære digitale udgave.

Begge disse versioner kan læses på papir eller elektronisk på en *Windows* computer, en *Android smartphone* eller en *Android tablet* (og sikkert osse på andre maskiner).

De elektroniske versioner kan i flere tilfælde høres (men så skal man huske at indstille sin applikation til at "tale" og "forstå" dansk – og det er ikke altid lige nemt at få en applikation til dét. I øvrigt bruger applikationerne forskellige stemmer – for eksempel nogle der tilbydes af Microsoft og nogle der tilbydes af Google. [Selv bruger jeg på min Windows 11-](#)

computer *Calibre* og på min Android smartphone *ReadEra*^{xxxvi} - osse når det gælder en PDF-fil.

At høre en tekst kan bruges til flere formål, for eksempel er det et nyttigt redskab når man skal læse korrektur.

Undertiden bruger jeg – som alternativ - Adobe Acrobat til at læse eller høre den danske tekst på - på Windows-computeren dog kun til at læse på; på androiderne både til at læse og til at høre på^{xxxvii}.

Man kan tilsyneladende komme lidt længere ved at bruge Microsoft's browser Edge for hér kan man vælge mellem alle de Microsoft-stemmer man måtte være i besiddelse af (som Dansk Microsoft-stemme findes kun Helle).

Fremgangsmåden er (1) at man åbner en relevant PDF-fil (for eksempel lakkogeriet.pdf) og (2) vælger en passende stemme – blandt de stemmer der ligger på maskinen) til at læse et større eller mindre stykke tekst op.

Skal jeg ikke tilføje ét eller andet til teksten – for eksempel efter korrekturlæsning - synes jeg androiden er det mest praktiske.

EFTERSKRIFT 2 (2025)

Det ville næppe være en god idé at omskrive eller bearbejde dagbogen til '2025'-forhold

Der er meget i »Lakkogeriet« der er tidstypisk - og en del der er helt ved siden af ud fra en nutidig betragtning, men noget »holder stadig vand«.

Sidst (men ikke mindst) findes bogen - og er med til at sikre at min erindring ikke bliver alt for velfriseret. Man skal ikke løbe fra sin fortid eller trylle med den, men bruge den fremadrettet.

Hvad mener jeg så i dag? At »man« bør kombinere objektivitet med engagement og en demokratisk holdning.

Lidt overbærenhed over for »de andre« kunne måske osse være på sin plads? Især hvis de ikke kan forsvare sig og især hvis de tilhører et andet ”parti”.

Det ville ikke, tror jeg, være en påfaldende god idé at omskrive eller bearbejde dagbogen indholdsmæssigt. Resultatet ville kun vanskeligt eller delvist være autentisk. Dagbogen var et forsøg på at fortælle, hvad der skete i perioden sommeren 1973 til sent 1974.

Mens jeg arbejdede med – teknisk - at omsætte dagbogen fra 1981 til 2025 opdagede jeg at der var mange små og store 'ting' fra Dyrup jeg huskede udmærket, men der var osse 'ting' jeg kun havde en ret svag erindring om – og dén kombination maner til forsigtighed.

Hvad man skal mene i dag om i dag bør skrives af én der har benene solidt plantet i nutidige forhold og som befinder sig på en nutidig, eventuelt en industriel, arbejdsplads – og som i øvrigt møder dagens udfordringer på flere forskellige planer, både erhvervsmæssigt, personligt og så videre.

Der er – osse i de senere år - sket flere store historiske ændringer, som er af stor betydning for

den lille historie og den ”lille mand” (M/K). Jeg vil - med to undtagelser - undlade at henvise til nutidig litteratur og nutidige film og overlade det til læseren selv at gå på jagt, både i virkeligheden og på bibliotekerne.

Undtagelserne kunne være de engelske filmmagere [Ken Loach](#) (* 1936) og [Mike Leigh](#) (* 1943) der ofte har víst hvordan den lille og den store historie kan være forbundet.

Jeg vil slutte dette efterskrift med at citere oplysningssekretær i SID John Mølgaard (1925-2008), som skrev sådan til mig i efteråret 1981:

Jeg er ikke uenig med dig med hensyn til at vi skal gøre det bedre.

Slutnoter fra 1970'erne og fra 2025

- i Forrest i denne første udgave fra 1978 stod: ”Som anført på forsiden er denne udgave *fortrolig*. Dét betyder, at den ikke må videregives og citeres og så videre. Årsagen er at mine tidligere arbejdskammerater skal have lejlighed til at kritisere og kommentere, hvad der står om dem.”
- ii Dyrup’s Fabrik i Gladsaxe indgår nu – siden 2012 - i en amerikansk domineret koncern, PPG Industries, se eventuelt: <https://www.ppg.com/en-US>
- iii At den duplikerede udgave først blev klar i 1978 skyldes at jeg havde industriarbejde (inden for jern og metal) i de mellemliggende år.
- iv I de tidlige 1970’ere brugte jeg ordet ’specialister’. Måske er ordet nørdet lidt bedre på dette sted?
- v Se eventuelt: <https://lex.dk/alkydmaling>
- vi Arbejdstiden var i kogeriet fra kl. 7.00 til kl. 15.51 med 1/2 times frokostpause i marketenderiet. Halvdelen spiste klokken 11.00 til 11.30, den anden halvdel klokken 12.00 til klokken 12.30.
- vii Jeg sagde akkurat så firkantet som anført, men dette var ikke retfærdigt over for gymnasiet, eftersom man dér nu om stunder beskæftiger sig en del med mere aktuelle emner end Oehlsnläger. Imidlertid ligger livet i gymnasiet fortsat langt fra livet i industrien. – Officielt staves Oehlsnläger ikke som jeg har gjort, men sådan: Oehlschläger [se for eksempel i lex.dk: [Oehlschläger](#)].
- viii Vi sagde vist aldrig *kilogram*.

- ix Se eventuelt <https://lex.dk/ftalsyre>.
- x Pilotrummet er et rum med to meget små gryder, som man laver pilotkog - det vil sige prøvekog - i når man har udviklet nye opskrifter.
- xi Se eventuelt <https://lex.dk/isocyanatmalevarer>.
- xii Se eventuelt <https://lex.dk/decibel>. Det har stor betydning at decibel-skalaen er logaritmisk. Hvad der svarer til at øret 'opfatter' på en tilsvarende måde, se eventuelt osse: <https://lex.dk/lyd>
- xiii Se eventuelt <https://da.wikipedia.org/wiki/Malerrapporten>. I begyndelsen af 1970'erne udkom der forskellige fagkritiske rapporter, blandt dem Malerrapporten og Bryggerirapporten. Den første handlede om de risici malere blev udsat for (når de skulle bruge organiske opløsningsmidler). Den anden om støjproblemer og om skifteholdsarbejde på bryggerier i København. Rapporterne blev udarbejdet af studerende, kandidater og arbejdere.
- xiv Se eventuelt: <https://lex.dk/viskositet>.
- xv ØD = Økonomisk Demokrati.
- xvi Særligt interesserede henvises til: *Hope-sagen / En dokumentation af samtlige faser i retssagen*, Fremad, København 1974.
- xvii Se eventuelt <https://lex.dk/standolie>.
- xviii Se eventuelt <https://lex.dk/lindan>.

- xix Hvad der dengang havde en kraftig betydning, for det var før "ligelønnen".
- xx Se eventuelt <https://lex.dk/melamin>.
- xxi Se eventuelt <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/arbejdsmedicin/arbejdsrelaterede-eksponeringer/kemiskbiologisk/isocyanater-arbejdsseksponering/>
- xxii Når der er sat gåseøjne om stemmer, skyldes det at man i HK ikke turde lade medlemmerne stemme selv, men afgjorde sagen ved en såkaldt kompetent forsamling. Man afskaffede denne besynderlige façon på kongressen i 1977.
- xxiii Grunden var at jeg læste op til nogle afsluttende prøver i kultursociologi.
- xxiv Se eventuelt <https://lex.dk/benzoesyre>.
- xxv Se eventuelt <https://lex.dk/gene>.,
- xxvi Thomas Nielsen var formand for LO.
- xxvii Engang i september forelagde ledelsen en statistik hvoraf det fremgik at arbejderne havde et sygefravær på 4 % om sommeren og 9 1/2 % om vinteren. Funktionærerne havde tilsvarende 1 1/2 % og 5 % (kvinderne højere end gennemsnittet).
- xxviii Se eventuelt <https://lex.dk/epoxylak> og <https://lex.dk/epoxymalevarer>
- xxix Interviewet i Politiken er fremskaffet af Holbæk Bibliotek. Tak!

xxx At dømme efter hvad man fortalte til kammeraterne.

xxxii Jeg observerede ikke at der var nogen der ikke bar sig sådan ad.

xxxiii Mogens (og hans kone) blev osse interviewet af Nan

Henningsen til Ny politik : Socialdemokraternes åbne debat-magasin. Årgang 5, nummer 5 (1974) 20-22. Interviewet kan fremskaffes fra et folkebibliotek (i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek).

xxxiv Ud fra en idé om at tegnene (komma, semikolon, punktum)

skal støtte en oplæsning – eventuelt en elektronisk oplæsning - ikke hæmme den. Én ting er hvordan man taler, noget andet når man vil – eller skal - skrive efter de gældende regler. – Omkring 2000 og frem er der kommet gang i talesyntese – ikke mindst i forbindelse med diktat af breve, udarbejdelse af referater, rapporter og så videre, men osse i forbindelse med elektronisk oplæsning af artikler og bøger. På det seneste er der fremkommet flere 'stemmer' der virker langt bedre og mere naturlige end de første.

xxxv På kuglehovedmaskinen havde man dé tegn og fonte der sad på de kugler man rådede over.

xxxvi *Libre Office* kan bruges både på *Windows-* og *Ubuntu- (Linux-)* maskiner.

xxxvii *ReadEra* i en *Premium* betalingsudgave, men jeg leder efter noget bedre, noget der for eksempel ikke hakker ordene over på skæve steder (hvad der især synes at indtræffe når skærmen er smal).

xxxvii Det ser lidt indviklet ud, men forskellene har at gøre med dét
sprog som ens maskine er født med dybt nede i ”maskineriet”.